

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ

Bachelor of Education
(B.Ed.)

અભ્યાસક્રમ

પૂર્ણકાલીન : એક વર્ષ (બે સેમેસ્ટર)

શૈક્ષણિક વર્ષ, 2012-13 થી અમલમાં

અભ્યાસક્રમ વિકાસ એકમ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-14

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

અભ્યાસક્રમ સમિતિ

અભ્યાસક્રમ સમિતિમાં નીચે મુજબના સભ્યોનો સમાવેશ છે.

- પ્રો. રમેશચંદ્ર કોઠારી
- પ્રો. મહેશચંદ્ર યાજ્ઞિક
- પ્રો. અનિલ અંબાસણા
- ડૉ. મોતીભાઈ પટેલ
- ડૉ. રાજાભાઈ પટેલ
- ડૉ. હરિભાઈ પટેલ
- શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય ના, હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલયના અને શિક્ષણ અનુસ્નાતક વિભાગના સર્વ અધ્યાપકશ્રીઓ
- નઈ તાલીમ ક્ષેત્રે દીર્ઘકાલીન સેવા આપનાર નીચેના તજજ્ઞોનું અભ્યાસક્રમ રચનામાં માર્ગદર્શન પ્રાપ્ત થયેલ છે.
 - ડૉ. રાજાભાઈ પટેલ
 - ડૉ. કુમુદચન્દ્ર ઠાકર
 - શ્રી મનસુખભાઈ સલ્લા
 - શ્રી કરસનભાઈ દેસાઈ
 - શ્રી પ્રવીણભાઈ ડાભી

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ અભ્યાસક્રમ

Bachelor of Education-B.Ed. Curriculum

વિભાગ-1 સૈદ્ધાંતિક કાર્ય

શ્રેણી	પ્રશ્નપત્ર ક્રમાંક	વિષય	ગુણભાર		કુલગુણ બાહ્ય (આંતરિક)	ક્રેડીટ
			સેમેસ્ટર-1 બાહ્ય (આંતરિક)	સેમેસ્ટર-2 બાહ્ય(આંતરિક)		
A	A-101	કેળવણીની તાત્વિક અને સમાજશાસ્ત્રીય આધારશિલા	30 (20)	-	30 (20)	3
	A-102	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા	30 (20)	-	30 (20)	3
	A-103	બુનિયાદી શિક્ષણનો વિકાસ અને તત્ત્વદર્શન	30 (20)	-	30 (20)	3
	A-204	અધ્યેતા : સ્વરૂપ અને વિકાસ	-	30 (20)	30 (20)	3
	A-205	શિક્ષણના પ્રશ્નો, પ્રવાહો અને શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન	-	30 (20)	30 (20)	3
	A-206	શિક્ષણમાં કમ્પ્યુટર	-	30 (20)	30 (20)	3
B	B-101	શિક્ષણ પદ્ધતિ-1(ગુજરાતી, અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન)	30 (20)	-	30 (20)	3
	B-201	શિક્ષણ પદ્ધતિ-1(ગુજરાતી, અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન)	-	30 (20)	30 (20)	3
	B-102	શિક્ષણ પદ્ધતિ-2(સા.વિ.,સંસ્કૃત,ગણિત,હિન્દી)	30 (20)	-	30 (20)	3
	B-202	શિક્ષણ પદ્ધતિ-2(સા.વિ.,સંસ્કૃત,ગણિત,હિન્દી)	-	30 (20)	30 (20)	3
C	C-101	વિષયવસ્તુ -1 (ગુજરાતી, અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન)	30 (20)	-	30 (20)	3
	C-201	વિષયવસ્તુ -1 (ગુજરાતી, અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન)	-	30 (20)	30 (20)	3
	C-102	વિષયવસ્તુ-2 (સા.વિ.,સંસ્કૃત,ગણિત,હિન્દી)	30 (20)	-	30 (20)	3
	C-202	વિષયવસ્તુ-2 (સા.વિ.,સંસ્કૃત,ગણિત,હિન્દી)	-	30 (20)	30 (20)	3
D	D-101	સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)	30 (20)	-	30 (20)	3
		નીચેનામાંથી પસંદ કરેલ એક વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર	-	30 (20)	30 (20)	3
	D-202	શાળા અને છાત્રાલય સંચાલન (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)				
	D-203	શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન અને સલાહ(વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)				
	D-204	પર્યાવરણીય શિક્ષણ (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)				
D-205	શૈક્ષણિક માપન અને આંકડાશાસ્ત્ર(વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)					
કુલ ગુણ			240(160)	240(160)	480(320)	48

વિભાગ-2
પ્રાયોગિક કાર્ય

વિભાગ	પ્રાયોગિક કાર્યની વિગત	કુલ ગુણભાર		કુલગુણ	કેડીટ*
		આંતરિક	બાહ્ય		
અ.	સૈદ્ધાંતિક પાઠ્યક્રમમાં સમાવિષ્ટ પ્રાયોગિક કાર્ય				
	1. આધાર પ્રશ્નપત્રો-6 પ્રશ્નપત્ર દીઠ નઈતાલીમ સંબંધિત પ્રવૃત્તિ 5 ગુણ + સૂચિત પ્રયોગિક કાર્ય 5 ગુણ	60	-	60	-
	2. શિક્ષણ પદ્ધતિ-2 પ્રશ્નપત્ર દીઠ નઈતાલીમ સંબંધિત પ્રવૃત્તિ 5 ગુણ + સૂચિત પ્રયોગિક કાર્ય 5 ગુણ	20	-	20	-
	3. વિષયવસ્તુ-2 પ્રશ્નપત્ર દીઠ નઈતાલીમ સંબંધિત પ્રવૃત્તિ 5 ગુણ + સૂચિત પ્રયોગિક કાર્ય 5 ગુણ	20	-	20	-
	4. વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર-1 પ્રશ્નપત્ર દીઠ નઈતાલીમ સંબંધિત પ્રવૃત્તિ 5 ગુણ + સૂચિત પ્રયોગિક કાર્ય 5 ગુણ	10	-	10	-
	5. સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો (છાત્રાલય પ્રાર્થના, સફાઈ, સફાઈ-સાધન નિર્માણ કૌશલ્ય, છાત્રાલય વ્યવહાર, છાત્રાલય ભોજન વ્યવસ્થા મદદ) ** 10 ગુણ	10	-	10	-
બ.	શિક્ષક તાલીમ આનુષંગિક પ્રાયોગિક કાર્ય				
	1. અધ્યાપન કાર્ય : માઈક્રોપાઠ -5, સેનુપાઠ-5, પૂર્ણપાઠ-10, લોકશિક્ષણ પાઠ-4, ગ્રામશિક્ષણ શિબિરપાઠ - 8, પ્રાથમિક શાળામાં પ્રવૃત્તિ-સમવાય પાઠ- 2, કેન્દ્રનિવાસમાં પાઠ - 4, પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરમાં પાઠ - 2 • વાર્ષિક પ્રાયોગિક પાઠ - 2	100	-	200	4
	2. ઉદ્યોગ કાર્ય : મુખ્ય ઉદ્યોગ : કાંતણ (ચરવડા, અંબર), વણાટ (આસન, હાથરૂમાલ) (15 ગુણ આંતરિક + 15 ગુણ બાહ્ય) પૂરક ઉદ્યોગ : પગલુછણિયું / સાબુ / અગરબત્તી / મીણબત્તી નિર્માણ / સીવણકામ / બાગાયત-ઔષધબાગ (10 ગુણ આંતરિક + 10 ગુણ બાહ્ય)	25	25	50	4
	3. સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ : પ્રાર્થના સંમેલન સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ - 5 ગુણ, સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ - 5 ગુણ, રમત-ગમત સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ - 5 ગુણ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ- 5 ગુણ, સમાજસેવા સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ - 5 ગુણ, સ્વચ્છતા, સ્વાસ્થ્ય- આરોગ્ય અને પર્યાવરણ સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ - 5 ગુણ	30	-	30	3
	4. પ્રોજેક્ટ કાર્ય : સેમેસ્ટર-1 : આદર્શ પ્રશ્નપત્રની રચના (મેથડમાં) -10 ગુણ સેમેસ્ટર-2 : સ્વનિર્મિત શૈક્ષણિક સાધન (મેથડમાં) -10 ગુણ સેમેસ્ટર-2 : ક્રિયાત્મક સંશોધન (મેથડમાં) -10 ગુણ	30	-	30	2
	5. ગ્રામજીવન પદયાત્રા-10 ગુણ અને શૈક્ષણિક પ્રવાસ-10 ગુણ : આયોજન અને નેતૃત્વ-2 ગુણ, કાર્ય સહભાગિતા-2 ગુણ, સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ-2 ગુણ, વ્યવહાર-2 ગુણ, સમગ્ર દેખાવ-2 ગુણ	20	-	20	4
	6. ગ્રામશિક્ષણ શિબિર દરમિયાનની પ્રવૃત્તિઓ : ગ્રામશિક્ષણ શિબિર દરમિયાન સમૂહજીવન-2 ગુણ, છાત્રાલય અને પ્રાર્થના સંચાલન-2 ગુણ, સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ-2 ગુણ, શિસ્ત-2 ગુણ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોમાં અદા કરેલી ભૂમિકા-2 ગુણ	10	-	10	2
	7. કેન્દ્ર નિવાસ દરમિયાનની પ્રવૃત્તિઓ : કેન્દ્ર નિવાસ દરમિયાન સમૂહજીવન-2 ગુણ, છાત્રાલય અને પ્રાર્થના સંચાલન-2 ગુણ, સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ-2 ગુણ, શિસ્ત-2 ગુણ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોમાં અદા કરેલી ભૂમિકા-2 ગુણ	-	10	10	4
	8. કમ્પ્યુટર પ્રાયોગિક પરીક્ષા :	20	20	40	-
	9. શિક્ષક સજ્જતાની ચકાસણી (આંતરિક મુલાકાતો દ્વારા) જન્માષ્ટમીના તહેવાર પૂર્વે- 10 ગુણ દિવાળી વેકેશન પૂર્વે- 10 ગુણ હોળી-ધૂળેટી પૂર્વે- 10 ગુણ સામાયિક કસોટી-4 પછી- 10 ગુણ	10	-	10	-
	કુલ ગુણ	365	155	520	26

* 1 કેડીટ એટલે 30 કલાક, ** D કક્ષા મેળવનારને બાહ્ય પરીક્ષામાં બેસવા દેવામાં નહીં આવે.

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-A-101 : કેળવણીની તાત્વિક અને સમાજશાસ્ત્રીય આધારશિલા

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી.....	<ol style="list-style-type: none"> કેળવણીની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને ધ્યેયોની જાણકારી મેળવે. કેળવણીના ચિંતકોના પૌરવાત્ય અને પાશ્ચાત્ય પ્રદાનની સારગ્રાહી જાણકારી મેળવે. સમાજ પરિવર્તન અને સમાજનવનિર્માણની પ્રક્રિયામાં કેળવણીનું યોગદાન સમજે. અભ્યાસક્રમની સંકલ્પના અને રચનાના સિદ્ધાંતોનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	કેળવણીની સંકલ્પના, સૈદ્ધાંતિક કાર્ય સ્વરૂપ (13.50 કલાક)	30%
	<ol style="list-style-type: none"> કેળવણીની સંકલ્પના કેળવણી અને ભણતર (Schooling) વચ્ચેનો તાત્વિક તફાવત કેળવણીનાં સ્વરૂપ: વૈધિક (FORMAL), અવૈધિક (NON FORMAL) અનૌપચારિક (INFORMAL) કેળવણી ચિંતકો: ગાંધીજી, રવીન્દ્રનાથ ટાગોર, વિવેકાનંદ, જીન જેક રૂસો, જ્હોન ડ્યૂઈ કેળવણીની મહત્ત્વની વ્યાખ્યાઓ અને સમજ 	
એકમ-2	કેળવણીની પ્રક્રિયા અને ધ્યેયો (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> કેળવણીની પ્રક્રિયા, લક્ષણો અને મહત્ત્વ કેળવણીનાં સામાન્ય ધ્યેયો કેળવણીના વ્યક્તિલક્ષી અને સમાજલક્ષી હેતુઓ કેળવણીનાં વ્યક્તિલક્ષી અને સમાજલક્ષી હેતુઓનો સમન્વય 	

અક્રમ - ૩	અભ્યાસક્રમ અને તેની રચનાના સિદ્ધાંતો (૦૯.૦૦ કલાક)	૨૦ %
	<ol style="list-style-type: none"> ૧. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમની સંકલ્પના ૨. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ વચ્ચે સામ્ય-ભેદ ૩. અભ્યાસક્રમ રચનાના મહત્ત્વના સામાન્ય સિદ્ધાંતો ૪. અભ્યાસક્રમ રચના માટે ધ્યાનમાં રાખવાની મૂળભૂત બાબતો 	
એકમ-૪	કેળવણી અને સમાજ (૧૩.૫૦ કલાક)	૩૦ %
	<ol style="list-style-type: none"> ૧. કેળવણી દ્વારા સમાજપરિવર્તન અને સમાજનવનિર્માણ ૨. કેળવણી દ્વારા સમાજપરિવર્તન અને સમાજ નવનિર્માણમાં શિક્ષકની ભૂમિકા ૩. બિનસાંપ્રદાયિકતા અને ભાવાત્મક એકતા માટેની કેળવણી ૪. લોકશાહી સમાજ અને કેળવણી ૫. કેળવણીની સંસ્થાઓ : ઘર, શાળા, સમાજ, કામઘંઘાનાં સ્થળો અને સમૂહ પ્રસાર માધ્યમો. 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> ૧. કેળવણીના કોઈ બે ચિંતકોની માહિતી (શિક્ષણદર્શન) ગ્રંથાલયમાંથી એકત્ર કરે ૨. પ્રવર્તમાન ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના અભ્યાસક્રમનો સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરે, (પ્રશિક્ષણાર્થીની પ્રથમ વિષયશિક્ષણ પદ્ધતિ(મેથડ) ના સંદર્ભમાં) ૩. કોઈ એક ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયની સમાજપરિવર્તનમાં ભૂમિકા વિશે અહેવાલ તૈયાર કરે. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>દવે, જયેન્દ્ર શાસ્ત્રી. <i>કેળવણીના તાત્વિક આધારો</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>દવે, જયેન્દ્ર શાસ્ત્રી. <i>ભારતીય ચિંતકોનું શિક્ષણ ચિંતન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>દેસાઈ, ધનવંત અને ગુણવંત શાહ. <i>શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ</i>. અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન</p> <p>દેસાઈ, બી.જી. <i>આધુનિક ભારતીય તત્ત્વજ્ઞાન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>દેસાઈ, દોલતભાઈ અને બીજા. <i>અભ્યાસક્રમ સિદ્ધાંતો અને અભ્યાસક્રમ સંરચના</i>. યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>ભટ્ટ, મૂળશંકર. <i>શિક્ષકની નિષ્ઠા અને દૃષ્ટિ</i>. ભાવનગર : ક્ષિતિજ પ્રકાશન.</p> <p>શાહ, બુદ્ધિચંદ્ર અને બીજા. <i>શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર</i>. યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ</p> <p>સ્વામી વિવેકાનંદ. <i>કેળવણી</i>. રાજકોટ : શ્રી રામકૃષ્ણ આશ્રમ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-A-102 : અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી...	<ol style="list-style-type: none"> 1. અધ્યાપન અને વર્ગવ્યવહારની સંકલ્પના જાણે. 2. અધ્યાપન કૌશલ્યોની સમજ મેળવે. 3. અધ્યાપનમાં પાઠ આયોજનનું મહત્ત્વ અને પ્રકાર સમજે. 4. શૈક્ષણિક પ્રસાધન કૌશલ્યનું સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ સમજી વિવિધ શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રીનો અધ્યાપન કાર્યમાં ઉપયોગ કરે. 5. અધ્યયન અધ્યાપનની નૂતન પદ્ધતિઓની સમજ મેળવે. 6. પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક પ્રૌદ્યોગિકીનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ સમજે. 7. ક્રિયાત્મક સંશોધનની વિભાવના સમજે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	અધ્યાપનની સંકલ્પના અને પ્રયુક્તિઓ (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. અધ્યાપન : સંકલ્પના અને અસરકારક અધ્યાપનનાં લક્ષણો 2. અધ્યાપન સૂત્રો : જ્ઞાત પરથી અજ્ઞાત પર જવું મૂર્ત થી અમૂર્ત પર જવું સરળ પરથી સંકુલ પર જવું વિશેષ પરથી સામાન્ય પર જવું પૃથક્કરણ પરથી સંયોજન પર જવું સંપૂર્ણ પરથી વિભાગ પર જવું અનુભવસિદ્ધ બાબત પરથી બુદ્ધિગમ્ય બાબત તરફ જવું મનોવૈજ્ઞાનિક ક્રમ પરથી તાર્કિક ક્રમ પર જવું 3. સૂક્ષ્મ અધ્યાપન (માઈક્રોટીચિંગ) : સંકલ્પના, મહત્ત્વ, સોપાન, તબક્કા 4. અધ્યાપન કૌશલ્ય : શ્યામ ફલક, વિષયાભિમુખ, પ્રશ્નપ્રવાહિતા, પ્રશ્નઊડાણ, ઉદાહરણ, સ્પષ્ટીકરણ, સુદૃઢીકરણ, ઉત્તેજના પરિવર્તન 	

એકમ-2	અધ્યાપનનું આયોજન, પદ્ધતિઓ અને અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પાઠ આયોજનનું મહત્ત્વ અને પ્રકાર : સૂક્ષ્મપાઠ(માઈક્રોપાઠ), સેતુપાઠ, પૂર્ણપાઠ, પ્રવૃત્તિપાઠ, લોકશિક્ષણ અને ચર્ચાપાઠ 2. એકમ આયોજન : એકમની સંકલ્પના, એકમ આયોજનનું સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 3. અધ્યયન અધ્યાપનની નૂતન પદ્ધતિઓ : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને મર્યાદા : જૂથ ચર્ચા, સેમિનાર, પરિસંવાદ(સિમ્પોઝીયમ), કાર્યશાળા, ચર્ચાસભા, મધપૂડો(બઝ સેશન), ગોષ્ઠી, પ્રકલ્પ, જૂથ અધ્યાપન, સ્વાધ્યાય, અભિનય (રોલ પ્લે) 4. અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી : સંકલ્પના, મહત્ત્વ, એડગર ડેઇલનો અનુભવ શંકુ, સામગ્રીના પ્રકાર 	
અકમ - 3	વર્ગવ્યવહાર અને ક્રિયાત્મક સંશોધન (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વર્ગવ્યવહાર : સંકલ્પના અને અસર કરતાં પરિબળો 2. ફ્લેન્ડર્સનાં વર્ગ વ્યવહારનાં ઘટકો, મૂલવણીની રીત, મહત્ત્વ અને મર્યાદાઓ 3. ક્રિયાત્મક સંશોધન : સંકલ્પના, સોપાનો અને મહત્ત્વ 	
એકમ-4	પ્રત્યાયન અને શૈક્ષણિક પ્રૌદ્યોગિકી (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રત્યાયન : સંકલ્પના, ઘટકો, પ્રક્રિયા, વ્યક્તિગત-સમૂહ માધ્યમ અને અસરકરતાં પરિબળો 2. શૈક્ષણિક પ્રૌદ્યોગિકી : સંકલ્પના, હાર્ડવેર-સોફ્ટવેર અભિગમ, સિસ્ટમ અભિગમ 3. અભિક્રમિત અધ્યયન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને વિનિયોગ 4. અધ્યયન-અધ્યાપનમાં કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. અનુભવી શિક્ષકોના શિક્ષણ કાર્યનું અવલોકન કરી અનુસરણ નોંધ તૈયાર કરવી. 2. કોઈ પણ બે જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો. 3. વર્ગ વ્યવહાર દરમિયાન ઘટતી ઘટનાઓનું ફ્લેન્ડર્સ અનુસાર વર્ગીકરણ અને વિશ્લેષણ કરવું. 4. રેડિઓ અને ટી.વી. પરના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોની યાદી તૈયાર કરવી. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Gupta, Das(2004), <i>Effective teaching techniques jaipur</i> : Abishkar publishers.</p> <p>Kumer, K.L. (2000). <i>Educational Technology</i>. New Delhi :New Age International(P) Limited publishers.</p> <p>Rhela, S.P.(1991 Ed.) <i>Educational Technology</i>. Ambala cant : (A Systematic text book), Associated publishers 2963/2, Kacha bazaar, post box No. 56,</p> <p>જિત, વાઈ. (2007), <i>શિક્ષા મેં વિચાર એવં નવ પ્રવૃત્તિયાં</i>. આગરા : અગ્રવાલ પબ્લિકેશન.</p> <p>પાંડેય, કે.પી. એવં ભારદ્વાજ, એ. <i>શિક્ષા મેં ક્રિયાત્મક સંસોધન આગરા</i> : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.</p> <p>માથુર, એસ.એસ.(2007), <i>શિક્ષણ કલા અને તકનીકી</i>. આગરા : અગ્રવાલ પબ્લિકેશન.</p> <p>શર્મા આર.એ.(2000). (સંશોધિત સંસ્કરણ). <i>શિક્ષા તકનીકી</i>. મેરઠ : ઈન્ટરનેશનલ પબ્લિશિંગ હાઉસ.</p> <p>સિંહ, સતમાન(2006), <i>શિક્ષા તકનીકી નર્ફ દિલ્લી</i> : અર્જુન પબ્લિશિંગ હાઉસ.</p> <p><i>અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા</i>. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.</p> <p>શાહ, ડી.પી.(1993). <i>શૈક્ષણિક પ્રૌદ્યોગિકી</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-A-103 : બુનિયાદી શિક્ષણ અને તત્ત્વદર્શન

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. બુનિયાદી શિક્ષણની સંકલ્પના જાણે. 2. બુનિયાદી શિક્ષણનો ઉદભવ અને વિકાસ જાણે. 3. બુનિયાદી શિક્ષણ અંગે ગાંધીજીનું દર્શન સમજે. 4. ગુજરાતમાં કાર્યરત બુનિયાદી શિક્ષણ આપતી વિવિધ પ્રકારની સંસ્થાઓની સમજ મેળવે. 5. બુનિયાદી શિક્ષણના મેળવેલ જ્ઞાનનો જીવનવ્યવહારમાં ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	બુનિયાદી શિક્ષણનો ઉદભવ અને વિકાસ (13.50 કલાક)	30%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. બુનિયાદી શિક્ષણના વૈચારિક વિકાસના તબક્કાઓનો પરિચય 2. બુનિયાદી શિક્ષણ (નઈ તાલીમ) ની સંકલ્પના અને વ્યાપક અર્થ 3. બુનિયાદી શિક્ષણના ઐતિહાસિક તબક્કાઓ (1937 થી આજ દિન સુધી) નો પરિચય 4. નઈ તાલીમ સમગ્ર જીવનની તાલીમ : પૂર્વ બુનિયાદી, બુનિયાદી, ઉત્તર બુનિયાદી, ઉચ્ચતર ઉત્તર બુનિયાદી, ઉત્તમ બુનિયાદી, બુનિયાદી શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ, આજીવન નઈ તાલીમનું અધ્યયન 	
એકમ-2	ગાંધીજીના કેળવણીના પ્રયોગો (09.00 કલાક)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. દક્ષિણઆફ્રિકાના કેળવણીના પ્રયોગો : ઘરમાં બાળકેળવણીનો પ્રયોગ-1897 ફ્રિનિક્સ આશ્રમમાં કેળવણીનો પ્રયોગ-1904 ટોલ્સ્ટોય આશ્રમમાં કેળવણીનો પ્રયોગ-1910 2. ભારતમાં કેળવણીના પ્રયોગો : સત્યાગ્રહ આશ્રમ (કોચરબઆશ્રમ)માં કેળવણીનો પ્રયોગ સાબરમતી આશ્રમમાં કેળવણીનો પ્રયોગ બિહારના ચંપારણ જિલ્લામાં લોક કેળવણીનો પ્રયોગ 	
એકમ-3	વર્ધા શિક્ષણ યોજના અને બુનિયાદી શિક્ષણની પાયાની બાબતો (13.50 કલાક)	30%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વર્ધા પરિષદમાં સમિતિએ રજૂ કરેલ કેળવણીની રૂપરેખા 2. વર્ધા પરિષદના ઠરાવો 	

	3. ઝાકીરહુસેન સમિતિની ભલામણો 4. બુનિયાદી શિક્ષણની પાયાની બાબતો : બુનિયાદી શિક્ષણના સિદ્ધાંતો / બુનિયાદી શિક્ષણનાં તત્ત્વો / અનુબંધ (સમવાય) નાં કેન્દ્રો અને પ્રકાર	
એકમ-4	બુનિયાદી શિક્ષણના ચિંતકો અને ડેલોર્સ રિપોર્ટ (09.00 કલાક)	20%
	1. નાનાભાઈ ભટ્ટ 2. જુગતરામ દવે 3. મગનભાઈ દેસાઈ 4. ડેલોર્સ રિપોર્ટની ભલામણો અને બુનિયાદી શિક્ષણનાં તત્ત્વો વચ્ચે સમાનતા	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. કોઈ એક બુનિયાદીશાળાની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરવો. 2. બુનિયાદી શિક્ષણને પોષક કાર્યક્રમો યોજી અહેવાલ તૈયાર કરવો. 3. ગાંધીજીની આત્મકથા અને કેળવણી વડે ક્રાંતિ - પુસ્તકોનો સમીક્ષાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરવો.		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>ગાંધી, મો.ક. <i>સત્યાગ્રહ કા ઇતિહાસ</i>. અહમદાબાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. વિવેક, રામલાલ. <i>મહાત્મા ગાંધી દર્શન ઓર જીવન</i>. જયપુર : પંચશીલ પ્રકાશન. શિવદત્ત, (2006). <i>સમગ્ર નવી તાલીમ (વિચાર, દર્શન, યોજના એવં પાઠ્યક્રમ)</i>. વર્ધા : નવી તાલીમ સમિતિ આશ્રમ સેવાગ્રામ. સલ્લા, મનસુખ. (અનુવાદક) (2012). <i>મનુષ્યત્વ કી શિક્ષા નવી તાલીમ</i>. ન્યૂ દિલ્લી : NCRI ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. <i>બુનિયાદી શિક્ષણની ઐતિહાસિક અને વૈચારિક વિકાસ યાત્રા</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. ઉપાધ્યાય, ચંદ્રકાન્તભાઈ. <i>અનુબંધ (સમવાય) ની સંકલ્પના</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. ગાંધી, મોહનદાસ. <i>દક્ષિણઆફ્રિકાનો સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. ગાંધી, પ્રભુદાસ. <i>જીવનનું પરોઢ</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. જોષી, વિદ્યુત (2012). <i>પાયાની કેળવણીના નવા આયામો</i>. અમદાવાદ : અમોલ પ્રકાશન. દેસાઈ, પાઠક, પટેલ અને પટેલ. <i>શૈક્ષણિક આયોજન, પ્રવિધિ અને મૂલ્યાંકનની નવી ધરી</i>. મુંબઈ/અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની. પટેલ, નરોત્તમભાઈ શિ. <i>ગુજરાતમાં નઈ તાલીમ</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. પટેલ, મ.જો. <i>ગાંધીજીનું શિક્ષણ દર્શન</i>. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર. પંચલી, મનુભાઈ. (સં. રામચંદ્રભાઈ) (2011). <i>નઈ તાલીમનું નવનિત</i>. દિલ્હી : NCRI. મહેતા, દિપક. <i>શિક્ષણ ભિતરનો ખજાનો</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ. રાવલ, ગોવિંદભાઈ અને રાવલ, સુમતિબેન(2011). <i>નઈ તાલીમ તત્ત્વદર્શન અને પ્રયોગ</i>. અમદાવાદ : ગુજરાત નઈ તાલીમ સંઘ. શાસ્ત્રી, જયેન્દ્ર દવે. <i>ભારતીય શિક્ષણ ચિંતકોનું શિક્ષણ ચિંતન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ. સોલંકી, અમરસિંહ અને અન્ય, <i>બુનિયાદી કેળવણીની રૂપરેખા</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર -A- 204 : અધ્યેતા : સ્વરૂપ અને વિકાસ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...	<ol style="list-style-type: none"> 1. મનોવિજ્ઞાન અને શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને કાર્યક્ષેત્ર જાણે. 2. માનવ-વિકાસના વિવિધ તબક્કાઓના સંદર્ભમાં તરુણ અધ્યેતાના વિકાસની સમજ મેળવે. 3. અધ્યયન સિદ્ધાંતો અંતર્ગત અધ્યયન પ્રક્રિયાઓ વિશે સમજે. 4. અભિપ્રેરણા અને અધ્યયન સંક્રમણ વિશે સમજે. 5. બુદ્ધિ, બુદ્ધિના સિદ્ધાંતો, અભિયોગ્યતા અને વ્યક્તિત્વ વિશે સમજે. 6. વ્યક્તિગત તફાવતો, અપવાદરૂપ બાળકો, અનુકૂળન અને માનસિક સ્વાસ્થ્યનું મહત્ત્વ સમજે. 7. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન વિષયક મેળવેલ જ્ઞાનનો અધ્યયન-અધ્યાપન દરમિયાન ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	મનોવિજ્ઞાન અને અધ્યેતાનું સ્વરૂપ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. મનોવિજ્ઞાન અને શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની સંકલ્પના સ્વરૂપ અને કાર્યક્ષેત્ર 2. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની શિક્ષક માટે ઉપયોગિતા 3. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનની અભ્યાસ પદ્ધતિઓ (વ્યક્તિ અભ્યાસ અને સામાજિકતામિતિ) 4. વૃદ્ધિ અને વિકાસ : સંકલ્પના અને તફાવત, વૃદ્ધિ અને વિકાસને અસર કરતાં પરિબળો 5. તરુણવસ્થા : લક્ષણો, તરુણવસ્થામાં વિવિધ પ્રકારનો વિકાસ, જરૂરિયાતો અને સમસ્યાઓ 6. જાતીય શિક્ષણ અને તરુણોના માર્ગદર્શનની સામાન્ય બાબતો 	
એકમ-2	અધ્યયન, અભિપ્રેરણા અને અધ્યયન સંક્રમણ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. અધ્યયન : સ્વરૂપ, અધ્યયનના સિદ્ધાંતો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો (પાવલોવ, સ્કિનર, થોર્નડાઈક અને કોહલર) 2. અભિપ્રેરણા : સંકલ્પના, અભિપ્રેરણાને અસર કરતાં પરિબળો અને મહત્ત્વ 3. મેસ્લો અને મેંકલેલેન્ડના અભિપ્રેરણાના સિદ્ધાંત 4. અધ્યયન સંક્રમણ : સંકલ્પના, પ્રકાર અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ 	

એકમ-3	બુદ્ધિ, અભિયોગ્યતા અને વ્યક્તિત્વ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. બુદ્ધિ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, પ્રકાર અને સિદ્ધાંતો (સ્પેચરમેન, ગિલફર્ડનો સિદ્ધાંત અને બહુપરિમાણીય બુદ્ધિ - ગાર્ડનર) 2. બુદ્ધિમાપન : શાબ્દિક અને અશાબ્દિક બુદ્ધિમાપન, ગુજરાતમાં ઉપલબ્ધ બુદ્ધિ કસોટીઓનો પરિચય અભિયોગ્યતા : સંકલ્પના, મહત્ત્વ, અભિયોગ્યતા કસોટીઓ અને તેની ઉપયોગિતા 3. વ્યક્તિત્વ : સંકલ્પના, પ્રકારો અને વ્યક્તિત્વ વિકાસને અસર કરતાં પરિબલો 	
એકમ-4	વ્યક્તિગત તફાવતો, અપવાદરૂપ બાળકો અને અનુકૂળન (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વ્યક્તિગત તફાવતો : સંકલ્પના, પ્રકારો, કારણો અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ, વ્યક્તિગત તફાવતના ક્ષેત્રો : બુદ્ધિ અને અભિયોગ્યતા 2. અપવાદરૂપ બાળકો : સંકલ્પના, વર્ગીકરણ અને બાળકો માટે શૈક્ષણિક વ્યવસ્થા 3. અનુકૂળન અને અપાનુકૂળન : સંકલ્પના અને લક્ષણો, અપાનુકૂળનનાં કારણો, શાળામાં અનુકૂળન બચાવ પ્રયુક્તિઓ : અર્થ અને શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ (પ્રક્ષેપણ, તાદાત્મ્ય, ક્ષતિપૂર્તિ, ચૌક્તિકીકરણ, પીછેહઠ અને ઊર્ધ્વીકરણ) 4. માનસિક સ્વાસ્થ્ય : સંકલ્પના અને શિક્ષકની ભૂમિકા. 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. કોઈ એક વર્ગખંડના તરુણોની મૂંઝવણો જાણી તેના ઉકેલ સૂચવતો અહેવાલ તૈયાર કરવો. 2. કોઈ એક બુદ્ધિ કસોટી / અભિયોગ્યતા કસોટીની અજમાયશ કરી પરિણામોનો વિશ્લેષણાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરવો. 3. ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયના કોઈ એક વિદ્યાર્થીનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો. 4. ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયની આયોજિત મુલાકાત લઈ વિદ્યાકીય બાબતો અંગે અહેવાલ તૈયાર કરવો. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Agrawal, Pushpa. (1993). <i>Children's Education and Maturation Process</i>. New Delhi : Deep & Deep Publications.</p> <p>Dash, Murlidhar. (1998). <i>Educational Psychology</i>. New Delhi : Deep & Deep Publications</p> <p>John, D. (1971). <i>Towards Community mental health</i>. Sutherland USA : Tavistok Publicatio</p> <p>Morse, Williams & Others. (1970, 3rd Ed.). <i>Psychology & Teaching</i>. Bombay : D.B. Tarapolwala Sons & Co.</p> <p>પાઠક, આર. પી. (2007). <i>શિક્ષા મનોવિજ્ઞાન એક પરિચય</i>. નई दिल्ली : राधा पब्लिकेशन.</p> <p>મિશ્રા, મહેન્દ્રકુમાર (2007). <i>શિક્ષા મનોવિજ્ઞાન</i>. જયપુર : યુનિવર્સિટી બુક હાઉસ પ્રા. લિ.</p> <p>દેસાઈ, કે. જી. (1994, દ્વિતીય આવૃત્તિ). <i>શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.</p> <p>પટેલ, ચંદ્રકાન્ત. (1975). <i>બાલ મનોવિજ્ઞાન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.</p> <p>પરીખ, બી.એ.. (1989). <i>પ્રગત સામાન્ય મનોવિજ્ઞાન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>શાહ, ગુણવંત. અને પંડ્યા, કુલીન. (1993 ત્રીજી આવૃત્તિ). <i>શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.</p> <p>હરલોક, બી. અનુવાદ કાનાવાલ, એસ.સી. (1975). <i>વિકાસલક્ષી મનોવિજ્ઞાન</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-A-205 : શિક્ષણના પ્રશ્નો, પ્રવાહો અને શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન

કુલ ગુણ - 50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણનો વિકાસ જાણે. 2. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કક્ષાએ શિક્ષણના પ્રશ્નો જાણે. 3. શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારવા માટેના કાર્યક્રમોથી માહિતગાર થાય. 4. વિવિધ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓનો પરિચય મેળવે. 5. માપન, મૂલ્યાંકન અને આંકડાશાસ્ત્ર વિશે જાણે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કક્ષાએ શિક્ષણના પ્રશ્નો (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણનો વિકાસ 2. પ્રાથમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રિકરણ અને શિક્ષણ મેળવવાનો અધિકાર-કાનૂન (Right To Education Act. - 2009) 3. પ્રાથમિક શિક્ષણમાં નામાંકન, સ્થાયીકરણ અને ગુણવત્તા 4. માધ્યમિક કક્ષાએ વ્યવસાયલક્ષી શિક્ષણ : મહત્ત્વ, સમસ્યાઓ અને નિવારવાના ઉપાયો 5. માધ્યમિક શિક્ષણનું સાર્વત્રિકરણ (Rastriya Madhyamik Shiksha Abhiyan) 6. સમાનતા માટેનું શિક્ષણ : કન્યા કેળવણી, અનુસૂચિત જાતિ અને જન જાતિનાં બાળકોનું શિક્ષણ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત બાળકોનું શિક્ષણ, લઘુમતિ, પ્રતિભાવંત અને વિકલાંગ બાળકોનું શિક્ષણ 	
એકમ-2	શિક્ષણની ગુણવત્તા સુધારણા માટેના કાર્યક્રમો અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સર્વશિક્ષા અભિયાન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને કાર્યક્રમોનું અમલીકરણ 2. ભાર વિનાનું ભણતર : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને કાર્યક્રમો 3. શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 4. શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ માટેની સંસ્થાઓ (NCERT, GCERT, DIET, NCTE, IASE, CTE) ઉદ્દેશ્યો અને ભૂમિકા 	

એકમ-૩	શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકન (૦૬.૭૫ કલાક)	૧૫%
	<ol style="list-style-type: none"> માપન અને મૂલ્યાંકન : સંકલ્પના, પ્રકાર અને તફાવત શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયાનાં સોપાનો પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કક્ષાએ મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા 	
એકમ-૪	શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્ર (૧૫.૭૫ કલાક)	૩૫%
	<ol style="list-style-type: none"> શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્રની સંકલ્પના અને શિક્ષક માટે ઉપયોગિતા આવૃત્તિ વિતરણ અને તેના પર આધારિત આલેખ : સ્તંભાલેખ અને આવૃત્તિ બહુકોણ મધ્યવર્તી સ્થિતિનાં માપ : સંકલ્પના અને ગણતરી (મધ્યક, મધ્યસ્થ અને બહુલક) ચલિતતાનાં માપ : સંકલ્પના અને ગણતરી (વિસ્તાર, પાદસ્થ વિચલન અને પ્રમાણ વિચલન) 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> GCERT / IASE / CTE / DIET / GSEB / GSTB પૈકી કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરવો. ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલયના કોઈ એક ધોરણના શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનનો અભ્યાસ કરવો. કોઈ એક સંસ્થાની મુલાકાત યોજી અહેવાલ તૈયાર કરવો. (નવોદય વિદ્યાલય, ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલય, આશ્રમશાળા) 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Arunima Kumari. (2008). <i>An Introduction to Research Methodology</i>. Udaipur : ATPA. Tom Kubiszyn and Gary Bosich. (1990). <i>Educational Testing and Measurement</i>. USA : Harper Collins Publication. ગુપ્તા એસ.પી. (1999). <i>આધુનિક માપન તથા મૂલ્યાંકન</i>. ઇલાહાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન. પાઠક પી.ડી. <i>ભારતીય શિક્ષા ઓર ડસકી સમસ્યાઈ</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર. ત્રિવેદી, મનુભાઈ અને પારેખ, બી. યુ. (1994). <i>શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર</i> અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ. દવે, મહેશ. (2010). <i>બાળકોને નિઃશુલ્ક અને ફરજિયાત શિક્ષણ અધિકાર બક્ષતો ધારો-2009</i>. અમદાવાદ : સ્વમાન પ્રકાશન. પટેલ, આર. એસ. (2008). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિ</i> અમદાવાદ : જય પબ્લિકેશન. પટેલ, મોતીભાઈ અને અન્ય. (2008). <i>અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા તથા શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. પટેલ, મોતીભાઈ અને અન્ય. (2008). <i>શિક્ષણની વિસ્તરતી ક્ષિતિજો</i>. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. પટેલ, મોતીભાઈ અને અન્ય. (2008). <i>ભારતીય શિક્ષણનો ઇતિહાસ એક ઝલક</i>. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. રાવલ, નટુભાઈ અને અન્ય. શૈક્ષણિક અને મનોમાપન તથા શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્ર અમદાવાદ : નિરવ પ્રકાશન. શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન. ગાંધીનગર : માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ. શેઠ બી.એમ. અને અન્ય. (1976). <i>મનોવિજ્ઞાનમાં આંકડાશાસ્ત્ર</i> અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-A-206 : શિક્ષણમાં કમ્પ્યુટર

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. કમ્પ્યુટરનો ઇતિહાસ અને વિકાસ જાણે 2. ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની આવશ્યકતાઓથી પરિચિત થાય 3. ઓફિસ ઓટોમેશન તથા પ્રદર્શન સોફ્ટવેરનો શિક્ષણકાર્યમાં ઉપયોગ કરે 4. ઇન્ટરનેટ અને મલ્ટીમિડીયાના કૌશલ્યો હસ્તગત કરે 5. ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ અંગેનું જ્ઞાન મેળવે 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	કમ્પ્યુટરની સંરચના, ઇનપુટ-આઉટપુટ સાધનોની રચના (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. કમ્પ્યુટરનો ઇતિહાસ : પેઢીઓના સંદર્ભમાં સામ્યતા અને તફાવત 2. કમ્પ્યુટરના મુખ્ય ભાગોનો પરિચય અને તેની રચના 3. કમ્પ્યુટરના પ્રકાર (1) કાર્યની રીતે (2) વિકાસની રીતે 4. ઇનપુટ સાધનો, આઉટપુટ સાધનો અને ઇનપુટ-આઉટપુટ સાધનો(કમ્પ્યુટર પેરિફરલ્સ) 5. કમ્પ્યુટર સ્મૃતિના પ્રકાર અને માપન 	
એકમ-2	ઓપરેટીંગ સિસ્ટમ અને એપ્લિકેશન સોફ્ટવેર (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સોફ્ટવેર : અર્થ અને પ્રકાર (ઓપરેટીંગ સિસ્ટમ, એપ્લિકેશન સોફ્ટવેર) 2. ડોસ (DOS) અને વિન્ડોઝ (WINDOWS) અર્થ અને વિશેષતાઓ 3. કમ્પ્યુટરની ભાષાઓ: ઉચ્ચસ્તરિય અને નિમ્નસ્તરિય: અર્થ અને નામ 4. કમ્પ્યુટર વાયરસ, વાયરસથી બચવાના અને તેને દૂર કરવાના ઉપાયો 	
એકમ-3	કમ્પ્યુટર નેટવર્ક (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. નેટવર્ક અને તેના પ્રકાર (LAN, WAN, MAN, Internet) 2. ઇન્ટરનેટ : અર્થ અને ઉપયોગ 3. વેબસાઇટ, WWW, વેબપેજ, URL, બ્લોગ, સર્ચ એન્જિન, 	

	ISP, સાયબર ક્રાઇમ અને બ્રાઉઝરનો અર્થ અને ઉપયોગ 4. ઇ-મેઇલ અને ચેટ : અર્થ, લાભાલાભ 5. સોશ્યલ નેટવર્કીંગ (ફેસબુક) : લાભાલાભ	
એકમ-4	ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી અને મલ્ટીમિડીયાનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ (09.00 કલાક)	20 %
	1. ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી: સંકલ્પના, શિક્ષણમાં ઉપયોગ 2. વર્ચ્યુઅલ ક્લાસરૂમ, વિડિયો કોન્ફરન્સીંગ, કમ્પ્યુટર આસિસ્ટેડ લર્નિંગ(CAL) 3. કમ્પ્યુટરીકૃત મલ્ટીમિડીયા : અર્થ અને ઉપયોગિતા	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. M.S. Wordમાં બાયોડેટા અને આવેદનપત્ર તૈયાર કરે. તેમાં જોડણીની ખરાઇ, પાનાની રૂપરેખા તૈયાર કરી, સારણી બનાવી પ્રિન્ટ કરવું. 2. M.S. Excel માં ગુણપત્રક અને સમયપત્રક તૈયાર કરવું. ફોર્મેટ, ફંક્શન, ટેમ્પલેટ અને ચાર્ટ તૈયાર કરવો. 3. કોઈ એક વિષયના કોઈ એક એકમ માટે ઓછામાં ઓછી પાંચ સ્લાઈડ તૈયાર કરવી, તેમાં પાવર પોઇન્ટની લાક્ષણિકતાઓનો ઉપયોગ કરવો. 4. ઇ-મેઇલ એકાઉન્ટ ખોલે અને ઇ-મેઇલ કરે. 5. શૈક્ષણિક વેબસાઇટ(Gujarat vidyapith, NCERT, GCERT, NCTE, UGC,GSEB)ની મુલાકાત લેવી અને કોઈ એક માટે અહેવાલ તૈયાર કરવો. 6. યુટ્યુબ અને વિકીપીડિયાનો ઉપયોગ કરી પોતાના વિષયની માહિતી એકત્ર કરવી. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>April, Marine & others Internet : getting started. New Jersey : PTR Prentice Hall, Englewood cliffs.</p> <p>Brenden Tangney (1998), Local area Networks and their applications. UK : Brenden Tangney prentice Hall, International LTD.</p> <p>Chauhan, N.B. & Others, Information Technology for Agricultural Production, Education & Management. Delhi : Satish serial publishing house Express tower, Azadpur.</p> <p>Julio sanchez, Maria P. canton(1992), IBM micro computer Assembly L. in 10 programming lesson. New Jersey : prentice Hall, Englewood cliffs.</p> <p>Mujibul Hasan Siddiqui (2007), Technology in Teacher Education. New Delhi : APH Publishing corporation Ansari road, Dariya ganj.</p> <p>T.M. Samuel, maria Samuel (2008), Handbook of I.T. New Delhi : Commonwealth publication Ansari road.</p> <p>V.P. Ramanujam (1st edition 2001), Computer education. New Delhi : Amittal publication, Dariyaganj.</p> <p>અંબાસણા અનિલ. નેટવર્ક ટેકનોલોજી. રાજકોટ : શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.</p> <p>અંબાસણા અનિલ. તમારા કમ્પ્યુટરને ઓળખો. રાજકોટ : શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-B-101 : ગુજરાતી શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. માતૃભાષા શિક્ષકની સજ્જતા જાણે. 2. માતૃભાષા શિક્ષણનાં સામાન્ય હેતુઓ અને વિશિષ્ટ હેતુઓ જાણે. 3. માતૃભાષા શિક્ષણનાં સામાન્ય હેતુઓ અને વિશિષ્ટ હેતુઓની રચના કરે. 4. માતૃભાષા શિક્ષણનાં પાઠ આયોજન બનાવે. 5. માતૃભાષા શિક્ષણનાં મૂળભૂત કૌશલ્યો વિશે જાણે. 6. માતૃભાષા શિક્ષણનાં મૂળભૂત કૌશલ્યોનાં વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ કરે. 7. માતૃભાષા શિક્ષણની વિવિધ પદ્ધતિઓથી શિક્ષણકાર્ય કરે. 8. માતૃભાષા શિક્ષણની વિવિધ પદ્ધતિઓની ઉપયોગિતા અને મર્યાદા જાણે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	માતૃભાષા શિક્ષણના હેતુઓ અને શિક્ષક (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાન્ય હેતુઓ અને વિશિષ્ટ હેતુઓનું સ્પષ્ટીકરણ 2. હેતુઓ રચતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબત 3. હેતુઓ દર્શાવવાની મેજર અને ગ્રોનલૂન્ડની રીત 4. માતૃભાષા શિક્ષકની સજ્જતા 	
એકમ-2	માતૃભાષા શિક્ષણનું આયોજન (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પાઠ આયોજનનાં ઘટકો , છૂટા પાઠ અને એકમ પાઠ, ગદ્ય-પદ્ય, વ્યાકરણ અને લેખન તથા મૂળભૂત કૌશલ્યોનાં પાઠ 2. વિવિધ પ્રકારના પાઠ આયોજનો : સામ્ય-વૈષમ્ય 	
એકમ-3	માતૃભાષાનાં મૂળભૂત કૌશલ્યો (09.00 કલાક)	20 %
	<p>સંકલ્પના, ઘટકો , વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ અને નિદાન-ઉપચાર કાર્યક્રમ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. શ્રવણ 2. કથન 3. વાચન 4. લેખન 	

એકમ-4	માતૃભાષા શિક્ષણની પદ્ધતિઓ (13.50 કલાક)	30 %
	સ્વરૂપ, ઉપયોગિતા અને મર્યાદાઓ 1. આગમન 2. નિગમન 3. નિરીક્ષિત અભ્યાસ 4. પ્રકલ્પ 5. સંશ્ર્લેષણ 6. વ્યાખ્યાન	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. માતૃભાષા શિક્ષણનાં વિશિષ્ટ હેતુઓની રચના કરે. 2. માતૃભાષા શિક્ષણનાં ભાગરૂપે ગદ્ય, પદ્ય અને વ્યાકરણનાં એકમો માટે પાઠ આયોજન તૈયાર કરે. 3. માતૃભાષાનાં મૂળભૂત કૌશલ્યોનાં વિકાસની પ્રવૃત્તિઓ કરે. 4. વિભિન્ન શિક્ષણ પદ્ધતિઓથી શિક્ષણકાર્ય કરે.		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
ગુપ્ત, મ.(2011). <i>ભાષા શિક્ષણ સિધ્ધાંત ઓર પ્રવિધિ</i> . આગરા : કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન. ત્રિવેદી, (1955). <i>માતૃભાષાનું અધ્યાપન</i> . અમદાવાદ : રવાણી પ્રકાશન. દવે, જ.(1982). <i>કવિતાનું શિક્ષણ</i> . (પ્રથમ આ.). વલ્લભવિદ્યાનગર : સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી. પટેલ, અને અન્ય.(2002). <i>ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન</i> . અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. પટેલ, અને અન્ય.(2003). <i>ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન</i> . અમદાવાદ : નીરવ પ્રકાશન. શ્રીવાસ્તવ, (1979). <i>ભાષાશિક્ષણ</i> . નઈ દિલ્હી : ઇ મેકમિલન કંપની. ક્ષત્રિય, ક.(1982). <i>માતૃભાષા શિક્ષણ</i> (સાતમી આ.).. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-B-201 : ગુજરાતી શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ - 50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રશ્નના વિવિધ પ્રકાર જાણે. 2. આદર્શ પ્રશ્નપત્રનાં લક્ષણો જાણે. 3. ત્રિ-પરિમાણદર્શી સારણની રચના કરે. 4. માતૃભાષા શિક્ષણની વિવિધ , પ્રયુક્તિઓ અને તેની ઉપયોગિતા જાણે. 5. માતૃભાષા શિક્ષણની વિવિધ સહઅભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ અને તેનું મહત્ત્વ જાણે. 6. માતૃભાષા શિક્ષણને અસરકારક બનાવતા સાધનો, તેના પ્રકાર અને ઉપયોગિતા વિશે જાણે. 7. માતૃભાષા સંબંધિત મંડળો, સંસ્થાઓ અને સામયિકોથી પરિચિત બને. 8. માતૃભાષા શિક્ષણનાં પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	માતૃભાષા શિક્ષણનું મૂલ્યાંકન (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. નિબંધ, ટૂંકજવાબી અને અનાત્મલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નોની રચના, મહત્ત્વ અને મર્યાદા 2. ત્રિ-પરિમાણદર્શક સારણી અને પ્રશ્નપત્ર સંરચના 3. આદર્શ પ્રશ્નપત્રનાં લક્ષણો 	
એકમ-2	માતૃભાષા શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ અને સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રયુક્તિઓ : સંકલ્પના અને ઉપયોગિતા કથન, પ્રશ્નોત્તરી, આદર્શવાચન, કાવ્યપઠન, શબ્દરમતો, મધપૂડો 2. પ્રવૃત્તિઓ : સંકલ્પના અને ઉપયોગિતા નાટ્યીકરણ, કવિસભા, અંક પ્રકાશન, વાર્તાલાપ 	
એકમ-3	માતૃભાષા શિક્ષણને અસરકારક બનાવતાં દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધન-સામગ્રી (13.50 કલાક)	30 %
	સ્વરૂપ અને ઉપયોગિતા <ol style="list-style-type: none"> 1. પાઠ્યપુસ્તક 	

	2. શબ્દકોશ 3. વિશ્વકોશ 4. શિક્ષક નિદર્શિની 5. સ્વાધ્યાયપોથી 6. ભીંતપત્ર 7. ચાર્ટ 8. ટેઈપ રેકર્ડર 9. કમ્પ્યુટર 10. ભાષા પ્રયોગશાળા	
એકમ-4	માતૃભાષા સંબંધિત પ્રકીર્ણ બાબત	(04.50 કલાક)
	1. સંસ્થાઓ, મંડળો અને સામયિકોનો સંક્ષિપ્ત પરિચય 2. માતૃભાષાનાં પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા 3. માતૃભાષા સંબંધિત ક્રિયાત્મક સંશોધન	10 %
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. માતૃભાષા શિક્ષણનાં મૂલ્યાંકન માટે વિવિધ પ્રકારના પ્રશ્નની રચના કરે. 2. માતૃભાષા શિક્ષણનાં મૂલ્યાંકન માટે ત્રિ-પરિમાણદર્શી સારણીની રચના કરે. 3. માતૃભાષાનું શિક્ષણના કોઈ પણ બે સ્વનિર્મિત સાધનોનું નિર્માણ કરે. 4. માતૃભાષા સંબંધિત કોઈ સંસ્થા અને સામયિકોનો પરિચય પ્રાપ્ત કરે..		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
ગુપ્ત, મ.(2011). ભાષા શિક્ષણ સિધ્ધાંત ઓર પ્રવિધિ . આગરા : કેન્દ્રીય હિન્દી સંસ્થાન. ત્રિવેદી, (1955). માતૃભાષાનું અધ્યાપન . અમદાવાદ : રવાણી પ્રકાશન. દવે, જ.(1982). કવિતાનું શિક્ષણ . (પ્રથમ આ.). વલ્લભવિદ્યાનગર : સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી. પટેલ, અને અન્ય.(2002). ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન . અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. પટેલ, અને અન્ય.(2003). ગુજરાતી અધ્યાપનનું પરિશીલન . અમદાવાદ : નીરવ પ્રકાશન. શ્રીવાસ્તવ, (1979). ભાષાશિક્ષણ . નઈ દિલ્હી : દ મેકમિલન કંપની. ક્ષત્રિય, ક.(1982). માતૃભાષા શિક્ષણ (સાતમી આ.).. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-B-101 : English Method

કુલ ગુણ - 50

Instructional Objectives		
To enable student teachers to...	<ol style="list-style-type: none"> 1. Understand nature and importance of English Language 2. Understand challenges in teaching English in India. 3. Define the educational objectives of teaching English in terms of behavioral outcomes 4. Understand the planning for teaching and apply it in classroom 5. Understand the basic skills of English Language 6. Understand teaching of prose, poetry and grammar. 7. Understand the methods , approaches and techniques of English Language Teaching 	
Theory		
UNIT NO.	Points in Unit	Marks
UNIT-1	Nature and Importance of English Language, objectives of teaching English (09.00 Hour)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Language as a tool of communication. 2. Position and importance of English language in India and Gujarat 3. Bloom's Taxonomy and objectives of teaching English at the Secondary & Higher Secondary Levels 4. Problems faced by Gujarati learner in learning English language 	
UNIT-2	Planning of Teaching (13.50 Hour)	30%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Planning: Concept, Significance 2. Lesson Planning: Unit Lesson Plan, stray Lesson Plan & ICT-based Plan. 3. Use and Importance of Teaching Aids in teaching of English: Maps, Charts, Film Strips, TV, VCR, Computer, Internet, VCD, Radio, Authentic Materials, English language laboratory 4. Use & Importance of reference books, Dictionary, thesaurus and Encyclopedia 	
UNIT-3	Basic language skills & strategies of teaching English (09.00 Hour)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Objectives of listening, speaking, reading and writing skills. 2. Teaching of L-S-R-W 3. Teaching of prose, poetry, grammar and composition 	

UNIT-4	Approaches, Methods & Techniques (13.50 Hours)	30%
	1. Approach, Method & Technique: Concept and practice 2. Approaches: Principles / Features, Merits and Demerits. Structural Approach, Functional Communicative approach 3. Methods: Grammar Translation Method, Bilingual Method and Task-based Learning 4. Techniques: Narration, Discussion, Questioning, Listen & Do, Read & Say, Pictorial Illustration, Verbal Illustration, etc.	
PRACTICAL WORKS		
1. Writing the review of text book (Std. 8 to 10). 2. Preparing communicative game. 3. Preparing a teaching aid for English Language Teaching along with Power Point Presentation (PPT) 4. Visiting ELT room and Prepare a report on the uses of it		
REFERENCES		
<p>Arora, Sanjay. (2007) . <i>Teaching of English</i>. Jaipur : University Book House Pvt. Ltd.</p> <p>Aslam, Mohammad. <i>Teaching of English. A practical course for B.Ed.</i></p> <p>Baruah, T. C. (1991). <i>The English Teacher's Handbook</i>. (3rd Ed.) Sterling Publishers Pvt.Ltd, New Delhi.</p> <p>Dash, Neena & Dash, M. (2007). <i>Teaching English As A n Additional language</i>. New Delhi : ATLANTIC Publishers.</p> <p>Kaur, Rajpal. (2006). <i>Teaching of English: new Trends and Innovations</i>. New Delhi : Deep & Deep Publication,</p> <p>Laurence. James C. (2007). <i>Changing Role of Teachers in Education</i>. New Delhi : Rajat Publication.</p> <p>Mishra, R. C. (2007) . <i>Lesson Planning</i>. New Delhi : A. P. H Publishing Corporation.</p> <p>Mukhaje, Shankar. (2007). <i>Communicative Perspectives on Teaching of English</i> (1st Ed.) New Delhi : Academic Excellence.</p> <p>Panchal, M. R. (1992). <i>Teach English This Way</i> (2nd Ed.). A 'Bad : Navbharat Sahitya Mandir,</p> <p>Srivastav, H. S. (2006). <i>Curriculum and Methods of Teaching</i>. (1st Ed.). Shipra Publications, Delhi.</p> <p>Sharma, R. A. (1983). <i>Technology of teaching: Teacher Behavior</i>. (2nd Ed.). Meerut : Loyal Book Depot.</p> <p>Shrivastava, A. K. (2005). <i>English Language Teaching: Methods, Tools & Techniques</i>. 1st Ed.) Jaipur : Book enclave, (India).</p> <p><i>Students</i>: (2003, 1st Ed.) New Delhi : Foundation Books Pvt. LTD.</p> <p>Yadav, R. N. S. (2002) . <i>Teaching of English</i>. Chandigarh : Abhishek Publications.</p> <p>WEBSITES : www.britishcouncil.org, www.bbc.co.uk/learningenglish, www.wikipedia.org www.onestopenglish.com, www.cambridge.org/elt, http://www.oup.co., http://eric.ed.gov, www.asian-efl-journal.com, www.amazon.com, www.want2learn.com</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-B-201 : English Method

કુલ ગુણ - 50

Instructional Objectives		
To enable student teachers to...	<ol style="list-style-type: none"> 1. Get familiarized with ELT materials 2. Develop skills to evaluate language competence 3. Understand the criteria of good English textbook. 4. Acquire necessary qualities of good teacher of English. 5. Review and study textbooks for English 6. Integrate technology in teaching 	
Theory		
UNIT NO.	Points in Unit	Marks
UNIT-1	EL T Materials for effective language Teaching (13.50 Hour)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Material Production: Concept and Types 2. Classroom tasks for teaching L-S-R-W-Preparation& practice) 3. Materials to enrich vocabulary(preparation & practice) 4. Trying out the Materials with group / pair work through Action Research 	
UNIT-2	Testing & Evaluation (13.50 Hour)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Understanding Blue-Print, preparing Blue-Print of Question Paper and setting the question paper 2. Preparation of test items : Essay, Short answer, Objectives type Questions etc. 3. Tools & Techniques of Evaluating Language Competence 	
UNIT- 3	Curriculum, Syllabus & Textbooks (09.00 Hour)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Curriculum, Syllabus & Textbooks: Concept & Types (Std. V to XII of GSEB) 2. Characteristics of a good textbook 	
UNIT- 4	Activities to Create a Conducive Learning environment for language teaching (09.00 Hour)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Co-curricular Activities- Understanding & organizing activities such as Debate, Elocution, Drama, recitation, Simulation, Role-play, Importance of English room and English club in Teaching English 2. Qualities of an effective Teacher of English 	

PRACTICAL WORKS

5. Writing the review of text book (Std. 8 to 10).
6. Preparing communicative game.
7. Preparing a teaching aid for English Language Teaching along with Power Point Presentation (PPT)
8. Visiting ELT room and Prepare a report on the uses of it

REFERENCES

- Arora, Sanjay. (2007) . *Teaching of English*. Jaipur : University Book House Pvt. Ltd.
- Aslam, Mohammad. *Teaching of English. A practical course for B.Ed.*
- Baruah, T. C. (1991). *The English Teacher's Handbook*. (3rd Ed.) Sterling Publishers Pvt.Ltd, New Delhi.
- Dash, Neena & Dash, M. (2007). *Teaching English As A n Additional language*. New Delhi : ATLANTIC Publishers.
- Kaur, Rajpal. (2006). *Teaching of English: new Trends and Innovations*. New Delhi : Deep & Deep Publication,
- Laurence. James C. (2007). *Changing Role of Teachers in Education*. New Delhi : Rajat Publication.
- Mishra, R. C. (2007) . *Lesson Planning*. New Delhi : A. P. H Publishing Corporation.
- Mukhaje, Shankar. (2007). *Communicative Perspectives on Teaching of English* (1st Ed.) New Delhi : Academic Excellence.
- Panchal, M. R. (1992). *Teach English This Way* (2nd Ed.). A 'Bad : Navbharat Sahitya Mandir,
- Shrivastav, H. S. (2006). *Curriculum and Methods of Teaching*. (1st Ed.). Shipra Publications, Delhi.
- Sharma, R. A. (1983). *Technology of teaching: Teacher Behavior*. (2nd Ed.). Meerut : Loyal Book Depot.
- Shrivastava, A. K. (2005). *English Language Teaching: Methods, Tools & Techniques*. 1st Ed.) Jaipur : Book enclave, (India).
- Students*: (2003, 1st Ed.) New Delhi : Foundation Books Pvt. LTD.
- Yadav, R. N. S. (2002) . *Teaching of English*. Chandigarh : Abhishek Publications.

WEBSITES :

- www.britishcouncil.org
- www.bbc.co.uk/learningenglish
- www.wikipedia.org
- www.onestopenenglish.com
- www.cambridge.org/elt
- <http://www.oup.co>.
- <http://eric.ed.gov>
- www.asian-efl-journal.com, www.amazon.com
- www.want2learn.com

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-B-101 : વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. જીવનમાં વિજ્ઞાનનું સ્થાન અને મહત્ત્વ સમજે. 2. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળા કક્ષાએ વિજ્ઞાન શિક્ષણની જરૂરિયાત સમજે. 3. વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમ શીખવવા માટે જરૂરી આયોજન કરવાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે. 4. વિજ્ઞાન શિક્ષણની પદ્ધતિઓ જાણે અને વર્ગશિક્ષણમાં ઉપયોગ કરે. 5. વિજ્ઞાન વિષયને રસપ્રદ અને અસરકારક બનાવવામાં ઉપયોગી વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા અંગે સમજણ અને કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે. 6. વિજ્ઞાનના વિવિધ એકમોને અનુરૂપ શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે. 7. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળા કક્ષાના વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમનો પરિચય મેળવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	વિજ્ઞાન અને વિજ્ઞાન શિક્ષણ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાનની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. વિજ્ઞાન શિક્ષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 3. વિજ્ઞાનનો પાઠ્યક્રમ, અભ્યાસક્રમ 4. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરના વિજ્ઞાનના પાઠ્યક્રમનો તુલનાત્મક અભ્યાસ 	
એકમ-2	વિજ્ઞાન શિક્ષણના મૂલ્યો, ધ્યેયો અને હેતુઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાન શિક્ષણના મૂલ્યો: સાંસ્કૃતિક, ઉપયોગિતાલક્ષી અને નિયામક (માનસ ઘડતર) 2. વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં ધ્યેયો 3. વિજ્ઞાન શિક્ષણના હેતુઓ (જ્ઞાન, સમજ, ઉપયોજન, કૌશલ્ય વગેરે) અને તેના વિશિષ્ટ હેતુઓ તથા સ્પષ્ટીકરણ 4. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળા કક્ષાએ વિજ્ઞાન શિક્ષણના હેતુઓ 	

એકમ-3	વિજ્ઞાન શિક્ષણનું આયોજન, વિજ્ઞાન શિક્ષણની પદ્ધતિઓ-પ્રયુક્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં આયોજનનું મહત્ત્વ 2. વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં પાઠનું આયોજન(માઇક્રોપાઠ, સેતુપાઠ, છૂટા પાઠ, એકમ પાઠ, પ્રવૃત્તિ-સમવાય પાઠ) 3. વિજ્ઞાન શિક્ષણની વિવિધ પદ્ધતિઓ : નિદર્શનપદ્ધતિ, પ્રયોગપદ્ધતિ, સ્વાધ્યાયપદ્ધતિ, સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ, જૂથ ચર્ચા પદ્ધતિ, પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ: સ્વરૂપ, ઉપયોગ, અને મર્યાદા 4. વિજ્ઞાન શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ : નિદર્શન, ઉદાહરણ, કથન, પ્રશ્નોત્તર 	
એકમ-4	વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા અને અધ્યયન- અધ્યાપન સામગ્રી (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા : મહત્ત્વ, પ્રકાર, સ્થાન, રચના, ભૌતિક સુવિધાઓ અને બેઠક વ્યવસ્થા 2. વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળાની વિશિષ્ટ સગવડો અને પ્રયોગશાળાની જાળવણી 3. વિજ્ઞાનના અધ્યયન-અધ્યાપનમાં મલ્ટી મિડિયાનો વિનિયોગ 4. વિજ્ઞાન અધ્યયન- અધ્યાપન સામગ્રીનો પરિચય : અધ્યાપન પોથી, કાર્યનોંધ પોથી, પ્રયોગનોંધ પોથી 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો 2. વિવિધ પ્રયોગશાળાની મલાકાત લઈ તેની સગવડો અને જાળવણી સંબંધી અભ્યાસ કરવો. 3. કમ્પ્યુટર આધારિત ચિત્રો અને ક્લીપિંગ એકઠી કરી નિદર્શન કરવું. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Dasgupta D.N.(1st Ed. 2004). <i>Effective Teaching Techniques</i>. Jaipur : Aavishkar Publishers, 807, Vyas Building, Chanra Rasta.</p> <p>Maitra Krishna (1st Ed. 1991), <i>Teaching of Physics</i> . New Delhi : Discovery Publishing House.</p> <p>Murray, John, <i>Teaching Science at the secondary stage</i>. London : A.S.E. Publication, 50 Albemarle street.</p> <p>કુલશ્રેષ્ઠ, એસ. પી., જીવ વિજ્ઞાન શિક્ષણ. મેરઠ : લાયન બુક ડિપો.</p> <p>ત્રિપાઠી મધુસુદન(1st Ed. 2007), શિક્ષણ તકનિકી ઓર પ્રબંધ. નઈ દિલ્લી : ઓમેગા પ્રકાશન, અંસારી રોડ, દરિયાગંજ.</p> <p>પાન્ડે શશિ કિરન, વિજ્ઞાન શિક્ષણ. નઈ દિલ્લી : વાણી પ્રકાશન દરિયાગંજ.</p> <p>રાવત ડી.એસ. (6th Ed. 1971), વિજ્ઞાન શિક્ષણ. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદીર.</p> <p>જોષી, એચ. ઓ. અને અન્ય, (ત્રીજી આવૃત્તિ). (2004). વિજ્ઞાન અધ્યાપનનું પરિશીલન. અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.</p> <p>પટેલ, વિનોદ. જી.(પ્રથમ આવૃત્તિ, 1993), વિજ્ઞાન શિક્ષણની નૂતન અભિગમ. સુરત : સાહિત્ય સંકુલ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-B-201 : વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાન શિક્ષણની જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિઓ વિશે જાણે અને વર્ગશિક્ષણમાં ઉપયોગ કરે. 2. વિજ્ઞાન વિષયને રસપ્રદ અને અસરકારક બનાવવામાં ઉપયોગી એવી સહાયક પ્રવૃત્તિઓનો પરિચય મેળવે. 3. નઈ તાલીમ સંદર્ભે વિજ્ઞાનશિક્ષણ અને વિજ્ઞાન શિક્ષક સજ્જતા વિશે જાણે 4. વિજ્ઞાનમાં અનુબંધ વિશે જાણે. 5. વિજ્ઞાનશિક્ષણની સંસ્થાઓ, સામયિકો તથાગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ વિશે જાણે. 6. વિજ્ઞાન સંદર્ભે મૂલ્યાંકનની વિભાવના, આદર્શ પ્રશ્નપત્ર રચનાના સોપાનો)બ્લ્યૂ પ્રિન્ટ સહિત શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન) SCE (તથા વિજ્ઞાનશિક્ષણમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન અને મૂલ્યાંકનની યોગ્ય પ્રયુક્તિઓથી પરિચિત થાય. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	વિજ્ઞાનશિક્ષણની પદ્ધતિઓ અને સહાયક પ્રવૃત્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાનશિક્ષણની જૂથ અધ્યાપન પદ્ધતિઓ : જૂથ ચર્ચા, પરિસંવાદ (સેમિનાર), સિમ્પોઝિયમ, કાર્યશિબિર(વર્કશોપ), મધપૂડો. 2. વિજ્ઞાનની સ્વઅધ્યયન પદ્ધતિઓ : નિરીક્ષિત અધ્યયન, અભિક્રમિત અધ્યયન અને ઈ-ટેકનોલોજી આધારિતઅધ્યયન 3. વિજ્ઞાન મંડળ, વિજ્ઞાન મેળો, વિજ્ઞાન પ્રદર્શન અને આકાશ દર્શન : હેતુઓ, આયોજન, પ્રવૃત્તિઓ, લાભ અને મર્યાદાઓ 4. વિજ્ઞાન સંગ્રહાલય, મત્સ્યઘર અને કીટકગૃહ : મહત્ત્વ અને લેવી પડતી કાળજી 	

એકમ-2	નઈ તાલીમ સંદર્ભે વિજ્ઞાનશિક્ષણ અને વિજ્ઞાન શિક્ષક (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. અનુબંધની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. વિજ્ઞાનનો કુદરત, સમાજ અને ઉદ્યોગ સાથે અનુબંધ 3. વિજ્ઞાનનો સાહિત્યિક વિષયો અને કલા સાથે અનુબંધ 4. વિજ્ઞાનનો આંતરશાખાઓ (ભૌતિકશાસ્ત્ર, રસાયણશાસ્ત્ર તથા જીવવિજ્ઞાન) સાથે અનુબંધ 5. વિજ્ઞાનશિક્ષક - લાક્ષણિકતાઓ અને વ્યાવસાયિક સજ્જતા 	
એકમ-3	વિજ્ઞાનશિક્ષણની સંસ્થાઓ, સામયિકો તથા ગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. જિલ્લા કક્ષાનું કમ્યુનિટી સાયંસ સેન્ટર : ઉદ્દેશ્ય અને કાર્ય 2. વિજ્ઞાનશિક્ષણની રાજ્ય સ્તરીય તથા રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ : પરિચય, ઉદ્દેશ્ય અને કાર્ય 3. વિજ્ઞાનના સામયિકોનો પરિચય : રાજ્ય તથા રાષ્ટ્રીય કક્ષા 4. વિજ્ઞાનશિક્ષણની ગમ્મત સાથે જ્ઞાન મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ અને તેનું મહત્ત્વ 	
એકમ-4	વિજ્ઞાનશિક્ષણમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન અને મૂલ્યાંકન (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિજ્ઞાન સંદર્ભે મૂલ્યાંકનની વિભાવના 2. વિજ્ઞાનના આદર્શ પ્રશ્નપત્ર રચનાના સોપાનો (બ્લ્યૂ પ્રિન્ટ સહિત) 3. વિજ્ઞાનશિક્ષણમાં શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (SCE) 4. વિજ્ઞાનશિક્ષણમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. કોમ્યુનિટી સાયંસ સેન્ટર, સાયંસ સીટી જેવી વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે કામ કરતી સંસ્થાની મુલાકાત અને અહેવાલ લેખન. 2. ખાદ્ય પદાર્થોની ભેળસેળ : રસોડાના રસાયણ દ્વારા ચકાસણી કરે. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Dasgupta D.N.(1st Ed. 2004). <i>Effective Teaching Techniques</i>. Jaipur : Aavishkar Publishers, 807, Vyas Building, Chanra Rasta.</p> <p>Maitra Krishna (1st Ed. 1991), <i>Teaching of Physics</i> . New Delhi : Discovery Publishing House.</p> <p>Murray, John, <i>Teaching Science at the secondary stage</i>. London : A.S.E. Publication, 50 Albemarle street.</p> <p>કુલશ્રેષ્ઠ, એસ. પી., જીવ વિજ્ઞાન શિક્ષણ. મેરઠ : લાયન બુક ડિપો.</p> <p>ત્રિપાઠી મધુસુદન(1st Ed. 2007), શિક્ષણ તકનિકી ઓર પ્રબંધ. નઈ દિલ્લી : ઓમેગા પ્રકાશન, અંસારી રોડ, દરિયાગંજ.</p> <p>પાન્ડે શશિ કિરન, વિજ્ઞાન શિક્ષણ. નઈ દિલ્લી : વાણી પ્રકાશન દરિયાગંજ.</p> <p>રાવત ડી.એસ. (6th Ed. 1971), વિજ્ઞાન શિક્ષણ. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદીર.</p> <p>જોષી, એચ. ઓ. અને અન્ય, (ત્રીજી આવૃત્તિ). (2004). વિજ્ઞાન અધ્યાપનનું પરિશીલન. અમદાવાદ : બી.એસ. શાહ પ્રકાશન.</p> <p>પટેલ, વિનોદ. જી.(પ્રથમ આવૃત્તિ, 1993), વિજ્ઞાન શિક્ષણનો નૂતન અભિગમ. સુરત : સાહિત્ય સંકુલ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-B -102 : સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાનની ઐતિહાસિક ભૂમિકા સમજે. 2. સામાજિક વિજ્ઞાનની નૂતન સંકલ્પના અને મહત્ત્વ સમજે. 3. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં મૂલ્યો, ધ્યેયો અને હેતુઓ સમજે. 4. સામાજિક વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરે. 5. સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરે. 6. સામાજિક વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ શીખવવા માટે આયોજન કરવાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે. 7. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની અધ્યાપન પદ્ધતિઓનો વર્ગ શિક્ષણમાં ઉપયોગ કરે 8. સામાજિક વિજ્ઞાનના વિવિધ એકમોને અનુરૂપ શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રીનો ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ - 1	સામાજિક વિજ્ઞાન અને સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાનની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 3. સામાજિક વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનો તેમજ પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા (ધોરણ 6 થી 8 પૈકી એક) 4. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરના સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકનો તુલનાત્મક અભ્યાસ 	
એકમ - 2	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં મૂલ્યો, ધ્યેયો અને હેતુઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં મૂલ્યો : ઉપયોગિતા મૂલ્યો, સાંસ્કૃતિક મૂલ્યો અને નિયામક મૂલ્યો 2. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનાં ધ્યેયો 3. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરે સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના સામાન્ય હેતુઓ 4. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરે સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના વિશિષ્ટ હેતુઓ 	

એકમ-3	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનું આયોજન, પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં આયોજનનું મહત્ત્વ 2. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણમાં માઈક્રો પાઠ, સેતુ પાઠ, પૂર્ણ પાઠ, એકમ પાઠ અને પ્રવૃત્તિ-સમવાય પાઠનું આયોજન 3. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની અધ્યાપન પદ્ધતિઓ : આધાર પદ્ધતિ, પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ, નાટ્યીકરણ પદ્ધતિ, સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ, કુદરતી પ્રદેશ પદ્ધતિ 4. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ : કથન પ્રયુક્તિ, પાત્રાભિનય પ્રયુક્તિ, પ્રશ્નોત્તર પ્રયુક્તિ 	
એકમ-4	સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડ અને અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડનું મહત્ત્વ અને સજાવટ 2. સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડની વિશિષ્ટ સગવડો અને સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડની જાળવણી 3. સામાજિક વિજ્ઞાનમાં એડગર ડેઈલનો અનુભવ શંકુ, સ્વનિર્મિત સાધનો 4. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ માટે અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી : નકશો, પૃથ્વીનો ગોળો, એટલાસ, નકશાપોથી અને કમ્પ્યુટર આધારિત સામગ્રી 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. ધોરણ 6 થી 8 ના સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયના પાઠ્યપુસ્તક પૈકી કોઈ એક પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરવી. 2. ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરના સામાજિક વિજ્ઞાનનો પાઠ્યક્રમ અને અભ્યાસક્રમનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો. 3. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની વિશિષ્ટ અધ્યાપન પદ્ધતિઓનો વર્ગ શિક્ષણમાં ઉપયોગ કરવો. 4. સામાજિક વિજ્ઞાનના વિષયવસ્તુને અનુરૂપ શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રી તૈયાર કરી તેનો ઉપયોગ કરવો. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Barry, and Johnson (1964). <i>Classroom Group Behavior</i>. New York : Macmillan. Christian, Jyoti (1984). <i>Classroom Group Dynamics</i> Meerut : Anu Book. કાછીઆ, મનહર. (1986). <i>નાટ્યીકરણ દ્વારા વર્ગ - શિક્ષણ</i>. મોડાસા : શ્રી બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન. દવે, જયેન્દ્ર અને અન્ય (1982). <i>અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ અને શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : બી. એસ. શાહ પ્રકાશન. દેસાઈ, ધનવંત (સં.). (1962). <i>નૂતન શિક્ષણ ગ્રંથમાળા</i>. અમદાવાદ : એ. આર. શેઠની કંપની. પાઠક, ઉપેન્દ્રભાઈ (2009). <i>સમાજવિદ્યાનું અભિનવ અધ્યાપન</i>. અમદાવાદ : નીરવ પ્રકાશન. શેલત, એન. ડી. અને અન્ય (1986). <i>નાટ્યીકરણ દ્વારા વર્ગ - શિક્ષણ</i>. મોડાસા : શ્રી બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-B -202 : સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની પદ્ધતિઓ જાણે અને તેનો વર્ગ શિક્ષણમાં ઉપયોગ કરે. 2. સામાજિક વિજ્ઞાનના વિવિધ એકમોને અનુરૂપ શૈક્ષણિક સાધન સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે. 3. ઉચ્ચપ્રાથમિક, માધ્યમિક કક્ષાના સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમનો પરિચય મેળવે અને અન્ય વિષયો સાથે તેનો અનુબંધ સમજે. 4. સામાજિક વિજ્ઞાનના મૂલ્યાંકનની પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓનો અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ ની પદ્ધતિઓ અને સહાયક પ્રવૃત્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની પદ્ધતિઓ : જીવન વૃત્તાંત પદ્ધતિ, વાર્તા પદ્ધતિ, પ્રવાસ-પર્યટન પદ્ધતિ 2. સિદ્ધિ કે ક્ષમતા ને દયાનમાં લેતી અદ્યયન-અદ્યાપન પદ્ધતિઓ : નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ, અભિક્રમિક અદ્યયન 3. શૈક્ષણિક ટેકનોલોજી આધારિત અદ્યયન-અદ્યાપન 4. સામાજિક વિજ્ઞાન મંડળ મહત્વ, સ્વરૂપ અને પ્રવૃત્તિઓ 5. સામાજિક વિજ્ઞાન સંબંધી સહાયક પ્રવૃત્તિ : ટપાલ ટિકીટ સંગ્રહ, સિકકા સંગ્રહ બુલેટિન બોર્ડ, પ્રદર્શન, હસ્ત લિખિત અંક. 	
એકમ-2	નઈ તાલીમ સંદર્ભે સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષક (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયમાં અનુબંધ ની સંકલ્પના અને મહત્વ. 2. સામાજિક વિજ્ઞાન નો કુદરત, સમાજ અને ઉદ્યોગ સાથે અનુબંધ 3. સામાજિક વિજ્ઞાન નો ભાષાના વિષયો અને કલા સાથે અનુબંધ 	

	4. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનો આંતરિક અનુબંધ (ઈતિહાસ, ભૂગોળ, નાગરિક શાસ્ત્ર, અર્થશાસ્ત્ર.) 5. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષક : લાક્ષણિકતાઓ અને વ્યાવસાયિક સજ્જતા	
એકમ-3	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની સંસ્થાઓ, સામાયિકો અને સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	1. ગાંધી આશ્રમ, સરદાર પટેલ રાષ્ટ્રીય સ્મારક પરિચય, ઉદ્દેશ્ય અને કાર્યો 2. જ્યોતી સંઘ, નશાબંધી મંડળ : પરિચય, ઉદ્દેશ્યો અને કાર્યો 3. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણ સંબંધિત સામાયિકો : ભૂમિપુત્ર, યોજના, સહકાર, ભાવાર્થ 4. સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણની પ્રવૃત્તિઓ અને તેનું મહત્ત્વ	
એકમ-4	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનું મૂલ્યાંકન અને ક્રિયાત્મક સંશોધન (11.25 કલાક)	25 %
	1. સામાજિક વિજ્ઞાન સંદર્ભે મૂલ્યાંકનની વિભાવનાઓ 2. સામાજિક વિજ્ઞાનમાં આદર્શ પ્રશ્નપત્ર રચના : સોપાનો અને બ્લ્યૂ-પ્રિન્ટ 3. સામાજિક વિજ્ઞાનમાં શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન 4. સામાજિક વિજ્ઞાન માં ક્રિયાત્મક સંશોધન	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
	1. સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયને ધ્યાનમાં રાખી એક ક્રિયાત્મક સંશોધન કરવું. 2. બ્લ્યૂ-પ્રિન્ટ આધારે પ્રશ્નપત્રની રચના કરવી. 3. કમ્પ્યુટર આધારિત ચિત્રો અને ક્લિપિંગ એકઠી કરી નિદર્શન કરાવવું. 4. કેન્દ્રનિવાસ દરમિયાન ક્ષેત્રકાર્ય કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો.	
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Barry, and Johnson (1964). <i>Classroom Group Behavior</i>. New York : Macmillan. Christian, Jyoti (1984). <i>Classroom Group Dynamics</i> Meerut : Anu Book. કાછીઆ, મનહર. (1986). <i>નાટ્યીકરણ દ્વારા વર્ગ - શિક્ષણ</i>. મોડાસા : શ્રી બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન. દવે, જયેન્દ્ર અને અન્ય (1982). <i>અધ્યયન - અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ અને શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : બી. એસ. શાહ પ્રકાશન. દેસાઈ, ધનવંત (સં.). (1962). <i>નૂતન શિક્ષણ ગ્રંથમાળા</i>. અમદાવાદ : એ. આર. શેઠની કંપની. પાઠક, ઉપેન્દ્રભાઈ (2009). <i>સમાજવિદ્યાનું અભિનવ અધ્યાપન</i>. અમદાવાદ : નીરવ પ્રકાશન. શેલત, એન. ડી. અને અન્ય (1986). <i>નાટ્યીકરણ દ્વારા વર્ગ - શિક્ષણ</i>. મોડાસા : શ્રી બી. ડી. શાહ કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-B-102 : સંસ્કૃત શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત ભાષાનું મહત્ત્વ અને સામાન્ય તેમજ વિશિષ્ટ હેતુઓ વિશે સમજે. 2. સંસ્કૃત શિક્ષણની વિવિધ પદ્ધતિઓથી પરચિત થાય. 3. ભાષાના કૌશલ્યોની સમજ મેળવે. 4. સંસ્કૃત શિક્ષણના સિદ્ધાંતો અને ઉપયોગી સાધન-સામગ્રીઓના વિનિયોગ કરવાની ક્ષમતા કેળવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	સંસ્કૃત ભાષાનું મહત્ત્વ અને હેતુઓ (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત ભાષાનું સાંસ્કૃતિક, સાહિત્યિક અને રાષ્ટ્રીય એકતામાં મહત્ત્વ 2. હિન્દી અને ગુજરાતી ભાષાના વિકાસમાં સંસ્કૃતનું પ્રદાન 3. પ્રવર્તમાન સમયમાં સંસ્કૃત શિક્ષણના ઉદ્દેશ્યો 4. સંસ્કૃત શિક્ષણના સામાન્ય અને વિશિષ્ટ હેતુઓ : જ્ઞાનાત્મક, ભાવાત્મક, કૌશલાત્મક 	
એકમ-2	સંસ્કૃત શિક્ષણના સિદ્ધાંતો અને સાધન-સામગ્રી (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત શિક્ષણના સિદ્ધાંતો 2. સંસ્કૃત શિક્ષણમાં ઉપયોગી સાધન-સામગ્રી (મહત્ત્વ, પ્રકાર, ઉપયોગ વખતે ધ્યાન રાખવા યોગ્ય બાબતો) 3. પાઠ આયોજનનું મહત્ત્વ અને પ્રકાર (એકમ આયોજન, પૂર્ણ પાઠ) 4. પ્રવૃત્તિકેન્દ્રી પાઠઆયોજન : સંકલ્પના 	
એકમ-3	સંસ્કૃત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<p>સંસ્કૃત શિક્ષણના સંદર્ભમાં પદ્ધતિઓ (સંકલ્પના, મહત્ત્વ, અને મર્યાદા પ્રશિષ્ટ અને આધુનિક)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. પાઠશાળા પદ્ધતિ 2. ભાંડારકાર પદ્ધતિ 3. પ્રત્યક્ષ પદ્ધતિ 	

	4. ભાષાન્તર પદ્ધતિ 5. આગમન-નિગમન પદ્ધતિ 6. અન્વય પદ્ધતિ (ખ-ડા-વય, ઇ-ડ-વય)	
એકમ-4	સંસ્કૃત અધ્યાપનનાં કૌશલ્યો (09.00 કલાક)	20%
	1. શ્રવણ : મહત્ત્વ અને ધ્યાન રાખવા યોગ્ય બાબતો 2. કથન : મહત્ત્વ, ઉચ્ચારણ દોષના કારણો અને નિવારણના ઉપાયો 3. વાચન : મહત્ત્વ, પ્રકાર અને સારા વાચનનાં લક્ષણો 4. લેખન : મહત્ત્વ, સારા લેખનનાં લક્ષણો	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. ધોરણ 6 કે 7 ના પાઠ્યપુસ્તક આધારિત કી પણ એક વાર્તા ચિત્ર બનાવવું 2. સંખ્યાદર્શક અને સમય દર્શક ઘટિકાયંત્ર તૈયાર કરવું 3. પાઠ્યક્રમના આધારે સ્વાધ્યાય		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Apte D. G. <i>Teaching of Sanskrit</i>, Bombay : Padma Publications. Apte V. S. <i>A Guide to Sanskrit Composition</i>. Padma Publications. Bokil, V. P. and Parasnis, N.K. <i>A New Approach to Teaching of Sanskrit</i>. Poona : Loksangraha Press. Kale, M. R. <i>'A Higher Sanskrit Grammar' Report on the seminar of methods of teaching Sanskrit</i>. Raipur : M. P.; Department of Extension Service, Govt. P. G. B. T. College. Sharma, T.C. (2002). <i>modern method of language teaching</i>. New Delhi : Published by Sarup sons, 4740/33 Ansari road, Daryaganj. પાંડેય, આર. (વિ.સં.2022). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મન્દિર. મિત્તલ, એસ. (2000). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i>. મેરઠ : આર. લાલ બુક ડિપો. શર્મા, રીટા એવં જૈન, અમિતા (2005). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i>. જયપુર : આવિષ્કાર પબ્લિશર્સ. શર્મા, પ્રજ્ઞા (2006). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i>. જયપુર : આસ્થા પ્રકાશન. સફાયા, આર. (1990). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i>. ચંડીગઢ : હરિયાણા સાહિત્ય અકાદમી. આકુવાલા, સી.કે. (1956). <i>સંસ્કૃતનું અભિનવ અધ્યાપન</i>. અમદાવાદ : ભારત પ્રકાશન. આકુવાલા, સી. કે. (1966). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણની હેન્ડબુક</i>. અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-B-202 : સંસ્કૃત શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. અભ્યાસક્રમની સંકલ્પના અને રચનાના સિદ્ધાંતોની સમજ મેળવે 2. આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકની લાક્ષણિકતાઓની સમજ કેળવે 3. સંસ્કૃત શિક્ષકની લાક્ષણિકતાઓ અને વિવિધ સુધારાલક્ષી પ્રવૃત્તિઓ વિશે સમજે 4. સંસ્કૃતભાષાના સંદર્ભે મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા વિશે સમજ મેળવે 5. સંસ્કૃત અધ્યાપનમાં ક્રિયાત્મક સંશોધનની સમજ મેળવે 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. અભ્યાસક્રમની સંકલ્પના 2. અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ વચ્ચેનો તફાવત 3. અભ્યાસક્રમ રચનાના સિદ્ધાંતો 4. આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો 	
એકમ-2	સંસ્કૃત શિક્ષક અને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત શિક્ષકના કર્તવ્યો 2. આદર્શ સંસ્કૃત શિક્ષકના લક્ષણો (વ્યાવસાયિક સજ્જતા અને માનવીય ગુણો) 3. સંસ્કૃત ભાષા પ્રચાર-પ્રસાર માટેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ તેમજ સંસ્કૃતને રસમય બનાવવાની પ્રવૃત્તિઓ/ રીતો : પરિચય અને મહત્ત્વ 4. સુધારણા લક્ષી પ્રવૃત્તિઓ 	
એકમ-3	સંસ્કૃત ભાષામાં મૂલ્યાંકન (11.25 કલાક)	25 %
	મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ આદર્શ પ્રશ્નપત્રની લાક્ષણિકતાઓ બ્લૂપ્રિન્ટની રચના અને મહત્ત્વ	

એકમ-4	સંસ્કૃત અધ્યાપનમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન	(11.25 કલાક)	25 %
	1. ક્રિયાત્મક સંશોધનની સંકલ્પના 2. ક્રિયાત્મક સંશોધનના સોપાનો 3. સંસ્કૃત અધ્યાપનમાં ક્રિયાત્મક સંશોધનનું મહત્ત્વ		
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય			
1. ધોરણ 8, 9, અને 10 માંથી ગમે તે એક સંસ્કૃત પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા 2. ધોરણ 8 અને 9 માંથી ગમે તે એક પાઠ ભણાવાવ માટે સાધન-સામગ્રીઓ તેમજ તેનો ઉપયોગ કરવા માટેની માર્ગદર્શિકાની રચના 3. આપેલો સ્વાધ્યાય			
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી			
Apte D. G. <i>Teaching of Sanskrit</i> , Bombay : Padma Publications. Apte V. S. <i>A Guide to Sanskrit Composition</i> . Padma Publications. Bokil, V. P. and Parasnis, N.K. <i>A New Approach to Teaching of Sanskrit</i> . Poona : Loksangraha Press. Kale, M. R. ' <i>A Higher Sanskrit Grammar</i> ' Report on the seminar of methods of teaching Sanskrit. Raipur : M. P.; Department of Extension Service, Govt. P. G. B. T. College. Sharma, T.C. (2002). <i>modern method of language teaching</i> . New Delhi : Published by Sarup sons, 4740/33 Ansari road, Daryaganj. પાંડેય, આર. (વિ.સં.2022). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i> . આગરા : વિનોદ પુસ્તક મન્દિર. મિત્તલ, એસ. (2000). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i> . મેરઠ : આર. લાલ બુક ડિપો. શર્મા, રીટા એવં જૈન, અમિતા (2005). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i> . જયપુર : આવિષ્કાર પબ્લિશર્સ. શર્મા, પ્રજ્ઞા (2006). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i> . જયપુર : આસ્થા પ્રકાશન. સફાયા, આર. (1990). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણ</i> . ચંડીગઢ : હરિયાણા સાહિત્ય અકાદમી. આક્રુવાલા, સી.કે. (1956). <i>સંસ્કૃતનું અભિનવ અધ્યાપન</i> . અમદાવાદ : ભારત પ્રકાશન. આક્રુવાલા, સી. કે. (1966). <i>સંસ્કૃત શિક્ષણની ડેન્ડબુક</i> . અમદાવાદ : અનડા પ્રકાશન.			

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર- B-102 : ગણિત શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત શિક્ષણની સંકલ્પનાઓ અને મહત્વથી પરિચિત થાય. 2. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો, અભ્યાસક્રમો અને આયોજનને સમજે. 3. ગણિતમાં શિક્ષણ પદ્ધતિઓનો વર્ગખંડમાં ઉપયોગ કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 4. ગણિતના શૈક્ષણિક સાધનો અને સંદર્ભ સાહિત્યની જાણકારી મેળવે. 5. નર્મતાલીમના ગણિત શિક્ષક તરીકે ગણિતની વિવિધ અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાઓ (પ્રવૃત્તિઓ) જાણે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	ગણિત અને ગણિત શિક્ષણ (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત અને ગણિતશિક્ષણની સંકલ્પના 2. રોજિંદા જીવનમાં ગણિતનું સ્થાન 3. ગણિતના પાઠ્યક્રમ અને અભ્યાસક્રમ 	
એકમ-2	ગણિત શિક્ષણના ધ્યેયો અને હેતુઓ (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત શિક્ષણના ધ્યેયો. (નિયામક, ઉપયોગિતા, સાંસ્કૃતિક) 2. ગણિત શિક્ષણના હેતુઓ અને વિશિષ્ટ હેતુઓ અને મહત્વ. (જ્ઞાન, સમજ, ઉપયોગ, કૌશલ્ય, અભિયોગ્યતા, રસ વલણ, કદર) 3. માધ્યમિક કક્ષાએ ગણિતશિક્ષણના હેતુઓ 	
એકમ-3	ગણિત શિક્ષણમાં આયોજન (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત શિક્ષણમાં દૈનિક, માસિક અને વાર્ષિક આયોજન 2. માઈક્રો પાઠ, સેતુ પાઠ, પ્રવૃત્તિ-સમવાય પાઠ, છૂટા પાઠ, એકમ પાઠના આયોજનની સમજ 3. ગણિત શિક્ષણમાં પ્રાયોગિક કાર્યનું આયોજન, ગણિતમાં લોક શિક્ષણ પાઠ 	

એકમ-4	ગણિત શિક્ષણની પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ (06.75 કલાક)	15%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ, આગમન-નિગમન પદ્ધતિન, પૃથક્કરણ-સંયોગીકરણ પદ્ધતિની વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓ 2. ગણિતમાં પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ 3. ગણિતમાં દૃઢિકરણ અને વિહંગાવલોકન 4. ગણિત શિક્ષણમાં મૌખિક કાર્ય અને ગૃહકાર્ય 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિતનો એક પ્રવૃત્તિપાઠ અને એક એકમપાઠનું આયોજન તૈયાર કરી પાઠો આપવા 2. અભ્યાસક્રમમાં સમાવિષ્ટ ગણિતશાસ્ત્રીઓ વિશેની નોંધ તૈયાર કરવી 3. ગણિત સંબંધિત શિક્ષણ પાઠને કેન્દ્રમાં રાખી એક શૈક્ષણિક સાધન નિર્માણ કરવું અને તેનો (પાઠમાં) ઉપયોગ કરવો 	
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Devis Robert, B. <i>Learning Mathematics</i>. Marjoran, D.T.E. (1974). <i>Teaching Mathematics</i>. London : Heinemann Education Books Ltd. Sobel , Max and Maletsky (2nd Ed. 2008) <i>Teaching Mathematics</i>. New Jercey : Prentice Hall. Wadhawa, Shalini (2000). <i>Modern of Teaching</i>. New Delhi : Sarup and sons, Ansari Road Dariya Gunj.</p> <p>રાવત, એમ.એસ. (6TH Ed. 1971). <i>ગણિત શિક્ષણ</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર. સિંધ, યોગેશકુમાર ઓર અર્ચનેશ શર્મા (2003) <i>ગણિત શિક્ષણ-આધુનિક પદ્ધતિઓ</i>. નર્ડ દિલ્હી : એ.પી. એચ. પબ્લિસિંગ કોર્પોરેશન.</p> <p>ઓઝા, અને અંતાણી. <i>ગણિત બિરબલ</i>. રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર. જોશી, સેજપાલ, પરિખ, પટેલ અને નંદાણી. ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશિલન. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.</p> <p>ભટ્ટ, પી.આર. ગણિતશાસ્ત્ર અધ્યાપન પદ્ધતિ(મોડ્યુલ, ભાગ-1,2) અમદાવાદ : આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી.</p> <p>રાવલ, પટેલ, અને પટેલ, (2009-10). ગણિતનું અભિનવ અધ્યાપન. અમદાવાદ : નિરવ પ્રકાશન.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર- B-202 : ગણિત શિક્ષણ પદ્ધતિ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત મંડળ અને અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી પરિચિત થાય. 2. ગણિત શિક્ષણની સહાયક પ્રવૃત્તિઓ સમજે. 3. ગણિતમાં અનુબંધ કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 4. ગણિતના શૈક્ષણિક સાધનો અને સંદર્ભ સાહિત્યની જાણકારી મેળવે. 5. ગણિત શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકનની પ્રક્રિયા જાણે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	ગણિત મંડળ અને અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી(13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિતમંડળ: હેતુઓ, મહત્વ અને પ્રવૃત્તિઓ 2. ગણિતના દૃશ્ય-શ્રાવ્ય અને સ્વનિર્મિત સાધનો, ગણિત અને કમ્પ્યુટર તકનીકી(CAI) 3. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકનું મહત્વ, લક્ષણો અને મૂલ્યાંકન 4. અધ્યયન-અધ્યાપન સામગ્રી: અધ્યાપનપોથી, સ્વાધ્યાયપોથી તથા અન્ય સંદર્ભ સાહિત્ય, સામયિકો 	
એકમ-2	ગણિત શિક્ષણની સહાયક પ્રવૃત્તિઓ અને ગણિત શિક્ષક (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગણિત પ્રતિભાશોધ કાર્યક્રમ 2. ગણિત ગમ્મત: મહત્વ અને પ્રવૃત્તિઓ 3. ગણિત શિક્ષક: વ્યાવસાયિક સજ્જતા, લાક્ષણિકતાઓ, ફરજો, નર્દતાલીમ સંદર્ભે શિક્ષણ કૌશલ્યો 4. ગણિતના અભ્યાસક્રમો શિક્ષકના દૃષ્ટિકોણની સમજ/પરિચય (1થી12) 	
એકમ-3	ગણિતમાં અનુબંધ (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંકલ્પના અને મહત્વ 	

	<p>2. ગણિત શિક્ષણમાં આંતરિક અનુબંધ (અંકગણિત, બીજગણિત અને ભૂમિતિ)</p> <p>3. ગણિતનો ભાષા સાથે, ભૂગોળ સાથે, ઇતિહાસ અને વિજ્ઞાનસાથેનો અનુબંધ</p> <p>4. ગણિતનો રોજીંદા જીવન સાથે અનુબંધ (નઈતાલીમ સંદર્ભ સાથે)</p>	
એકમ-4	ગણિતમાં મૂલ્યાંકન	(13.50 કલાક) 30 %
	<p>1. ગણિત શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકન: સંકલ્પના અને મહત્વ</p> <p>2. ગણિત શિક્ષણમાં નિદાન અને ઉપચારાત્મક કાર્ય.</p> <p>3. બ્લયુપ્રિન્ટના આધારે ગણિતના પ્રશ્નપત્રની રચના</p> <p>4. ગણિત વિષયમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન</p>	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<p>1. કોઈ એક ગણિત વિષય સંબંધિત એકમને ધ્યાનમાં રાખી ક્રિયાત્મક સંશોધન કરવું.</p> <p>2. ગણિતમાં બ્લ્યુ પ્રિન્ટ આધારિત આદર્શ પ્રશ્નપત્રની રચના કરવી.</p> <p>3. કમ્પ્યુટર તકનીકીનો ઉપયોગ કરી ગણિત વિષયમાં એક સાધન ઉમેરો કરી તેનો વર્ગ ખંડમાં ઉપયોગ કરવો..</p>		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Devis Robert, B. <i>Learning Mathematics</i>. Marjoran, D.T.E. (1974). <i>Teaching Mathematics</i>. London : Heinemann Education Books Ltd. Sobel , Max and Maletsky (2nd Ed. 2008) <i>Teaching Mathematics</i>. New Jercey : Prentice Hall. Wadhawa, Shalini (2000). <i>Modern of Teaching</i>. New Delhi : Sarup and sons, Ansari Road Dariya Gunj. રાવત, એમ.એસ.(6TH Ed. 1971). <i>ગણિત શિક્ષણ</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર. સિંધ, યોગેશકુમાર ઓર અર્ચનેશ શર્મા (2003) <i>ગણિત શિક્ષણ-આધુનિક પદ્ધતિઓ</i>. નઈ દિલ્હી : એ.પી. એચ. પબ્લિસિંગ કોર્પોરેશન. ઓઝા, અને અંતાણી. <i>ગણિત બિરબલ</i>. રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર. જોશી, સેજપાલ, પરિખ, પટેલ અને નંદાણી. ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશિલન. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન. ભટ્ટ, પી.આર. ગણિતશાસ્ત્ર અધ્યાપન પદ્ધતિ(મોડ્યુલ, ભાગ-1,2) અમદાવાદ : આંબેડકર ઓપન યુનિવર્સિટી. રાવલ, પટેલ, અને પટેલ, (2009-10). ગણિતનું અભિનવ અધ્યાપન. અમદાવાદ : નિરવ પ્રકાશન.</p>		

शिक्षण महविद्यालय : गूजरात विद्यापीठ : अमदावाड-14

शिक्षण विशारद (बी.एड.) अल्थासक्रम : सेमेस्टर-1

प्रश्नपत्र-B-102 : हिन्दी शिक्षण पद्धति

कुल गुण-50

शैक्षिक उद्देश्य		
प्रशिक्षणार्थी...	1. हिन्दी भाषा का महत्व और अन्य भाषा से अवगत हो सके। 2. हिन्दी भाषा शिक्षण की पाठ योजना से अवगत हो सके। 3. हिन्दी भाषा शिक्षण के विभिन्न कौशलों से अवगत हो सके। 4. हिन्दी भाषा में गद्य, पद्य, व्याकरण एवं रचना शिक्षण की विधियों से अवगत हो सके।	
सैद्धांतिक कार्य		
इकाई क्रमांक	इकाई के मुद्दे	अंकभार
इकाई-1	मातृभाषा तथा अन्य भाषा (11.25 घंटा)	25%
	1. भाषा की परिभाषा और हिन्दी शिक्षा का महत्व 2. एकाधिक भाषाएँ सीखने की उपयोगिता 3. भाषा-1 तथा भाषा-2 में अंतर 4. हिन्दी शिक्षा के सामान्य एवं विशिष्ट उद्देश्य	
इकाई-2	पाठ योजना और प्रकार (11.25 घंटा)	25%
	1. पाठ योजना : संकल्पना और महत्व 2. हेतुलक्षी पाठयोजना और इकाई पाठयोजना 3. पाठ निरीक्षण एवं पाठ सुधार के प्रयास 4. हिन्दी शिक्षण में पाठ योजना : सूक्ष्म शिक्षण, प्रवृत्ति पाठ, समवाय पाठ, लोक शिक्षा के पाठ	
इकाई-3	भाषा शिक्षा के कौशल और उपकरण (11.25 घंटा)	25%
	1. श्रवण कौशल का अर्थ और विधियाँ : (अ) वाद-विवाद (ब) भाषण (क) कहानी कथन (ड) श्रुतलेखन 2. भाषण कौशल का अर्थ और विधियाँ : (अ) कविता पाठ (ब) चित्र वर्णन (क) वार्तालाप (ड) स्वतंत्र-प्रस्तुतीकरण (इ) सस्वरवाचन 3. वाचन कौशल का अर्थ और विधियाँ : (अ) देखो और कहो विधि (ब) वाक्य विधि (क) अनुकरण विधि (ड) प्रदर्शन विधि (इ) वर्णाच्चार विधि 4. लेखन कौशल का अर्थ और विधियाँ : (अ) अनुकरण पद्धति (ब) अनुलेखन पद्धति (क) श्रुत लेखन (ड) ढाँचे पर से कहानी लेखन 5. स्वनिर्मित, दृश्य, श्राव्य और दृश्य-श्राव्य शैक्षिक उपकरणों का उपयोग	

इकाई-4	हिन्दी भाषा शिक्षा में गद्य, पद्य, व्याकरण और रचना शिक्षण की विधियाँ (11.25 घंटा)	25%
	<p>1. गद्य शिक्षण की विधियाँ :</p> <p>1. प्रत्यक्ष विधि 2. परोक्ष विधि 3. अभिक्रमित स्वाध्याय विधि 4. गहन विधि 5. व्याख्यान विधि 6. स्वाध्याय विधि 7. प्रकल्प विधि 8. वर्कशोप विधि 9. चलचित्र विधि 10. नाट्यीकरण विधि</p> <p>2. पद्य शिक्षण की विधियाँ :</p> <p>1. गीत तथा अभिनय प्रणाली 2. अर्थ बोध विधि 3. व्याख्या प्रणाली 4. खण्डान्वय प्रणाली 5. तुलनात्मक प्रणाली 6. समीक्षा प्रणाली 7. टेप रिकार्डर का विनियोग</p> <p>3. व्याकरण शिक्षण की विधियाँ :</p> <p>1. आगमन विधि 2. निगमन विधि 3. समवाय विधि 4. चित्र विधि 5. प्रकल्प विधि 6. व्याकरण अनुवाद विधि</p> <p>4. रचना शिक्षण की विधियाँ :</p> <p>1. चित्र वर्णन विधि 2. उदबोधन विधि 3. ढाँचे पर से कहानी लेखन 4. सुनो और कहो विधि 5. निबंध लेखन 6. संक्षेपी करण विचार विस्तार 7. प्रसंग वर्णन 8. देखो और रचो प्रणाली</p>	
सूचित प्रायोगिक कार्य		
<p>1. भाषा प्रयोगशाला का उच्चारशुद्धि के लिए प्रयोग करना ।</p> <p>2. हिन्दी प्रचार-प्रसार की संस्था की मुलाकात लेकर टिप्पणी लिखना ।</p> <p>3. किसी इकाई का अध्यापन कार्य करने हेतु स्वनिर्मित शैक्षिक उपकरण का निर्माण करके अध्यापन कार्य में प्रयोग करना ।</p>		
सूचित अध्ययन सामग्री		
<p>कृष्णबिरसिंह.(2007). <i>हिन्दी शिक्षण</i>. जयपुर. युनिवर्सिटी बुक हाउस. कौशिक, डी.(1972). <i>हिन्दी भाषा का शिक्षण</i>. लुधियाना : शारदा ब्रधर्स गिरिराज किशोर और नागर. (1987). <i>राष्ट्रभाषा की शिक्षा</i>. बड़ौदा : आचार्य बुक डिपो. गुप्ता, मनोरमा.(1985). <i>भाषा शिक्षण सिद्धांत और प्रविधि</i>. आगरा : केन्द्रीय हिन्दी संस्थान. चक्रवर्ती, सु.दे. (1994). <i>भारत में दृश्य श्राव्य तकनीकी</i>. कोलकाता : सुजीन्द्रकुमार प्रकाशन. जैन, एम.(1967). <i>अन्य भाषा शिक्षण</i>. आगरा : विनोद पुस्तक मंदिर. नामदार, सावित्री.(2006) <i>सफल हिन्दी शिक्षण</i>. दिल्ली. पुष्पांजली प्रकाशन. निरंजनकुमारसिंह.(1981). <i>माध्यमिक विद्यालयों में हिन्दी शिक्षण</i>. जयपुर. राजस्थान ग्रंथ अकादमी. पाण्डये, रामकमल.(2007). <i>हिन्दी संरचना</i>. मैसूर : पद्मा इंटरप्रईजेज. पाण्डये, रामकमल और रागिनी आर.(2007). <i>पाठ संकल्पना, शिक्षण और नियोजन</i>. मैसूर : पद्मा इंटरप्रईजेज. राणा, महेन्द्रसिंह.(2004) <i>आधुनिक हिन्दी शिक्षण व्यवस्था</i>. आगरा. हर्ष प्रकाशन. शर्मा, लक्ष्मीनारायण.(1994). <i>भाषा-1-2 की शिक्षण विधियाँ और पाठ-नियोजन</i>. आगरा : विनोद पुस्तक मंदिर. शर्मा, लक्ष्मीनारायण.(1996). <i>शिक्षण पद्धतियाँ</i>. दिल्ली. राधा पब्लिकेशन.</p>		

शिक्षण महविद्यालय : गूजरात विद्यापीठ : अमदावाड-14

शिक्षण विशारद (बी.एड.) अध्यासक्रम : सेमेस्टर-2

प्रश्नपत्र-B-202 : हिन्दी शिक्षण पद्धति

कुल गुण-50

शैक्षिक उद्देश्य		
प्रशिक्षणार्थी...	<ol style="list-style-type: none"> 1. हिन्दी भाषा के नवीन उपागम से अवगत हो सके। 2. हिन्दी भाषा शिक्षक, पाठ्यक्रम एवं पाठ्यपुस्तक का परिचय प्राप्त करें। 3. हिन्दी भाषा में मूल्यांकन एवं अनुसंधान से अवगत हो सके। 4. हिन्दी विषय संबंधी संस्था, मंडल और सामायिकों से अवगत हो सके। 	
सैद्धांतिक कार्य		
इकाई क्रमांक	इकाई के मुद्दे	अंकभार
इकाई-1	भाषा शिक्षा के नवीन उपागम (11.25 घंटा)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. हिन्दी भाषा प्रयोगशाला का अर्थ, रचना एवं महत्व 2. भाषा प्रयोगशाला और शैक्षिक तकनीकी का विनियोग 3. हिन्दी विषय अध्यापन में संगणक का विनियोग 4. प्राथमिक और माध्यमिक कक्षाओं में हिन्दी अध्यापन के नवीन उपागम 	
इकाई -2	हिन्दी भाषा शिक्षक, पाठ्यक्रम एवं पाठ्यपुस्तक (11.25 घंटा)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. हिन्दी भाषा शिक्षक की शैक्षिक एवं भाषाई योग्यता 2. पाठ्यक्रम एवं अभ्यासक्रम में अंतर 3. पाठ्यपुस्तक का आंतरिक एवं बाह्य स्वरूप 4. हिन्दी के पाठ्यपुस्तक का मूल्यांकन 	
इकाई-3	हिन्दी भाषा शिक्षा में मूल्यांकन एवं अनुसंधान (11.25 घंटा)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. प्रश्नपत्र निर्माण एवं त्रिपरिमाण दर्शक कोष्टक 2. हिन्दी विषय में मूल्यांकन से संबंधित विभिन्न कसौटियाँ 3. हिन्दी विषय में क्रियात्मक अनुसंधान का अर्थ एवं विनियोग 4. हिन्दी भाषा शिक्षा में किन्हीं एक समस्या के संदर्भ में क्रियात्मक अनुसंधान करना 	
इकाई-4	हिन्दी विषय संबंधी संस्था, मंडल और सामायिक (11.25 घंटा)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. हिन्दी के प्रचार-प्रसार की संस्थाएँ 2. हिन्दी विषय संबंधी मंडल : शिक्षकों के मंडल, छात्रों के मंडल 3. हिन्दी विषय के संदर्भ में प्रकाशित सामायिक (गुजरात प्रदेश के संदर्भ में) 	

	4. हिन्दी के प्रचार-प्रसार में संस्था, मंडल और सामायिकों का योगदान	
सूचित प्रायोगिक कार्य		
<ol style="list-style-type: none"> 1. व्याकरण शिक्षण हेतु दो शैक्षिक उपकरण तैयार करना । 2. कक्षा 9वीं या 10वीं में से किसी एक पाठ्यपुस्तक का मूल्यांकन करना । 3. इकाई पाठ के मूल्यांकन हेतु आदर्श प्रश्नपत्र की रचना करना । 		
सूचित अध्ययन सामग्री		
<p>कृष्णबिरसिंह.(2007). हिन्दी शिक्षण. जयपुर. युनिवर्सिटी बुक हाउस. कौशिक, डी.(1972). हिन्दी भाषा का शिक्षण. लुधियाना : शारदा ब्रधर्स गिरिराज किशोर और नागर. (1987). राष्ट्रभाषा की शिक्षा. बड़ौदा : आचार्य बुक डिपो. गुप्ता, मनोरमा.(1985). भाषा शिक्षण सिद्धांत और प्रविधि. आगरा : केन्द्रीय हिन्दी संस्थान. चक्रवर्ती, सु.दे. (1994). भारत में दृश्य श्राव्य तकनीकी. कोलकाता : सुजीन्द्रकुमार प्रकाशन. जैन, एम.(1967). अन्य भाषा शिक्षण. आगरा : विनोद पुस्तक मंदिर. नामदार, सावित्री.(2006) सफल हिन्दी शिक्षण. दिल्ली. पुष्पांजली प्रकाशन. निरंजनकुमारसिंह.(1981). माध्यमिक विद्यालयों में हिन्दी शिक्षण. जयपुर. राजस्थान ग्रंथ अकादमी. पाण्डये, रामकमल.(2007). हिन्दी संरचना. मैसुर : पद्मा इंटरप्रईजेज. पाण्डये, रामकमल और रागिनी आर.(2007). पाठ संकल्पना, शिक्षण और नियोजन. मैसुर : पद्मा इंटरप्रईजेज. राणा, महेन्द्रसिंह.(2004) आधुनिक हिन्दी शिक्षण व्यवस्था. आगरा. हर्ष प्रकाशन. शर्मा, लक्ष्मीनारायण.(1994). भाषा-1-2 की शिक्षण विधियाँ और पाठ-नियोजन. आगरा : विनोद पुस्तक मंदिर. शर्मा, लक्ष्मीनारायण.(1996). शिक्षण पद्धतियाँ. दिल्ली. राधा पब्लिकेशन.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-C-101 : ગુજરાતી વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ				
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગુજરાતી ભાષાનો વિકાસક્રમ, ધ્વનિઓનું વર્ગીકરણ અને ભાષાનાં મૂળત્ત્વો જાણે. 2. ધોરણ-6 થી 9 ના પાઠ્યપુસ્તકની પદ્ય અને ગદ્ય કૃતિઓની સાહિત્યિક સ્વરૂપગત વિશેષતાઓથી સામાન્ય પરિચિત થાય. 3. વિભક્તિ, સંજ્ઞા, વિશેષણ, સંધિ અને સમાસ જેવી સંકલ્પનાઓની સમજ મેળવી ઉપયોગ કરે. 			
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય				
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા			ગુણભાર
એકમ-1	ગુજરાતી ભાષા : વિકાસ, ધ્વનિ અને બોલીઓ (11.25 કલાક)			25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગુજરાતી ભાષાનો વિકાસક્રમ : મહત્ત્વની બાબતો 2. ગુજરાતી ભાષાના ધ્વનિઓનું વર્ગીકરણ : સ્વર, વ્યંજન, અર્ધસ્વર અને ઉચ્ચારતંત્રની ઓળખ 3. ગુજરાતી ભાષા અને બોલી વચ્ચેનો તફાવત 			
એકમ-2	મધ્યકાલીન સર્જકોનો પરિચય (11.25 કલાક)			25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. નરસિંહ મેહતા 2. મીરાં 3. પ્રેમાનંદ 4. શામળ 			
એકમ-3	ધોરણ-6 થી 9 ના પાઠ્યપુસ્તકની પસંદિત પાંચ ગદ્ય અને પદ્ય કૃતિઓનો આસ્વાદ (11.25 કલાક)			25%
ગદ્યકૃતિ				
ક્રમ	એકમ	સાહિત્ય સ્વરૂપ	લેખક	ધોરણ
1	ભીખુ	સંવેદનકથા	ધૂમકેતુ	7
2	દિકરો	લોકકથા	ઝવેરચંદ મેઘાણી	8
3	દેશભક્ત જગડુશા	નાટક	રમણલાલ સોની	8
4	ખતુડોશી	રેખાચિત્ર	દિલીપ રાણપુરા	9
5	સ્વર્ગ અને પૃથ્વી	નવલિકા	સ્નેહરશ્મિ	9

પદ્યકૃતિ				
ક્રમ	એકમ	સાહિત્ય સ્વરૂપ	કવિ	ધોરણ
1	રાનમાં	પ્રકૃતિ ગીત	ધ્રુવ ભટ્ટ	7
2	એક જ દે ચિનગારી	પ્રાર્થના ગીત	હરિહર ભટ્ટ	8
3	ધૂળિયે મારગ	ઉર્મિ કાવ્ય	મકરંદ દવે	8
4	ગોવિંદો પ્રાણ અમારો રે	પદ	મીરાંબાઈ	9
5	કન્યાવિદાય	ગીત	અનિલ જોશી	9
એકમ-4	વ્યાકરણ	(11.25 કલાક)		25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંજ્ઞા : વ્યાખ્યા અને પ્રકાર 2. વિભક્તિ અને તેના પ્રત્યયો 3. વિશેષણ : વ્યાખ્યા અને પ્રકાર 4. સંધિ : વ્યાખ્યા અને પ્રકાર 5. સમાસ : વ્યાખ્યા અને પ્રકાર 			
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય				
<ol style="list-style-type: none"> 1. સર્જકની જન્મ જયંતીની ઉજવણી કરે. 2. કવિ મુશાયરો અને સાહિત્યકારો સાથે વાર્તાલાપનું આયોજન કરે. 3. વિવિધ ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓનું પઠન અને ગાન કરે. 4. વિવિધ ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓનું સાહિત્ય સ્વરૂપ અનુસાર વર્ગીકરણ કરે. 5. વિભક્તિ, સંજ્ઞા, વિશેષણ, સંધિ અને સમાસ જેવા વિષયવસ્તુ માટે સ્વનિર્મિત શૈક્ષણિક ઉપકરણ તૈયાર કરે. 				
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી				
<p>ગુજરાતી ધોરણ-6. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ગુજરાતી ધોરણ-7. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ગુજરાતી ધોરણ-8. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ગુજરાતી ધોરણ-9. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>જેસલપુરા, શિવલાલ. ગુજરાતી વ્યાકરણ.</p> <p>ઠાકર, ધીરૂભાઈ. મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યની વિકસ રેખા.</p> <p>ઠાકર, ધીરૂભાઈ. અર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્યની વિકાસ રેખા.</p> <p>ત્રિવેદી, રમેશ. અર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ.</p> <p>પટેલ, મોહનભાઈ. ગુજરાતી વિરામ ચિહ્નો.</p> <p>બ્રહ્મભટ્ટ, પ્રસાદ. સત્તર સાહિત્ય સ્વરૂપો.</p> <p>રાવળ, અનંતરાય. ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ (મધ્યકાલીન).</p> <p>વ્યાસ, યોગેન્દ્ર. ગુજરાતી વ્યાકરણ.</p>				

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-C-201 ગુજરાતી વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ				
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	1. ધોરણ-10 થી 12 ના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓની સમીક્ષા કરે તથા સર્જકોનો પરિચય મેળવે. 2. ગુજરાતી સાહિત્યનો પરિચય મેળવે અને સાહિત્ય સ્વરૂપો જાણે. 3. વાક્યનાં પ્રકારો અને તેમની વચ્ચેનો તફાવત જાણે. 4. છંદ, અલંકાર જેવી વ્યાકરણ વિષયક સજ્જતા મેળવે.			
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય				
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા			ગુણભાર
એકમ-1	ધોરણ-10 થી 12 ના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ ગદ્ય કૃતિઓની સમીક્ષા તથા સર્જકોનો પરિચય (09.00 કલાક)			20 %
ક્રમ	એકમ	સાહિત્ય સ્વરૂપ	લેખક	ધોરણ
1	સોનાનાં વૃક્ષો	લલિત નિબંધ	મણિલાલ પટેલ	10
2	એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામનું ઘડતર	આત્મકથાખંડ	એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ	10
3	છકડો	નવલિકા	જયંતિ ગોહેલ	10
4	ભૂખી ભૂતાવળ	નવલકથાખંડ	પન્નાલાલ પટેલ	11
5	ડીમલાઈટ	એકાંકી	રઘુવીર ચૌધરી	12
એકમ-2	ધોરણ-10 થી 12 ના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ પદ્ય કૃતિઓની સમીક્ષા તથા સર્જકોના પરિચય (09.00 કલાક)			ગુણભાર 20 %
ક્રમ	એકમ	સાહિત્ય સ્વરૂપ	કવિ	ધોરણ
1	પ્રશ્ન	સોનેટ	ઉમાશંકર જોશી	10
2	અતિજ્ઞાન	ખંડકાવ્ય	કાન્ત	10
3	કુંજલડી રે	લોકગીત	-	10
4	નદીની રેતમાં	ગઝલ	આદિલમનસૂરી	11
5	કસુંબીનો રંગ	શૌર્યગીત	ઝવેરચંદ મેઘાણી	12
એકમ-3	ગુજરાતી સાહિત્યનો પરિચય અને સાહિત્ય સ્વરૂપો (15.75 કલાક)			35 %
	1. ગુજરાતી સાહિત્યનાં ઇતિહાસનો સામાન્ય પરિચય 2. મધ્યકાલીન પદ્ય સ્વરૂપોની સ્વરૂપગત વિશેષતાઓ :			

	<p>આખ્યાન, બારમાસી, પદ્યવાર્તા</p> <p>3. આર્વાચીન ગુજરાતી ગદ્ય સ્વરૂપોની સ્વરૂપગત વિશેષતાઓ : એકાંકી, નવલિકા, નવલકથા</p> <p>4. આર્વાચીન ગુજરાતી પદ્ય સ્વરૂપોની સ્વરૂપગત વિશેષતાઓ : સોનેટ, ગઝલ, ઉર્મિકાવ્ય, ખંડકાવ્ય, હાઈફૂ</p>	
એકમ-4	વ્યાકરણ	(11.25 કલાક) 25 %
	<p>1. વાક્યનાં પ્રકાર : ભાવની દૃષ્ટિએ અને બંધારણની દૃષ્ટિએ</p> <p>2. વિરામ ચિહ્નો અને તેનો ઉપયોગ</p> <p>3. અલંકાર : અર્થ અને પ્રકાર શબ્દાલંકાર : વર્ણાનુપ્રાસ, આંતરપ્રાસ, અંત્યાનુપ્રાસ, યમક અર્થાલંકાર : ઉપમા, રૂપક, ઉત્પ્રેક્ષા, વ્યતિરેક, અનન્વય, શ્લેષ, વ્યાજસ્તુતિ</p> <p>4. છંદ : અક્ષરમેળ, માત્રામેળ, સંખ્યામેળ</p>	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<p>1. સર્જકની જન્મજયંતીની ઉજવણી કરે.</p> <p>2. કવિ મુશાયરો અને સાહિત્યકારો સાથે વાર્તાલાપનું આયોજન કરે.</p> <p>3. વિવિધ ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓનું પઠન અને ગાન કરે.</p> <p>4. વિવિધ ગદ્ય-પદ્ય કૃતિઓનું સાહિત્ય સ્વરૂપ અનુસાર વર્ગીકરણ કરે.</p> <p>5. છંદ અને અલંકાર જેવા વિષયવસ્તુ માટે સ્વનિર્મિત શૈક્ષણિક ઉપકરણ તૈયાર કરે</p>		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>ગુજરાતી ધોરણ-10. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ગુજરાતી ધોરણ-11. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ગુજરાતી ધોરણ-12. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>જેસલપુરા, શિવલાલ. ગુજરાતી વ્યાકરણ.</p> <p>ઠાકર, ધીરુભાઈ. મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યની વિકસ રેખા.</p> <p>ઠાકર, ધીરુભાઈ. આર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્યની વિકાસ રેખા.</p> <p>ત્રિવેદી, રમેશ. આર્વાચીન ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ.</p> <p>પટેલ, મોહનભાઈ. ગુજરાતી વિરામ ચિહ્નો.</p> <p>બ્રહ્મભટ્ટ, પ્રસાદ. સત્તર સાહિત્ય સ્વરૂપો.</p> <p>રાવળ, અનંતરાય. ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ (મધ્યકાલીન).</p> <p>વ્યાસ, યોગેન્દ્ર. ગુજરાતી વ્યાકરણ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-C-101 : English content

કુલ ગુણ-50

Instructional Objectives		
To enable student teachers to...	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comprehend and Understand various parts of speech and use it in English. 2. Comprehend and Understand oral and written expressions. 3. Comprehend and Understand the textual content covered in Std 6, 7 & 8 . 4. Study the units of English Text books of Std 6, 7 & 8 in detail. 	
Theory		
UNIT NO.	Points in Unit	Marks Weitage
UNIT- 1	PARTS OF SPEECH (11.25 Hour)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meaning and use of different parts of speech through communicative approach 2. Articles, Prepositions, Nouns, Pronouns, Verbs, Adverbs, Conjunctions & Interjections 3. Introductory "It" and "There" 4. Model Auxiliaries and their uses 	
UNIT- 2	ORAL AND WRITTEN EXPRESSIONS (11.25 Hour)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Elements of Oral Composition 2. Elements of Written Composition 3. Letter-writing and Paragraph- writing 4. Story telling and Story- writing from the guided points (Picture story and strip story) 	
UNIT- 3	TEXTUAL CONTENTS OF STD 6,7 & 8 (13.50 Hour)	30%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analysis of the textual contents of std 6, 7 & 8 2. Unit-7, 9, 10 of std-6, Unit-5, 7, 9 of std-7, Unit-7, 8, 9 of std-8 3. Varieties of activities and exercises in selected units 	
UNIT- 4	Language Enrichment (09.00 Hour)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Development of skills and language materials 2. Meaning and use of language functions and structures 3. Preparation and practice of language functions in classroom Teaching (std. 6, 7 & 8) 	
PRACTICAL WORKS		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Collecting poems, education articles, proverbs and idioms. 2. Preparing different teaching-learning materials. 	
REFERENCES		
<p>A.J. Thomson. Practical English Grammar. Press : Oxford University, Oxford. Czerniewska, Pam. (1997). Understanding Speech (Block 1). Great Britain : The Open University Press. Close, R.A. (1981). <i>English as a foreign Language : Its constant grammatical problems</i> (third Ed.). London : Unwin Hyman. Jarvie, Gordon. (1993). <i>Bloomsbury Grammar Guide</i> (First. Ed.). London : Bloomsbury. Murphy, Raymond. (1997). <i>Essential English Grammar</i> (Sec. Ed.). Cambridge : University Press. Prasad, Kameshwer. (2006). <i>Essentials of English Grammar</i>. Jaipur : Shree Niwas Publications. Seidl, Jennifer. (1989). English Idioms and How to use them. Press, Oxford, London :Oxford University. Swan, Michael. (1995). <i>Practice English Usage</i> (Sec. Ed.). Oxford : Oxford University Press. Wehmeier, Sally, (1993). <i>Oxford word power Dictionary</i>. Press : Oxford University Oxford.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-C-201 : English content

કુલ ગુણ-50

Instructional Objectives		
To enable student teachers to...	<ol style="list-style-type: none"> 1. Develop skill required for sentence construction. 2. Understand oral and written expressions. 3. Understand the textual contents of Std 9 & 10. 4. Study the units of English Text books of Std 9 & 10. 	
Theory		
UNIT No	Points in Unit	Marks Weitage
UNIT- 1	SENTENCE PATTERN (11.25 Hour)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tenses covered in std. 9 & 10 and its uses 2. Types of Sentences- Assertive, Negative, Interrogative, Imperative, Optative, exclamatory sentences. 3. Transformation of sentences : Active and passive Voice, direct and indirect speech, Degrees of Comparison. 4. Question tags 	
UNIT- 2	Composition (11.25 Hour)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dialogue-Writing 2. Application-writing 3. Reports for special programmes and festivals 4. Essay-writing 	
UNIT- 3	Textual Content of Std. 9 & 10 (15.75 Hour)	35%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analysis of the textual content of std. 9 & 10 2. Unit-7, 8, Poem-3 & Dolohin-5 to 7 of std-9 Unit-1, 3, 5, 6 & 14, Poem-3, 5, & 6, Supplementary reading-3 & 5 of std-10 3. Varieties of activities and exercises in selected units 	
UNIT- 4	Language Enrichment (06.75 Hour)	15%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Idioms and phrases covered in std. 9 & 10 2. Vocabulary (Active and passive) covered in std. 9 & 10 3. Preparation and practice of Language functions in classroom teaching (std. 9 & 10) 	
	PRACTICAL WORKS	
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Writing application, paragraph, essay on different topics. 2. Developing all types of test-items. 3. Collecting moral stories. 	
REFERENCES		
<p>A.J. Thomson. Practical English Grammar. Press : Oxford University, Oxford. Czerniewska, Pam. (1997). Understanding Speech (Block 1). Great Britain : The Open University Press. Close, R.A. (1981). <i>English as a foreign Language : Its constant grammatical problems</i> (third Ed.). London : Unwin Hyman. Jarvie, Gordon. (1993). <i>Bloomsbury Grammar Guide</i> (First. Ed.). London : Bloomsbury. Murphy, Raymond. (1997). <i>Essential English Grammar</i> (Sec. Ed.). Cambridge : University Press. Prasad, Kameshwer. (2006). <i>Essentials of English Grammar</i>. Jaipur : Shree Niwas Publications. Seidl, Jennifer. (1989). English Idioms and How to use them. Press, Oxford, London :Oxford University. Swan, Michael. (1995). <i>Practice English Usage</i> (Sec. Ed.). Oxford : Oxford University Press. Wehmeier, Sally, (1993). <i>Oxford word power Dictionary</i>. Press : Oxford University Oxford.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર- C-101 : વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

(ઘોરણ-6,7 અને 8ના અભ્યાસક્રમના સંદર્ભે)

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા કક્ષા(ઘોરણ-6,7 અને 8)ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાઓ, નિયમો, સિદ્ધાંતો તથા ખ્યાલો જાણે. 2. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા કક્ષા (ઘોરણ-6,7 અને 8) ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાઓ, નિયમો, સિદ્ધાંતો તથા ખ્યાલો સમજે. 3. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા કક્ષા (ઘોરણ-6,7 અને 8) ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ પ્રયોગો કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	સામાન્ય વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માપન 2. પર્યાવરણ : જાળવણી, પોષક શ્રેણી, પર્યાવરણીય સંતુલન 3. ઊર્જા : સંકલ્પના, સ્ત્રોતો, સ્વરૂપો, મહત્ત્વ, ઉપયોગ અને સૌર ઉપકરણો 4. બ્રહ્માંડ : સૂર્યમંડળ અને તારામંડળ 	
એકમ-2	ભૌતિક વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ચુંબક, તેના પ્રકારો અને ગુણધર્મો 2. પ્રકાશ: અરીસા અને પરાવર્તન, વક્રઅરીસા, વક્રીભવન તથા લેન્સ 3. ઉષ્મા, ઉષ્મા અને તાપમાન તથા દહન 4. સાદાં યંત્રો અને ઉચ્ચાલન 	
એકમ-3	રસાયણ વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. એસિડ, બેઇઝ અને ક્ષાર 2. તત્ત્વ, મિશ્રણ અને સંયોજન તથા અણુ રચના 3. પાણી અને પાણીના ગુણધર્મો 4. પદાર્થના સ્વરૂપો, પદાર્થોનું અલગીકરણ તથા વાયુઓની બનાવટ 	

એકમ-4	જીવ વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	1. વનસ્પતિની ઓળખ: વનસ્પતિના અંગો તથા પુષ્પ અને ફળ 2. સજીવ-નિર્જીવ, સજીવનો એકમ કોષ તથા સૂક્ષ્મજીવો 3. પાચનતંત્ર, શ્વસનતંત્ર, રૂધિરાભિસરણતંત્ર અને ચેતાતંત્ર 4. કંકાલતંત્ર, સ્નાયુતંત્ર અને ઉત્સર્જનતંત્ર	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. અનિયમિત આકારનો પથ્થર, લખોટી તથા તેલનું દળ અને કદ શોધી ઘનતા શોધવી. 2. બહિર્ગોળ અરીસાથી જુદા જુદા અંતરે મૂકેલી વસ્તુના પ્રતિબિંબોનો અભ્યાસ કરવો. 3. અંતર્ગોળ અરીસાથી જુદા જુદા અંતરે મૂકેલી વસ્તુના પ્રતિબિંબોનો અભ્યાસ કરવો. 4. રાસાયણિક કસોટી કરી જુદાજુદા પદાર્થોનું એસિડ, બેઇઝ અને ક્ષારમાં વર્ગીકરણ કરવું. 5. પ્રયોગશાળામાં ઓક્સિજન વાયુ બનાવી તેના ગુણધર્મો ચકાસવા. 6. પ્રયોગશાળામાં કાર્બનડાયોક્સાઇડ વાયુ બનાવી તેના ગુણધર્મો ચકાસવા. 7. કંકાલતંત્રની એનિમેશન સીડી બનાવી વર્ગસમક્ષ નિદર્શન કરાવવું. 8. ડુંગળીના કોષની સ્લાઇડ બનાવી અવલોકન કરી અભ્યાસ કરવો. 9. ગાલના કોષની સ્લાઇડ બનાવી અવલોકન કરી અભ્યાસ કરવો. 10. બંધિયાર પાણીના નમૂનાનું સૂક્ષ્મદર્શક ચંત્ર વડે અવલોકન કરી અભ્યાસ કરવો.		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી (ધોરણ-6 થી 8). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી પ્રયોગનોંધપોથી (ધોરણ-6 થી 8). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી (ધોરણ-6 થી 8) શિક્ષક આવૃત્તિ. (2012). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>શૈક્ષણિક વેબસાઇટ : www.emc.maricopa.edu www.chemistry.mcmaster.ca www.nyu.edu</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર- C-201 : વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

(ઘોરણ-9, 10, 11 અને 12ના અભ્યાસક્રમના સંદર્ભે)

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. માધ્યમિક શાળા કક્ષા(ઘોરણ-9,10)ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાઓ, નિયમો, સિદ્ધાંતો તથા ખ્યાલો જાણે. 2. માધ્યમિક શાળા કક્ષા(ઘોરણ-9,10)ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાઓ, નિયમો, સિદ્ધાંતો તથા ખ્યાલો સમજે. 3. માધ્યમિક શાળા કક્ષા(ઘોરણ-9,10)ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયવસ્તુમાં સમાવિષ્ટ પ્રયોગો કરે. 4. ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળા કક્ષાના ભૌતિકશાસ્ત્ર, રસાયણશાસ્ત્ર અને જીવવિજ્ઞાનનાં વિષયવસ્તુમાંથી કેટલીક પાયારૂપ સંકલ્પનાઓ જાણે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	સામાન્ય વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. આપણી નૈસર્ગિક સંપત્તિ અને તેની જાળવણી 2. બ્રહ્માંડ 3. આપણું પર્યાવરણ 4. રોગ: પ્રકાર, કારણો અને અટકાવવાના ઉપાયો 	
એકમ-2	ભૌતિક વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગતિ, બળ અને ગતિના નિયમો તથા તરંગ ગતિ અને ધ્વનિ 2. નેનોટેકનોલોજી 3. પ્રકાશ: પરાવર્તન, વક્રિભવન, વિભાજન અને કુદરતી પ્રકાશીય ઘટનાઓ 4. વિદ્યુત અને વિદ્યુત પ્રવાહની ચુંબકીય અસરો 5. કાર્ય, ઊર્જા અને પાવર 6. ગુરુત્વાકર્ષણ 	
એકમ-3	રસાયણ વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પરમાણુનું બંધારણ 2. તત્ત્વોનું આવર્તનીય વર્ગીકરણ 	

	3. રાસાયણિક બંધન અને રાસાયણિક પ્રક્રિયાઓ 4. ધાતુ અને અધાતુ 5. કાર્બનિક સંયોજનો	
એકમ-4	જીવ વિજ્ઞાન (11.25 કલાક)	25%
	1. સજીવનો પાયાનો એકમ- કોષ, વનસ્પતિ પેશીઓ અને પ્રાણી પેશીઓ 2. સજીવોમાં વહન, પરિવહન અને ઉત્સર્જન 3. સજીવોમાં નિયંત્રણ અને સંકલન 4. સજીવોમાં પ્રજનન	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. લોલકની મદદથી ગુરુત્વપ્રવેગનું મૂલ્ય સૂત્ર તેમજ આલેખની મદદથી શોધવું. 2. આપેલ ઘન પદાર્થની સ્પ્રિંગ કાંટા અને અંકિત નળાકાર વડે ઘનતા શોધવી. 3. વનસ્પતિ પેશીઓનું અવલોકન કરી સ્વચ્છ નામનિર્દેશન વાળી આકૃતિ દોરવી. 4. પ્રાણી પેશીઓનું અવલોકન કરી સ્વચ્છ નામનિર્દેશન વાળી આકૃતિ દોરવી. 5. પેરામિશિયમ, મ્યુકર, લાઇકેન તથા સ્પાયરોગાયરાની સ્લાઇડનો અભ્યાસ કરવો. 6. પ્રકાશના પરાવર્તનના નિયમો પ્રયોગ કરીને તારવવા. 7. પ્રકાશના વક્રીભવનના નિયમો પ્રયોગ કરીને તારવવા. 8. બહિર્ગોળ લેન્સથી જુદાજુદા અંતરે મૂકેલી વસ્તુના પ્રતિબિંબોનો અભ્યાસ કરવો. 9. ઓક્ષનો નિયમ સાબિત કરવો. 10. મનુષ્યમાં રૂધિરાભિસરણતંત્રના કાર્યની ક્લીપ અથવા ચિત્રો ઇન્ટરનેટ પરથી મેળવી નિદર્શન કરવું. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી (ધોરણ-9 અને 10). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી પ્રયોગનોંધપોથી (ધોરણ-9 અને 10). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ભૌતિક વિજ્ઞાન (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ</p> <p>રસાયણ વિજ્ઞાન (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>જીવ વિજ્ઞાન (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ભૌતિક વિજ્ઞાન પ્રાયોગિક (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>રસાયણ વિજ્ઞાન પ્રાયોગિક (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>જીવ વિજ્ઞાન પ્રાયોગિક (ધોરણ-11 અને 12). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-C-102 : સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. ઇતિહાસ અને સમાજજીવન વિશે જાણે. 2. ગુજરાત રાજ્યનું સ્થાન ભૂપૃષ્ઠ અને આબોહવા વિશે સમજ કેળવે. 3. ભારત દેશનું સ્થાન ભૂપૃષ્ઠ, આબોહવા અને લોક જીવનની માહિતી મેળવે. 4. નકશા પૂર્તિનું કૌશલ્ય કેળવે. 5. સામાજિક-ધાર્મિક જાગૃતિ અને અર્થવ્યવસ્થાનાં લક્ષણો તારવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	ઇતિહાસ અને સમાજજીવન (ધોરણ-6) (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ઇતિહાસ જાણવાના સ્ત્રોત 2. માનવ જીવનની શરૂઆત - સ્થાયી 3. આપણું ઘર : પૃથ્વી 4. પ્રાચીન સમાજ જીવન 5. સ્થાનિક સરકાર (ગ્રામીણ, શહેર) 6. મહાજન પદ સમય ની શાસન વ્યવસ્થા 	
એકમ-2	ગુજરાત રાજ્યની ઓળખ (ધોરણ-7) (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગુજરાત : સ્થાન, સીમા, ભૂપૃષ્ઠ, આબોહવા અને કુદરતી સંસાધન 2. વિવિધતામાં એકતા 3. પ્રાચીન નગરો 4. શાંતિ અને અહિંસાનો સંગમ 5. આપત્તિ અને વ્યવસ્થાપન 6. બે મહારાજ્યો 7. મધ્યયુગીન ગુજરાત 8. રાજ્યની શાસન વ્યવસ્થા 	
એકમ-3	ભારત : ભૂતકાળ અને વર્તમાનકાળ (ધોરણ-8) (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. રાજપૂત યુગ 2. મદય યુગીન દિલ્હી દર્શન, શાસન વ્યવસ્થા અને સ્થાપત્ય 3. મુગલ સામ્રાજ્ય : સ્થાપના અને વિસ્તરણ, મુગલ શાસન -2 સુવર્ણયુગ અને અસ્ત 4. મદયકાલીન સ્થાપત્યો 5. ભારત સ્થાન સીમા અને ભૂપૃષ્ઠ આબોહવા કુદરતી સંસાધન : ખેતી, ઉદ્યોગ, પરિવહન અને લોકજીવન 6. બજારમાં ગ્રાહક 7. અદાલતો, જાહેર મિલકત 	

	8. ઇશ્વર સાથે અનુરાગ 9. ભારતમાં યુરોપીયન પ્રજાનું આગમન 10. આપણી આસપાસ 11. ભારતનું બંધારણ 12. વેપારી શાસક 13. પ્રાકૃતિક આપત્તિઓ 14. અંગ્રેજ શાસનની ભારત પર અસર 15. લોકશાહી દેશમાં સંસદની ભૂમિકા 16. 1857નો સ્વાતંત્ર્ય સંગ્રામ 17. સ્વતંત્ર ભારત	
એકમ-4	જાગૃતિ અને અર્થ વ્યવસ્થા (ધોરણ-8)	(11.25 કલાક)
	1. ધાર્મિક - સામાજિક જાગૃતિ 2. પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ 3. ભારતમાં રાષ્ટ્રવાદ, ક્રાંતિવીરો 4. માનવ સંસાધન 5. ભારતની સમસ્યાઓ અને ઉપાયો 6. આપણી અર્થવ્યવસ્થા 7. સંયુક્ત રાષ્ટ્રો	25 %
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય (નીચેના પૈકી ગમે તે બે)		
1. પોતાના ગામનો નકશો તૈયાર કરવો. 2. તમારા ઘરનું ચિત્ર બનાવી ઈન્ટરનેટ પરથી અથવા અન્ય પુસ્તકોમાંથી વિવિધ પ્રકારના ઘરના ચિત્રો મેળવી આલબમ તૈયાર કરવો. 3. શાળા પંચાયતની ચૂટણી યોજી વિવિધ સમિતિઓ બનાવી તેમને ખાતાની સોંપણી કરવી. 4. લોકસભાનું કે રાજ્યસભાનું જીવંત પ્રસારણ નિહાળી કાર્યવાહીની નોંધ કરી પૂછાયેલ પ્રશ્નોની નોંધ તૈયાર કરો. 5. ભારતનો રાજકીય નકશો દોરી તેમાં 1857 ના સંગ્રામના કેન્દ્રો દર્શાવો. 6. તમારા ગામની પંચાયત કે નગર પંચાયતની મુલાકાત લઈ ગરીબી રેખા નીચે જીવતા બી.પી.એલ. પરિવારોની સંખ્યા જાણી અહેવાલ તૈયાર કરવો.		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
સામાજિક વિજ્ઞાન ધોરણ -6. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. સામાજિક વિજ્ઞાન ધોરણ -7. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. સામાજિક વિજ્ઞાન ધોરણ -8. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. ગાંધીજી, મારા સ્વપ્નનું ભારત. ગાંધીજીના રચનાત્મક કાર્યક્રમ. દેસાઈ, ધનવંતભાઈ. અને કાલરી અર્વાચીન ભારતનો ઇતિહાસ. પંચોળી, મનુભાઈ. આપણો વારસો અને વૈભવ. સંસ્કાર સાહિત્યમંદિર. ભારતનો સાંસ્કૃતિક ઇતિહાસ. શાહ, બી. સી. ભારતનાં પંચાયતી રાજ. અમદાવાદ : ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ. શ્રીવાસ્તવ, એમ.એન. આધુનિક ભારતમાં સામાજિક પરિવર્તન. સમાજ પરિવર્તનનું ગતિશાસ્ત્ર. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર - 2

પ્રશ્નપત્ર-C-202 : સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. રાષ્ટ્રીય અને સ્થાનિક સ્વાતંત્ર્ય સેનાનીઓએ આપેલા યોગદાનને સમજે. 2. ભારતના બંધારણનાં મુખ્ય લક્ષણો ઉપસાવે. 3. રાષ્ટ્રીય એકતા અને અખંડિતતા અંગે પ્રતિબદ્ધ થાય. 4. ભારતની વસ્તીનું કદ, વિતરણ અને તેમાં થતા ફેરફારો સમય અને ક્ષેત્રીય પરિપ્રેક્ષમાં સમજે. 5. સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળોના રક્ષણ તેમજ જાળવણી અંગે સભાનતા કેળવે. 6. નકશા પૂર્તિ કૌશલ્ય કેળવે. 7. ભારતીય અર્થતંત્રનાં મુખ્ય લક્ષણો તારવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ - 1	સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્તિ તથા આધુનિક ભારતનું નિર્માણ (06.75 કલાક)	15 %
	<p>ધોરણ - 9</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્તિ તરફ પ્રયાણ 2. સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત - 1 3. સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત - 2 4. ભારતનું બંધારણ : ઘડતર અને લક્ષણો 5. મૂળભૂત હક્કો અને રાજનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો 6. ભારતીય લોકશાહી 	
એકમ - 2	ભારત : ભૂમિ, લોકો અને ભવ્ય વારસો (09.00 કલાક)	20 %
	<p>ધોરણ - 9</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. સ્થાન અને કદ 2. આબોહવા 3. કુદરતી વનસ્પતિ 4. વન્યજીવન 5. માનવવસ્તી <p>ધોરણ - 10</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. આપણો ભવ્ય વારસો 7. ભારતનો વિજ્ઞાન - ટેકનોલોજીનો વારસો 8. ભારતના સાંસ્કૃતિક વારસાનાં સ્થળો 9. આપણા વારસાનું જતન <p>ધોરણ - 11 (ભૂગોળ)</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. નકશા : અર્થ અને પ્રકારો 	

એકમ-3	સંસાધનો અને આર્થિક વિકાસ	(04.50 કલાક)	10 %
	ધોરણ - 10		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ભારત : કૃષિ 2. શક્તિનાં સંસાધનો 3. આર્થિક ઉદારીકરણ અને વૈશ્વિકીકરણ 4. ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાની મુખ્ય સમસ્યાઓ : ગરીબી અને બેરોજગારી 5. ભાવવધારો અને ગ્રાહક જાગૃતિ 		
એકમ-4	માનવવિકાસ અને સમાજ પરિવર્તન	(18.00 કલાક)	40 %
	ધોરણ - 10		
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માનવવિકાસની ગતિશીલતા 2. સામાજિક સમસ્યાઓ અને પડકારો 3. સામાજિક પરિવર્તન 		
	ધોરણ - 12 (સમાજશાસ્ત્ર)		
	<ol style="list-style-type: none"> 4. પંચાયતીરાજ અને સામાજિક પરિવર્તન 5. સામાજિક આંદોલનો 		
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય (નીચેના પૈકી ગમે તે બે)			
<ol style="list-style-type: none"> 1. દાંડીફૂલનો માર્ગ દર્શાવતો નકશો તૈયાર કરી તેમાં ભાગ લેનારની યાદી બનાવવી. 2. દેશી રાજ્યોના એકીકરણમાં સરદાર પટેલનો ફાળો વિષય પર વક્તૃત્વ સ્પર્ધા યોજવી. 3. વિશ્વ વસ્તી દિનની ઉજવણી કરવી. 4. ભારતના રેખાંકિત નકશામાં વસ્તીની ગીચતા સંબંધિત રંગો વડે રાજ્યો દર્શાવવાં 5. વિવિધ વૃક્ષોના પાંદડા એકત્ર પાનપોથી બનાવવી. 6. ભારતનાં જંગલોમાં વસતાં વન્ય પ્રાણીઓનાં ચિત્રોનું આલ્બમ બનાવવું. 7. ભારતના રેખાંકિત નકશામાં અભયારણ્યનાં સ્થળો દર્શાવવાં. 8. નાગાર્જુન, ચરક, સુશ્રુત, આર્યભટ્ટ, ભાસ્કરાચાર્ય, વરાહમિહિર, વિશ્વકર્મા વગેરેનાં ફોટોગ્રાફ એકઠાં કરી, તેનું લખાણ તૈયાર કરી પ્રદર્શન યોજવું. 9. ઐતિહાસિક સ્થળ કે સંગ્રહાલયની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરવો. 			
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી			
<p><i>Census of India</i> – 2011. New Delhi : Registrar General India. દેસાઈ, ધનવંતભાઈ. અને કાલરી. અર્વાચીન ભારતનો ઇતિહાસ પંચોળી, મનુભાઈ. આપણો વારસો અને વૈભવ, સંસ્કાર સાહિત્યમંદિર. બી. સી. શાહ, ભારતનાં પંચાયતી રાજ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ. ભટ્ટ, અશ્વિની અર્ધી રાતે આઝાદી, અનુ. શાહ, નવલભાઈ. સમાજ નવ નિર્માણ (ભાગ - 1, 2, 3). અમદાવાદ : બાલગોવિંદ પ્રકાશન. સામાજિક વિજ્ઞાન ધોરણ-9 ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. સામાજિક વિજ્ઞાન ધોરણ-10 ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. ભૂગોળ ધોરણ-11. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. સામાજિકશાસ્ત્ર ધોરણ-12. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p>			

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-C-102 : સંસ્કૃત વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. સંસ્કૃત વર્ણો, શબ્દરૂપ, ધાતુરૂપ, સંજ્ઞા અને સર્વનામની સમજ કેળવે. 2. સંધિ અને સમાસની જાણકારી પ્રાપ્ત કરી ઉપયોગ કરે. 3. કૃદન્ત અને વિશેષણની સંકલ્પના અને તે સંબંધિત નિયમો જાણે. 4. ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા તૈયાર થયેલ ધોરણ 6 થી 8 સુધીના પાઠ્યપુસ્તકોની સમજ મેળવે. 5. સંસ્કૃત સાહિત્યથી પરિચિત થાય. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	વર્ણ પરિચય (09.00 કલાક)	20%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સ્વર વર્ણ 2. વ્યંજન વર્ણ 3. ઉચ્ચારણ સ્થાન 4. ઘોષ અને અઘોષ વર્ણ 5. મહાપ્રાણ અને અલ્પપ્રાણ વર્ણ 	
એકમ-2	સંજ્ઞા, સર્વનામ ને શબ્દરૂપો (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 5. સંજ્ઞા : સંકલ્પના અને પ્રકાર(સ્વરાન્ત અને વ્યંજનાન્ત) 6. સર્વનામ : સંકલ્પના અને પ્રકાર 7. સ્વરાન્ત શબ્દરૂપો : બાલ, શાલા, ભૂમિ, નદી, હરિ 8. વ્યંજનાન્ત શબ્દરૂપો : અસ્મદ્, યુષ્મદ્, યદ્, ઇતત્, તત્, કિં, રાજન્ 	
એકમ-3	સંધિ અને ધાતુરૂપ (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 4. સંધિ : સંકલ્પના અને પ્રકાર (સ્વર, વ્યંજન અને વિસર્ગ પરિચયાત્મક). 5. સ્વરસંધિ : ગુણ, યણ, વૃદ્ધિ, દીર્ઘ 6. ધાતુરૂપ, ગણ, વિકરણ અને લકાર : સંકલ્પના અને ઉદાહરણ 7. પ્રથમ અને ચતુર્થ ગણના પરસ્મૈપદના ધાતુરૂપ : વર્તમાનકાળ, 	

	હસ્તનભૂતકાળ, સામાન્ય ભવિષ્યકાળ, આજ્ઞાર્થ અને વિદ્યર્થના સંદર્ભમાં	
એકમ-4	સંસ્કૃત સાહિત્ય અને પાઠ્યપુસ્તક (13.50 કલાક)	30%
	5. ભાષાંતર અને સારાંશ : ધોરણ 6 થી 8 નાં પાઠ્યપુસ્તકમાંથી 6. વેદોનો પરિચય : ઋગ્વેદ, યજૂર્વેદ, સામવેદ, અથર્વવેદ 7. ઉપનિષદોનો પરિચય : ઈશોપનિષદ અને કઠોપનિષદ 8. સુભાષિત શ્લોકો : વિદ્યા, સત્સંગતિ, ગુરુ, અને પરોપકાર	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
5. વર્ણ પરિચયનો કોઠો બનાવવો. 6. સંસ્કૃતમાં સમય દર્શાવતો ધડિયાળ બનાવવી. 7. ધોરણ 6, 7 અથવા 8 ના સૂચિત કોઈ એક પાઠના આધારે ચિત્રવાર્તા તૈયાર કરવી. 8. શિક્ષક નિર્દેશિત સ્વાધ્યાયકાર્ય (ધોરણ-11 ના પાઠ્યપુસ્તકના આધારે)		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>જૈન, એસ. (1998). <i>સંસ્કૃત પ્રવેશિકા</i>. વારાણસી : સરસ્વતી પ્રકાશન.</p> <p>પાણ્ડેય, એચ. એવં વ્યાસ, એસ. (1998). <i>સંસ્કૃત સાહિત્ય કી રૂપરેખા</i>. કાનપુર : સાહિત્ય નિકેતન.</p> <p>ઉપાધ્યાય, એ.એમ. (1998). <i>પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>ભટ્ટ, વી. એમ. <i>સંસ્કૃત વાક્ય સંરચના</i>. અમદાવાદ : સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર.</p> <p>શાસ્ત્રી, સી.એલ. <i>સંસ્કૃત વાંગ્મયનો ઇતિહાસ</i>. અમદાવાદ : સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર.</p> <p><i>સંસ્કૃત ધોરણ-6 થી 10 નું પાઠ્યપુસ્તક</i>. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-C-202 : સંસ્કૃત વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. સમાસ, ધાતુરૂપ, અને અવ્યયની સમજ મેળવે. 2. કૃદંત અને વિશેષણની સંકલ્પના તેમજ પ્રકાર વિશે સમજ મેળવે. 3. કર્તરી અને કર્મણીવાક્ય રચનાના નિયમોની સમજ કેળવે તથા શબ્દરૂપોથી પરિચિત થાય. 4. ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા તૈયાર થયેલ ધોરણ 9 અને 10 ના પાઠ્યપુસ્તકોમાં આપેલ વિષયવસ્તુની સમજ મેળવે. 5. સંસ્કૃત સાહિત્ય અને સાહિત્યકારોથી પરિચિત થાય. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	સમાસ અને ધાતુરૂપ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સમાસ: સંકલ્પના અને પ્રકાર(દ્વંદ્વસમાસ, અવ્યયીભાવસમાસ, દ્વિગુસમાસ, તત્પુરૂષસમાસ, કર્મધારય અને બહુવ્રીહિસમાસ) 2. ધાતુરૂપ: 6 અને 10માં ગણસમૂહના ધાતુરૂપો-આત્મનેપદના પ્રત્યયો (વર્તમાનકાળ, હાસ્તનભૂતકાળ, સામાન્યભવિષ્યકાળ, આજ્ઞાર્થ અને વિદ્યર્થના સંદર્ભમાં) 3. અવ્યય: સંકલ્પના અને ઉદાહરણ 4. સ્મ નો ઉપયોગ: નિયમ અને ઉદાહરણ 	
એકમ-2	કૃદંત, વિશેષણ, વાક્યરચના અને શબ્દરૂપ (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. કૃદંત: સંકલ્પના અને પ્રકાર(હેત્વર્થ, સંબંધક અને કર્મણીભૂત કૃદંત) 2. વિશેષણ: સંકલ્પના અને પ્રકાર(અધિકતા વાચક અને શ્રેષ્ઠતાવાચક) 3. કર્તરી અને કર્મણીવાક્યરચના: લક્ષણ અને ઉદાહરણ 4. શબ્દરૂપ: વારિ, મધુ, પિતૃ, માતૃ, પુસ્તકમ્, વનમ્ 	
એકમ-3	શબ્દપરિચય, ભાષાંતર અને સારાંશ (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પર્યાયવાચી શબ્દો (નદી, રાજા, શિવ, ચંદ્ર, સૂર્ય, જલ, પર્વત, 	

	<p>ગણેશ અને વન)</p> <p>2. સંસ્કૃતમાં 1 થી 100 સુધીની સંખ્યાઓ અને સમયવાચક શબ્દો</p> <p>3. ધોરણ-9 ના પાઠ્યપુસ્તકમાં આપેલ પાઠ્યક્રમ- 1, 2, 4, 5, 7, 8, 13, 14, 17 અને 20 નું ભાષાંતર અને સારાંશ</p> <p>4. ધોરણ-10 ના પાઠ્યપુસ્તકમાં આપેલ પાઠ્યક્રમ- 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 18 અને 20 નું ભાષાંતર અને સારાંશ</p>	
એકમ-4	સંસ્કૃત સાહિત્ય અને સાહિત્યકાર	(11.25 કલાક)
	<p>1. સાહિત્યકારોનો પરિચય કાલિદાસ, બાણભદ્ર, પાણિની અને ભવભૂતિ</p> <p>2. સાહિત્ય કૃતિઓનો પરિચય અષ્ટાધ્યાયી, રઘુવંશમ્, મેઘદૂતમ્, કાદંબરી, ઉત્તરરામચરિતમ્, નીતિશતકમ્ (દરેક ગ્રંથના શરૂઆતના ત્રણ શ્લોકનો અર્થ-વિસ્તાર કરવો)</p> <p>3. સૂક્તિવાક્યોનો વિચાર-વિસ્તાર ધોરણ 9 અને 10નાં પાઠ્યપુસ્તકના આધારે</p>	25 %
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<p>1. પાઠ્યપુસ્તક સિવાયના કોઈ પણ 20 સુભાષિતોનો અર્થ સાથે સંગ્રહ કરવો.</p> <p>2. પાઠ્યપુસ્તક સિવાયના કોઈ પણ 20 સૂક્તિવાક્યોનો સસંદર્ભ સંગ્રહ કરવો.</p> <p>3. શ્લોકગાન, ગદ્યવાચન અને વ્યાકરણાત્મક ટિપ્પણીઓની મૌખિક રજૂઆત કરવી.</p> <p>1. શિક્ષક નિર્દેશિત સ્વાધ્યાયકાર્ય (ધોરણ-12 ના પાઠ્યપુસ્તકના આધારે)</p>		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>જૈન, एस. (1998). संस्कृत प्रवेशिका. वाराणसी : सरस्वती प्रकाशन.</p> <p>पाण्डेय, एच. एवं व्यास, एस. (1998). संस्कृत साहित्य की रूपरेखा. कानपुर : साहित्य निकेतन.</p> <p>ઉપાધ્યાય, એ.એમ. (1998). प्रशिष्ट संस्कृत साहित्यનો ઇતિહાસ. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>ભદ્ર, વી. એમ. संस्कृत वाक्य संरचना. અમદાવાદ : સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર.</p> <p>शास्त्री, सी.एल. संस्कृत वांग्मयनो इतिहास. અમદાવાદ : સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર.</p> <p>संस्कृत धोरण-6 થી 10 નું પાઠ્યપુસ્તક. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-C-102 : ગણિત વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા કક્ષા (ઘોરણ-6 થી 8) ના ગણિત વિષયવસ્તુના સૈદ્ધાંતિક પાસામાં પારંગતતા પ્રાપ્ત કરે. 2. ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળા કક્ષા (ઘોરણ-6 થી 8) ના ગણિત વિષયવસ્તુના પ્રાયોગિક પાસાનાં કૌશલ્યો હસ્તગત કરે. 3. ગણિતનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ સમજે. 4. સંખ્યા સંહતિ અને ઘાત-ઘાતાંક વિશે સમજે. 5. ભૂમિતિનું અધ્યાપન કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 6. ક્ષેત્રફળ, ઘનફળ અને રચનાઓ દોરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	ગણિતનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. બેંક અને તેને સંબંધિત બાબતોની સમજ 2. વ્યાજ, વ્યાજના પ્રકાર તથા વ્યાજ ગણતરીની રીતો 3. નફો-ખોટ 4. ગુણોત્તર અને પ્રમાણ 5. ક્ષેત્રફળની સંકલ્પના તેમજ નિયમિત ભૌમિતિક આકારોનું ક્ષેત્રફળ 6. ઘનફળની સંકલ્પના તેમજ ભૌમિતિક આકારોનું ઘનફળ 	
એકમ-2	સંખ્યા સંહતિ અને ઘાત-ઘાતાંક (11.25 કલાક)	25%
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિવિધ સંખ્યા ગણ અને તેના ગુણધર્મોની સમજ 2. પૂર્ણાંક સંખ્યાઓ, અપૂર્ણાંક અને દશાંશ અપૂર્ણાંક 3. ઘાત-ઘાતાંક અને સંમેય ઘાતાંક 4. વાસ્તવિક અસંમેય સંખ્યાઓનું સંખ્યા રેખા ઉપર નિરૂપણ 5. ગણ અને ગણ ક્રિયાઓ 	
એકમ-3	બીજ ગણિતની સંકલ્પનાઓ, મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને વિવિધ અભિગમો (11.25 કલાક)	25 %
	1. બીજગણિતની પાયાની સંકલ્પનાઓ (નિર્બંધ વાક્ય, ચલ,	

	<p>પદાવલી, સમીકરણ, બહુપદી વગેરે)</p> <p>2. કૌસ, સમીકરણ તેમજ બહુપદીઓ</p> <p>3. પદાવલીઓનો ગુરુત્તમ સાધારણ અવયવ અને લઘુત્તમ સાધારણ અવયવી</p> <p>4. પદાવલીઓના વિસ્તરણ અને અવયવીકરણ</p> <p>5. સંમેય પદાવલીઓ</p>	
એકમ-4	ભૂમિતિનું અધ્યાપન	(11.25 કલાક)
	<p>1. ભૂમિતિનું માળખું અને ભૂમિતિની પ્રાથમિક સંકલ્પનાઓ (બિંદુ, રેખા, સમતલ કિરણ, રેખા ખંડ, ત્રિકોણ, કોમેર)</p> <p>2. ખૂણાઓ, ત્રિકોણ, લંબરેખાઓ અને સમાંતર રેખાઓ</p> <p>3. વર્તુળ અને તેનું ક્ષેત્રફળ</p> <p>4. વિવિધ ભૌમિતિક રચનાઓનું નિરૂપણ</p>	25%
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<p>1. ધોરણ-6 થી 8 ના વાર્ષિક પરીક્ષાના કોઈ ત્રણ પ્રશ્નપત્રોનું લેખન</p> <p>2. વિવિધ પ્રકારના આલેખો તૈયાર કરવા. (કોઈ પણ ત્રણ)</p> <p>3. વિવિધ પ્રકારની રચનાઓ દોરવી. (કોઈ પણ ત્રણ)</p> <p>4. કોઈ ચોક્કસ ભૌમિતિક આકારનું ક્ષેત્રફળ અને ઘનફળ શોધવું. (આજુબજુના પર્યાવરણમાંથી ભૌમિતિક આકારનું ક્ષેત્રફળ અને ઘનફળ શોધવું.)</p>		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.</p> <p>ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. New Delhi : CBSE</p> <p>ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. New Delhi : નવોદય વિદ્યાલય.</p> <p>ઓઝા, અને અંતાણી. ગણિત બિરબલ. રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-C-202 : ગણિત વિષયવસ્તુ

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. માધ્યમિક કક્ષાના ગણિત વિષયવસ્તુના સૈદ્ધાંતિક પાસામાં પારંગતતા પ્રાપ્ત કરે. 2. માધ્યમિક કક્ષાના ગણિત વિષયવસ્તુના પ્રાયોગિક પાસાનાં કૌશલ્યો હસ્તગત કરે. 3. આંકડાશાસ્ત્રના પારિભાષિક શબ્દોનો પરિચય અને વિવિધ સાંખ્યિકીની સમજ મેળવે. 4. સંખ્યા સંહતિઓનો વિકાસ સમજે. 5. વિવિધ ભૌતિક આકૃતિઓનાં ક્ષેત્રફળ શોધવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 6. વિવિધ ભૌમિતિક રચનાઓ દોરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 7. ત્રિકોણની સમરૂપતા અને ત્રિકોણમિતી અંગેની જાણકારી મેળવે. 8. લઘુગુણક, પૃષ્ઠફળ અને ઘનફળની સમજ વિકસે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	આંકડાશાસ્ત્ર (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. આંકડાશાસ્ત્રના પારિભાષિક શબ્દોની સમજ 2. માહિતીના એકત્રીકરણ અને વર્ગીકરણના સમજ 3. વર્ગીકૃત અને અવર્ગીકૃત માહિતી માટે મધ્યવર્તી સ્થિતિનાં માપો અને પ્રસારનાં માપો 4. સંભાવનાની સંકલ્પના અને ઉદાહરણ 5. લઘુગુણક સંકલ્પના અને ઉપયોગ 6. પૃષ્ઠફળ અને ઘનફળ 	
એકમ-2	સંખ્યા સંહતિઓનો વિકાસ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. યુક્લિડની ભાગ વિધિ અને વાસ્તવિક સંખ્યાઓ 2. બહુપદીઓ અને સમાંતર શ્રેણીઓ 3. દ્વિચલ સુરેખ સમીકરણના ઉકેલ 	

	4. દ્વિઘાત સમીકરણ અને તેના ઉકેલ	
એકમ-3	ભૌમિતિક આકૃતિઓનાં ક્ષેત્રફળ	(11.25 કલાક) 25 %
	1. ચતુષ્કોણ અને સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ 2. વર્તુળ અને વર્તુળ સંબંધિત ક્ષેત્રફળ 3. હેરોનના સૂત્રના ઉપયોગથી ત્રિકોણ અને ચતુષ્કોણનું ક્ષેત્રફળ શોધવું 4. ત્રિકોણનું ક્ષેત્રફળ 5. વિવિધ ભૌમિતિક રચનાઓ	
એકમ-4	ત્રિકોણની સમરૂપતા અને ત્રિકોણમિતી	(11.25 કલાક) 25 %
	1. ત્રિકોણની સમરૂપતાની સમજ 2. પાયથાગોરસનો પ્રમેય 3. યામભૂમિતિ 4. ત્રિકોણમિતી અને મૂળભૂત નિત્યસમોની સમજ 5. વિશિષ્ટ ખૂણાઓના ત્રિ-ગુણોત્તર તેમજ અંતર ઉંચાઈ નો ખ્યાલ	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
1. ધોરણ-9 થી 12 ના વાર્ષિક પરીક્ષાના કોઈ ત્રણ પ્રશ્નપત્રોનું લેખન 2. વિવિધ પ્રકારના આલેખો તૈયાર કરવા. (કોઈ પણ ત્રણ) 3. વિવિધ પ્રકારની રચનાઓ દોરવી. (કોઈ પણ ત્રણ) 4. આજુબજુના પર્યાવરણમાંથી કોઈ ચોક્કસ ભૌમિતિક આકારનું ક્ષેત્રફળ અને ઘનફળ શોધવું.		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ. ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. New Delhi : CBSE ધોરણ-1 થી 12. ગણિતના પાઠ્યપુસ્તકો. New Delhi : નવોદય વિદ્યાલય. ઓઆ, અને અંતાણી. ગણિત બિરબલ. રાજકોટ : પ્રવીણ પુસ્તક ભંડાર.		

शिक्षण महविद्यालय : गूजरात विद्यापीठ : अमदावाड-14

शिक्षण विशारद (बी.एड.) अभ्यासक्रम : सेमेस्टर-1

प्रश्नपत्र-C-102 : हिन्दी विषयवस्तु

कुल गुण-50

शैक्षिक उद्देश्य				
प्रशिक्षार्थी.....	1. हिन्दी भाषा साहित्या के बारे में जानकारी प्राप्त करें । 2. भाषीय तत्त्वों से अवगत हो । 3. साहित्य की विधाओं से परिचित हो । 4. कक्षा-6 से कक्षा-9 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक की इकाईयों का अभ्यास करें।			
सैद्धांतिक कार्य				
इकाई क्रमांक	इकाई के मुद्दे			अंकभार
इकाई-1	कक्षा-6 से कक्षा-9 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक में से निम्न लिखित गद्य इकाईयों का अभ्यास (11.25 घंटा)			अंकभार 25 %
क्रम	इकाई	साहित्य स्वरूप	लेखक	कक्षा
1.	समझदार नन्ही	कहानी		6
2.	सुबह	प्रसंगकथा		6
3.	कथनी और करनी	निबंध		7
4.	डॉ. विक्रम साराभाई	जीवनी		7
5.	इदगाह	कहानी	प्रेमचंद	8
6.	भारत	एकांकी	राजा लक्ष्मण सिंह	8
7.	स्वाल बाल्मन के, जवाब डॉ. कलम के	साक्षात्कार		8
8.	मधुपर्च	उपन्यास अंश	यशपाल	9
9.	ध्रुवस्वामिनी	नाट्यांश	जयशंकर प्रसाद	9
10.	बापु के संस्मरण	संस्मरण	संकलित	9
इकाई-2	कक्षा-6 से कक्षा-9 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक में से निम्न लिखित पद्य इकाईयों का अभ्यास (11.25 घंटा)			अंकभार 25 %
क्रम	इकाई	साहित्य स्वरूप	कवि	कक्षा
1.	एक जगत एक लोक	कविता		6
2.	बुझों तो जाने	पहेलियाँ		6
3.	तब याद तूमहारी आती हैं !	कविता	रामनरेश त्रिपाठी	7
4.	हिन्द देश के निवासी	कविता		7
5.	तेरी हैं जमीं	कविता		8
6.	उठ धरा के अमर सपूतों	संघगान	द्वारिकाप्रसाद महेश्वरी	8
7.	माँ ! कह एक कहानी	काव्य	मैथिलीशरण गुप्त	8
8.	कबीर के दोहे	दोहे	कबीर	9
9.	पुष्पवाटिका प्रसंग	महाकाव्यांश	तुलसीदास	9
10.	हिरोशिमा	कविता	अज्ञेय	9

इकाई-3	वर्ण विचार (11.25 घंटा)	अंकभार 25%
	1. देवनागरी वर्णमाला के मानांक लिपि चिह्न 2. स्वर और स्वर के प्रकार 3. व्यंजन और व्यंजन के प्रकार 4. उच्चारण में अनुस्वार और अनुनासिक का भेद	
इकाई-4	लिंग, वचन, शब्द, वाक्य विचार और विराम चिह्नों (11.25 घंटा)	25%
	1. लिंग और वचन परिवर्तन 2. शब्द की परिभाषा और अर्थ शब्द के भेद : उत्पत्ति और प्रयोग की दृष्टि से शब्द के भेद शब्द निर्माण : पर्यायवाची, विलोम शब्द, भाववाचक संज्ञा, कर्तृवाचक संज्ञा, कहावतें और मुहावरों का प्रयोग, शब्द-समूह के लिए एक शब्द 3. वाक्य विचार : विधि वाक्य, निषेध वाक्य, प्रश्नार्थ वाक्य, उद्गार वाक्य 4. विराम चिह्नों : विराम चिह्नों का अर्थ और प्रयोग	
सूचित प्रायोगिक कार्य		
1. स्वर और व्यंजन वर्णों का वर्गीकरण करना । 2. विकारी और अविकारी शब्दों का वर्गीकरण करना । 3. व्याकरण शिक्षण हेतु व्याकरण विषयवस्तु संबंधी शैक्षिक उपकरण तैयार करना ।		
सूचित अध्ययन सामग्री		
<p>उलतिसफेरोव, ओलेग. (1992). <i>हिन्दी का व्यवहारिक व्याकरण</i>. दिल्ली : अखिल भारतीय हिन्दी कपुर, श्यामचंद्र. (2004). <i>आदर्श पत्रलेखन</i>. नई दिल्ली : विद्याविहार.</p> <p>कौशिक, जगदिश प्रसाद. <i>शुद्ध हिन्दी</i>. जयपुर : साहित्यगार.</p> <p>गुप्ता, रामनिवास. (2001). <i>हिन्दी साहित्य समीक्षा</i>. भोजपुर दिल्ली : आधुनिक प्रकाशन.</p> <p>तिवारी, भोलानाथ. (1988). <i>अच्छी हिन्दी कैसे बोलें और लिखें</i>. नई दिल्ली : लिपि प्रकाशन.</p> <p>दीक्षित, मीरां. <i>पदबंध, मुहावरें, वाक्य और कहावतें</i>. दिल्ली : पितांबर पब्लिसिंग कंपनी.</p> <p>दोषी, बाबुलाल. (2004). <i>निबंध सरिता</i>. दिल्ली : अपोलो प्रकाशन.</p> <p>प्रसाद, वासुदेव. (1990). <i>आधुनिक हिन्दी व्याकरण और रचना</i>. पटना : भारती भवन संस्थान संघ.</p> <p>पाण्डे, लक्ष्मीकांत. (2000). <i>मानांक हिन्दी व्याकरण</i>. कानपुर : विद्या प्रकाशन.</p> <p>प्रसाद, त्रिवेणी. (2004). <i>शुद्ध और सुंदर हिन्दी</i>. दिल्ली : त्रिपथगा प्रकाशन.</p> <p>पोखरिया, डी.एस. (1997). <i>व्यवहारिक पत्रलेखन</i>. नई दिल्ली : तक्षशिला प्रकाशन.</p> <p>राणा, महेन्द्रसिंह. (2006). <i>हिन्दी व्याकरण प्रकाश</i>. आगरा : हर्षा प्रकाशन.</p> <p>वर्मा, रामचंद्र. (2007). <i>हिन्दी प्रयोग</i>. आगरा : लोकभारती प्रकाशन.</p> <p>सिंघल, शशिभूषण. (2002). <i>साहित्य विधारें</i>. भजपुर दिल्ली : आधुनिक प्रकाशन.</p> <p><i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-6</i>. गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल.</p> <p><i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-7</i>. गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल.</p> <p><i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-8</i>. गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल.</p> <p><i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-9</i>. गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल.</p>		

शिक्षण महाविद्यालय : गुजरात विद्यापीठ : अमदावाद-14

शिक्षण विशारद (बी.एड.) अभ्यासक्रम : सेमेस्टर-2

प्रश्नपत्र-C-202 : हिन्दी विषयवस्तु

कुल गुण-50

शैक्षिक उद्देश्य				
प्रशिक्षार्थी.....	1. हिन्दी भाषा साहित्य के बारे में जानकारी प्राप्त करे । 2. कक्षा-10 से कक्षा-12 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक की इकाईयों का अभ्यास करें। 3. साहित्य की विधाओं से परिचित हो । 4. रचना शिक्षण का व्यवहार में उपयोग करें ।			
सैद्धांतिक कार्य				
इकाई क्रमांक	इकाई के मुद्दे			अंकभार
इकाई-1	कक्षा-10 से कक्षा-12 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक से निम्न लिखित गद्य इकाईयों का अभ्यास (11.25 घंटा)			अंकभार 25%
क्रम	इकाई	साहित्य स्वरूप	लेखक	कक्षा
1.	कर कमल हो गये	निबंध	हरिशंकर परसाई	10
2.	गौरा गाय	रेखाचित्र	महादेवी वर्मा	10
3.	पनियाँ आ रहलो हैं	रिपोतार्ज	फणेश्वरनाथ रेणु	10
4.	कलिंग के बुद्धिमान	लोककथा	ब्रह्मदेव	10
5.	टूटते बनते दिन	आत्मकथांश	रामदरश मिश्र	11
6.	झायरी के पन्ने	झायरी अंश	महादेवभाई देसाई	11
7.	रांतिदेव	पुराणकथा	व्यथित हृदय	11
8.	सिनेमा और जीवन	जनसंचार	प्रेमचंद	12
9.	एक गरिमा अदृश्य हो गई	लेख	पं.जवाहरलाल नेहरू	12
10.	एक प्रश्न चार उत्तर	साक्षात्कार	श्रीप्रकाश	12
इकाई-2	कक्षा-10 से कक्षा-12 द्वितीय भाषा हिन्दी की पाठ्यपुस्तक से निम्न लिखित पद्य इकाईयों का अभ्यास (11.25 घंटा)			अंकभार 25%
क्रम	इकाई	साहित्य स्वरूप	कवि	कक्षा
1.	भारत गरिमा	कविता	मैथिलिशरण गुप्त	10
2.	धरती बने स्वर्ग	प्रबंध काव्य	रामधारीसिंह	10
3.	दूर ही दूर से बुलाता हैं	गजल	रामदरश मिश्र	10
4.	लक्ष्मण का पौरुष	खंडकाव्य	नरेश मेहता	10
5.	बिहारी के दोहे	दोहे	बिहारी	11
6.	अरुण यह मधुमय देश हमारा	गीत	जयशंकर प्रसाद	11
7.	नचिकेता	संकलित अंश	कुँवरनारायण	11
8.	उर्मिला का अनुराग	महाकाव्य	मैथिलिशरण गुप्त	12
9.	नहीं रोकूँगी	अनूदित काव्य	राजेन्द्र शाह	12
10.	पेड़ : पाँच कविताएँ	मुक्तक	सूर्यभानु गुप्त	12
इकाई-3	व्याकरण (09.00 घंटा)			अंकभार 20%
	1. संज्ञा : अर्थ और प्रकार			

	2. सर्वनाम : अर्थ और प्रकार 3. समास : अर्थ और प्रकार 4. विशेषण : अर्थ और प्रकार 5. संधि : अर्थ और प्रकार	
इकाई-4	रचना अनुवाद, अर्थविस्तार और सैद्धांतिक समीक्षा	(13.50 घंटा)
	1. कहानी लेखन 2. निबंध लेखन 3. पत्र लेखन 4. अनुवाद और अर्थविस्तार : हिन्दी से मातृभाषा में अनुवाद, अर्थविस्तार (कक्षा-10 की पाठ्यपुस्तक के आधार पर) 5. सैद्धांतिक समीक्षा : कहानी (कक्षा-10) : अपनी कमाई - सुदर्शन, आत्मशिक्षण - जैनेन्द्र कुमार निबंध (कक्षा-10) : ताला- देवेन्द्रनाथ शर्मा, दीया जलाना कब मना है ? - चंद्रकान्त महेता नाट्यांश : आषाढ का एक दिन (कक्षा-11) - मोहन राकेश, स्वाभिमानी चाणक्य (कक्षा-12) - जयशंकर प्रसाद काव्यांश : काले बादल (कक्षा-11)- सुमित्रानंदन पंथ, क्या पूजन क्या अर्जन रे (कक्षा-12) - महादेवी वर्मा उपन्यास अंश : लक्ष्मी (कक्षा-11) - फणीश्वरनाथ रेणु, मृगनयनी का मनोमंथन (कक्षा-12) - वृन्दावनलाल वर्मा	30%
सूचित प्रायोगिक कार्य		
1. कहानी के तत्वों के आधार पर किसी एक कहानी की समीक्षा करना । 2. नाटक का उदभव और विकास पर स्वाध्याय तैयार करना । 3. निबंध के लक्षणों के आधार पर भिन्न भिन्न प्रकार के निबंधों की समीक्षा करना । 4. उपन्यास का उदभव और विकास पर स्वाध्याय तैयार करना ।		
सूचित अध्ययन सामग्री		
उलतिसफेरोव, ओलेग. (1992). <i>हिन्दी का व्यवहारिक व्याकरण</i> . दिल्ली : अखिल भारतीय हिन्दी कपुर, श्यामचंद्र. (2004). <i>आदर्श पत्रलेखन</i> . नई दिल्ली : विद्याविहार. गुप्ता, रामनिवास. (2001). <i>हिन्दी साहित्य समीक्षा</i> . भोजपुर दिल्ली : आधुनिक प्रकाशन. तिवारी, भोलानाथ. (1988). <i>अच्छी हिन्दी कैसे बोलें और लिखें</i> . नई दिल्ली : लिपि प्रकाशन. दीक्षित, मीरां. <i>पदबंध, मुहावरे, वाक्य और कहावतें</i> . दिल्ली : पितांबर पब्लिसिंग कंपनी. दोषी, बाबुलाल. (2004). <i>निबंध सरिता</i> . दिल्ली : अपोलो प्रकाशन. प्रसाद, वासुदेव. (1990). <i>आधुनिक हिन्दी व्याकरण और रचना</i> . पटना : भारती भवन संस्थान संघ. पाण्डे, लक्ष्मीकांत. (2000). <i>मानांक हिन्दी व्याकरण</i> . कानपुर : विद्या प्रकाशन. पोखरिया, डी.एस. (1997). <i>व्यवहारिक पत्रलेखन</i> . नई दिल्ली : तक्षशिला प्रकाशन. राणा, महेन्द्रसिंह. (2006). <i>हिन्दी व्याकरण प्रकाश</i> . आगरा : हर्षा प्रकाशन. <i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-10</i> . गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल. <i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-11</i> . गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल. <i>हिन्दी (द्वितीय भाषा) कक्षा-12</i> . गांधीनगर : गुजरात राज्य पाठ्यपुस्तक मंडल.		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-1

પ્રશ્નપત્ર-D-101 : સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ..	<ol style="list-style-type: none"> 1. સમગ્ર માનવજાતની જે પાયાની મહત્ત્વાકાંક્ષા છે એવા શાશ્વત સુખ અને સમૃદ્ધિની પ્રાપ્તિ માટેનાં આવશ્યક મૂલ્યો અને કૌશલ્યોનાં સમત્ત્વ પ્રત્યે આદરભાવ કેળવે. 2. માનવની વાસ્તવિકતા અને શેષ જગત વિશેની સાચી સમજણના આધાર પર જીવન અને વ્યવસાય તેમજ સુખ અને સમૃદ્ધિ પ્રત્યે સર્વાંગીણ દૃષ્ટિબિંદુ કેળવે. 3. નીતિપૂર્ણ માનવીય વર્તણૂક, વિશ્વસનીય અને પરસ્પરને પૂરક માનવીય વર્તન અને નિર્સર્ગ સાથે પરસ્પરને સમૃદ્ધિકારક આંતરક્રિયાના રૂપમાં સૂચિત સર્વાંગીણ દૃષ્ટિબિંદુના સંભવિત ફલિતાર્થો સમજે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	મૂલ્યશિક્ષણનો પરિચય (04.50 કલાક)	10 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. મૂલ્યશિક્ષણની જરૂરિયાત, પાયાનું માર્ગદર્શન, વિષયવસ્તુ અને પ્રક્રિયાની સમજ 2. આત્મખોજ: તેની વિષયવસ્તુ અને પ્રક્રિયા, આત્મખોજ માટેની તંત્રગત બાબતો તરીકે 'નૈસર્ગિક સ્વીકાર' અને 'અનુભવસિદ્ધ યથાર્થીકરણ' 3. શાશ્વત સુખ અને સમૃદ્ધિ: માનવજાતની પાયાની મહત્ત્વાકાંક્ષા પ્રત્યે એક નજર 4. સાચી સમજણ, સંબંધિતતા અને ભૌતિક સુખ-સગવડો - દરેક માણસની મહત્ત્વાકાંક્ષાઓની પૂર્તિ માટેની પાયાની જરૂરિયાતો 5. સુખ અને સમૃદ્ધિની સાચી ઓળખ: પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિનું વિવેચનાત્મક આકલન 6. માણસની સૂચિત મહત્ત્વાકાંક્ષાઓની પૂર્તિ માટેની પદ્ધતિ: વિવિધ કક્ષાએ સંવાદિતાની સમજ અને જીવન 	
એકમ-2	માનવમાં સંવાદિતા (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વૈચારિક 'હું' અને સ્થૂળ 'શરીર'ના સહઅસ્તિત્વ તરીકે માનવ અંગેની સમજ 2. સ્વ 'હું' અને સ્થૂળ 'શરીર'ની જરૂરિયાતોની સમજ - 'સુખ' અને 'સુવિધા' 3. 'હું'ના સાધન તરીકે 'શરીર' અંગેની સમજ (કર્તા, અવલોકનકર્તા અને આનંદની અનુભૂતિ કરનાર તરીકે 'હું') 4. 'હું'ની લાક્ષણિકતાઓ અને પ્રવૃત્તિઓ અંગેની સમજ તથા 'હું'માં રહેલી સંવાદિતા 5. 'હું'ની સ્થૂળ 'શરીર' સાથેની સંવાદિતા: 'સંયમ' અને 'સ્વાસ્થ્ય'; ભૌતિક જરૂરિયાતો અંગેની સાચી અંદાજ, સમૃદ્ધિ:નો વિસ્તૃત અર્થ 6. 'સંયમ' અને 'સ્વાસ્થ્ય'ને પામવાની રીત 	

એકમ-3	પરિવાર અને સમાજમાં સંવાદિતા (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પરિવારમાં સંવાદિતા અંગેની સમજ: માનવ આંતરક્રિયાનો પાયાનો એકમ 2. માનવ-માનવ વચ્ચેના સંબંધોમાં મૂલ્યોની સમજ, ન્યાયનો અર્થ અને તેની પૂર્તિ માટેની રીત : તૃપ્તિ, વિશ્વાસ અને સન્માન - સંબંધો માટેનાં પાયાનાં મૂલ્યો 3. વિશ્વાસના અર્થની સમજ: ઈરાદો અને ક્ષમતા વચ્ચેનો તફાવત 4. સન્માનના અર્થની સમજ: સન્માન અને વિભેદન વચ્ચેનો તફાવત, સંબંધ માટેનાં અન્ય કેટલાંક ખાસ મૂલ્યો 5. સમાજમાં સંવાદિતા અંગેની સમજ(પરિવારના એક વિસ્તૃત રૂપ તરીકે સમાજ) : સમાધાન, સમૃદ્ધિ, અભય, સહઅસ્તિત્વ - સમજી શકાય માનવ ધ્યેયો તરીકે 6. સમાજમાં સાર્વત્રિક સંવાદિતાની સ્થાપના - અખંડ સમાજ, સાર્વભૌમ વ્યવસ્થા, પરિવારથી વૈશ્વિક પરિવાર સુધી 	
એકમ-4	નિસર્ગમાં સંવાદિતા (અસ્તિત્વ) (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. નિસર્ગમાં સંવાદિતા અંગેની સમજ 2. નિસર્ગના ચાર નિયમો વચ્ચેની આંતરસંબંધિતતા અને પરસ્પર પૂર્તિ, નિસર્ગમાં પુનઃસ્થાપન(Recycling) અને સ્વનિયંત્રણ 3. અસ્તિત્વ એટલે સર્વવ્યાપિ અવકાશમાં પરસ્પર આંતરક્રિયા પામતા એકમોના સહઅસ્તિત્વ અંગેની સમજ 4. અસ્તિત્વની દરેક કક્ષા માટે સંવાદિતાનું સમગ્રલક્ષી દર્શન 	
એકમ-5	સૂચિત સમગ્રલક્ષી સમજના ફલિતાર્થો : વ્યાવસાયિક નીતિશાસ્ત્ર પ્રત્યે એક નજર (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માનવીય મૂલ્યોનો નૈસર્ગિક સ્વીકાર 2. નૈતિક માનવીય વર્તણૂકની નિશ્ચયતા(Definitiveness) 3. માનવતાવાદી શિક્ષણ, માનવતાવાદી બંધારણ અને સાર્વત્રિક માનવીય વ્યવસ્થા(Human Order) 4. વ્યાવસાયિક નૈતિકતા સંબંધી ક્ષમતા : (a)સાર્વત્રિક માનવીય વ્યવસ્થાના પ્રસ્થાપન માટે વ્યાવસાયિક ક્ષમતાનો ઉપયોગ કરવાની શક્તિ 5. વિશિષ્ટ સમગ્રલક્ષી તકનીકી, વ્યવસ્થાપન મોડેલ્સ, ઉત્પાદન વ્યવસ્થાઓનો વ્યક્તિ અભ્યાસ 6. પ્રવર્તમાન સ્થિતિમાંથી સાર્વત્રિક માનવીય વ્યવસ્થા તરફ જવા માટેની વ્યૂહરચના : (a) વ્યક્તિગત સ્તરે (b) સામાજિક સ્તરે 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. છાત્રાલયમાં એક પરિવાર તરીકેની સંવાદિતા સ્થાપવાનું આયોજન કરી અમલીકરણ કરવું. 2. સમાજમાં માનવ મૂલ્યો પ્રસ્થાપિત કરવા વિવિધ મૂલ્યલક્ષી કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવું. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Gaur, R.R., Sangal, R., & Bangaria, G.P. <i>Human Values & professional ethics</i>. નાગરાજ, ઇ. માનવ વ્યવહાર દર્શન. સરદારશહર (રાજસ્થાન) : ગાંધી વિદ્યામંદિર. મેહતા, બબલભાઈ. સમૂહજીવનનો આચાર. અમદાવાદ : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-D-202 : શાળા અને છાત્રાલય સંચાલન (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. શાળા સંચાલનની સંકલ્પના અને કાર્યો જાણે. 2. શાળા સંચાલનના સિદ્ધાંતો જાણે. 3. માધ્યમિક શિક્ષણના વહીવટીય માળખાની સમજ કેળવે. 4. ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચત્તર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડની રચના અને કાર્યો સમજે. 5. છાત્રાલય સંચાલનની સંકલ્પના અને સિદ્ધાંતો જાણે. 6. શિક્ષક અને ગૃહપતિનાં કાર્યોનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ મેળવે. 7. શાળા અને છાત્રાલયમાં ઉદભવતા પ્રશ્નોના ઉકેલ સૂચવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ - 1	શાળા સંચાલન અને તેના સિદ્ધાંતો (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. શાળા સંચાલનની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. શાળા સંચાલનના સિદ્ધાંતો 3. શિસ્તની સંકલ્પના, મહત્ત્વ, પ્રકાર, ગેરશિસ્તનાં કારણો, શિસ્ત જાળવણીના ઉપાયો 4. સમયપત્રકની વ્યાખ્યા, મહત્ત્વ અને સિદ્ધાંતો 	
એકમ - 2	શાળા કાર્યાલય, આચાર્ય અને શિક્ષક (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. શાળા કાર્યાલયનું મહત્ત્વ 2. શાળા પત્રકોનું વર્ગીકરણ અને મહત્ત્વનાં શાળાપત્રકો : જનરલ રજિસ્ટર, વર્ગ રજિસ્ટર, સંગૃહિત માહિતી પત્રક, શિક્ષકની દૈનિક નોંધપોથી, ડેડસ્ટોક રજિસ્ટર, માસિક પ્રગતિપત્રક, ડેઈલી બુક, સેવા પોથી 3. આચાર્ય અને શિક્ષક : મહત્ત્વ, વિશિષ્ટ ગુણો અને ભૂમિકા 4. શાળા સંચાલનમાં માનવીય સંબંધો 	
એકમ-3	માધ્યમિક શિક્ષણનું વહીવટી માળખું (09.00 કલાક)	20 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ગુજરાત રાજ્યમાં માધ્યમિક શિક્ષણનું માળખું 	

	<p>2. ગુજરાત રાજ્યમાં માધ્યમિક શિક્ષક અને આચાર્યની નિમણૂક પ્રક્રિયા અને પ્રવર્તમાન ગુણાંકન યોજના</p> <p>3. ગુજરાત માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડની રચના અને કાર્યો</p> <p>4. માધ્યમિક શિક્ષણમાં અનુદાન નીતિ</p>	
એકમ-4	છાત્રાલય સંચાલન	(18.00 કલાક)
	<p>1. છાત્રાલય સંચાલન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સિક્કાંતો</p> <p>2. છાત્રાલયના પ્રકાર</p> <p>3. છાત્રાલયના સંદર્ભમાં જીવન ઘડતરનાં પરિબળો</p> <p>4. છાત્રાલયની ભૌતિક સગવડો</p> <p>5. સ્વાસ્થ્ય જાળવણી માટે કાળજી</p> <p>6. ગૃહપતિ / ગૃહમાતાની ભૂમિકા</p> <p>7. છાત્રાલયમાં પ્રશ્નો ઉદભવવાનાં કારણો અને તેના ઉકેલ</p>	40 %
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<p>ઉત્તર બુનિયાદી વિદ્યાલય કે આશ્રમશાળામાં કેન્દ્ર નિવાસ દરમિયાન.....</p> <p>1. અગત્યનાં શાળાપત્રકોનો અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો.</p> <p>2. વર્ગ રજિસ્ટર અને ડેઈલી બુકમાં હાજરીની વિગત ભરી વિશ્લેષણ કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો.</p> <p>3. શાળાના આચાર્ય સાથે મુલાકાત ગોઠવી સંસ્થા પરિચય અંગે અહેવાલ તૈયાર કરવો.</p> <p>4. છાત્રાલય સંચાલન કરી છાત્રાલયમાં ઉદભવતા પ્રશ્નો, કારણો અને તેના ઉકેલની નોંધ તૈયાર કરે.</p>		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Agrawal, J. C. (1967). <i>Educational Administration</i>. New Delhi. : Arya Book Depot.</p> <p>Desai, D. M. (1963). <i>Some Concept & Terms in Education Administration.</i>, Baroda : M.S. University</p> <p>Patel, I. J. , Buch M. B. and Trivedi, R. S. (1970). <i>Reading in Inspection and Supervision</i>, Vallabh Vidyanagar : Sardar Patel University</p> <p>મિશ્રા, મહેન્દ્રકુમાર. (2007). <i>શૈક્ષણિક પ્રબન્ધ એવં વિદ્યાલય સંગઠન</i>, જયપુર, : યુનિવર્સિટી બુક હાઉસ પ્રા.</p> <p>મિશ્રા, મંજૂ (2007). <i>વિદ્યાલય પ્રશાસન એવં સ્વાસ્થ્ય શિક્ષા</i>. નર્ડ દિલ્લી : ઓમેગા પબ્લિકેશન.</p> <p>ચૌધરી ,રાયસિંગ બી (2010) <i>.વિદ્યાલયોમાં નિરીક્ષણ – વ્યવસ્થા અને માનવ – સંબંધો</i> અમદાવાદ : પ્રમુખ પ્રકાશન.</p> <p>પટેલ, કેશવલાલ. (1998). ગૃહપતિ-ગૃહમાતાને (છાત્રાલય સંચાલન). અમદાવાદ : ગૂરજર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય.</p> <p>પટેલ, દવે અને અન્ય. (2004). <i>શાળા પ્રબંધ</i>. (2004). અમદાવાદ : બી. એસ. શાહ પ્રકાશન</p> <p>રાવલ, પાઠક અને અન્ય. (2010). <i>શાળા વ્યવસ્થાપન અને શૈક્ષણિક સંગઠન</i>. અમદાવાદ : નીરવ પ્રકાશન.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-D-203 : શૈક્ષણિક માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શન (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક હેતુઓ		
પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....	<ol style="list-style-type: none"> 1. માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શનની સંકલ્પના સમજે. 2. માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શનના પ્રકારો સમજે. 3. માર્ગદર્શક અને સલાહકારના ગુણ - લાયકાત જાણે. 4. વ્યાવસાયિક માહિતી એકત્રીકરણ અને પ્રસાર માટેની પદ્ધતિઓની સમજ મેળવે. 5. માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શનની પ્રયુક્તિઓ અને ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	માર્ગદર્શન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સિદ્ધાંતો (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માર્ગદર્શન : વ્યાખ્યા, સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. માર્ગદર્શનના સિદ્ધાંતો 3. માર્ગદર્શનના પ્રકારો : શૈક્ષણિક, વ્યાવસાયિક અને વૈયક્તિક માર્ગદર્શન 	
એકમ-2	સલાહદર્શન : સંકલ્પના, મહત્ત્વ અને સિદ્ધાંતો (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. સલાહદર્શન : વ્યાખ્યા, સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2. માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શન વચ્ચેનો તફાવત 3. સલાહદર્શનના સિદ્ધાંતો 4. સલાહદર્શનના અભિગમો : દિશા સૂચક, બિનદિશા સૂચક અને સમન્વયાત્મક 	
એકમ-3	માર્ગદર્શનમાં વ્યાવસાયિક માહિતી (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વ્યાવસાયિક માહિતીનું સ્વરૂપ અને સ્ત્રોતો 2. વ્યાવસાયિક માહિતી એકત્રીકરણની અને વર્ગીકરણની પદ્ધતિઓ 3. માહિતીના પ્રસાર માટેની પદ્ધતિઓ 4. વ્યાવસાયિક માહિતીનો માર્ગદર્શન સેવામાં ઉપયોગ 	

એકમ-4	શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શન સેવાઓ અને ઉપયોગી ઉપકરણો (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માર્ગદર્શન સેવાના સંદર્ભમાં શાળાના આચાર્ય, કારકિર્દી માર્ગદર્શક તેમજ વાલીની ભૂમિકા 2. માર્ગદર્શનમાં ઉપયોગી મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓ- બુદ્ધિ કસોટી, અભિયોગ્યાતા કસોટી, રસ સંશોધનિકા: સ્વરૂપ અને મહત્ત્વ 3. સંગૃહિત માહિતી પત્રક: સ્વરૂપ અને માર્ગદર્શનમાં તેની ઉપયોગિતા 4. પ્રસંગનોંધ: સ્વરૂપ અને માર્ગદર્શનમાં તેની ઉપયોગિતા 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. ગુજરાત રાજ્યમાં માર્ગદર્શન કેન્દ્રોની યાદી તૈયાર કરી કોઈ એક માર્ગદર્શન કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરવો. 2. ધોરણ 12 પછી ઉચ્ચ અભ્યાસ માટેનાં કોઈ દસ ક્ષેત્રોની તેમજ શાળેય શિક્ષણ બાદ કારકીર્દીનાં કોઈ દસ ક્ષેત્રોની યાદી તૈયાર કરવી. 3. કોઈ એક વ્યાવસાયિક કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ અહેવાલ તૈયાર કરવો. 4. કેન્દ્ર નિવાસની શાળામાં માર્ગદર્શન અને સલાહદર્શન સંદર્ભે એક પ્રવૃત્તિ યોજી અહેવાલ તૈયાર કરવો. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>ઓબેરાય, एस.सी. (1993). <i>શૈક્ષિક તથા વ્યાવસાયિક નિર્દેશન एवं परामर्शन</i>. મેરઠ : લાયન બુક ડિપો.</p> <p>મિશ્રા, ए. (2007). <i>શૈક્ષિક તથા વ્યાવસાયિક નિર્દેશન</i>. નई दिल्ली : ओमेगा पब्लिकेशन.</p> <p>યુગલ, एस. (1973). <i>निर्देशन और परामर्श</i>. चंडीगढ़ : हरियाणा हिन्दी ग्रंथ अकादमी.</p> <p>વર્મા, આર. एवं उपाध्याय, आर. (1967). <i>शैक्षणिक एवं व्यावसायिक निर्देशन</i>. आगरा : विनोद पुस्तक मंदिर.</p> <p>દેસાઈ, કે. જી. (1981). <i>શૈક્ષણિક અને વ્યાવસાયિક માર્ગદર્શનની પ્રવિધિઓ</i>. (પ્રથમ આવૃત્તિ). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.</p>		

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-D-204 : પર્યાવરણીય શિક્ષણ (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)

કુલ ગુણ-50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. પર્યાવરણ શિક્ષણની સંકલ્પના, હેતુઓ અને મહત્ત્વ જાણે. 2. પર્યાવરણ વિષયક જાગૃતિ માટેની સમજ કેળવે. 3. પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ, તેની અસરો અને નિવારવાના ઉપાયો વિશે સમજ કેળવે. 4. પર્યાવરણ સંરક્ષણ માટેના વિવિધ પ્રકલ્પો અને આંદોલનો વિશે સમજ પ્રાપ્ત કરે. 5. પર્યાવરણ શિક્ષણની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	પર્યાવરણ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પર્યાવરણ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, ઘટકો અને મહત્ત્વ 2. પારિસ્થિતિકી તંત્ર : આહાર જાળ, જળચક્ર અને ઓક્સિજનચક્ર 3. પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ : ગ્રીનહાઉસ ઈફેક્ટ, ઓઝોન પડમાં ગાબડાં, વૈશ્વિક તાપમાન 	
એકમ-2	પર્યાવરણ શિક્ષણ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ અને સભાનતા (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પર્યાવરણ શિક્ષણ : સંકલ્પના, સ્વરૂપ, આવશ્યકતા અને પ્રકારો 2. પર્યાવરણ શિક્ષણના ઉદ્દેશ્યો અને સિદ્ધાંતો 3. પર્યાવરણની સભાનતા માટે શાળા અને શિક્ષકની ભૂમિકા 4. પર્યાવરણ શિક્ષણનો અન્ય વિષય સાથે અનુબંધ : જીવવિજ્ઞાન, સમાજિક વિજ્ઞાન, ઇતિહાસ , વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, ભૂગોળ, ભાષાસાહિત્ય 	
એકમ - 3	પ્રદૂષણ : અર્થ, નિવારવાના ઉપાયો અને પર્યાવરણ સંરક્ષણનાં વિવિધ આંદોલનો (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. પ્રદૂષણ : અર્થ, પ્રકારો અને અસરો 2. હવા, પાણી, જમીન અને અવાજ પ્રદૂષણનાં કારણો અને તેને નિવારવાના ઉપાયો 3. પર્યાવરણ સંરક્ષણ : વ્યાખ્યા, સંકલ્પના અને પર્યાવરણ 	

	<p>સંરક્ષણ ધારો (1986)</p> <p>4. પર્યાવરણ બચાવના વિવિધ પ્રોજેક્ટ : દંગુલ પ્રકલ્પ, સિંહ પ્રકલ્પ, હિમચિત્તા પ્રોજેક્ટ, હાથી પ્રકલ્પ, વાઘ પ્રકલ્પ,</p> <p>5. પર્યાવરણ માટેનાં વિવિધ આંદોલનો : ચિપકો આંદોલન, નર્મદા બચાવો આંદોલન, રેલી ફોર ધ વેલી</p>	
એકમ-4	પર્યાવરણ શિક્ષણની પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<p>1. પદ્ધતિ અને પ્રયુક્તિ: પ્રકલ્પ, પ્રદર્શન, રેલી, સિમ્પોઝિયમ, સેમિનાર, ક્ષેત્રભ્રમણ, પોસ્ટર નિર્માણ અને નિદર્શન, નાટ્યીકરણ, વ્યાખ્યાન</p> <p>2. પર્યાવરણ શિક્ષણની રમતો અને ગીતો</p> <p>3. પર્યાવરણ શિક્ષણમાં સમૂહમાધ્યમોનો ફાળો</p>	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
	<p>1. પર્યાવરણ કેન્દ્ર (CEE) ની મુલાકાત લઈ અહેવાલ રજૂ કરવો.</p> <p>2. શાળામાં પર્યાવરણ જાગૃતિ સંદર્ભે કોઈ એક પ્રવૃત્તિ કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરવો.</p> <p>3. પર્યાવરણ જાળવણીના સંદર્ભમાં પર્યાવરણીય દિન વિશેષની ઉજવણી કરે.</p> <p>4. ઔષધબાગની મુલાકાત લઈ ઔષધિઓની યાદી તૈયાર કરવી.</p> <p>5. જૂથ વક્તૃત્વ સ્પર્ધા કરવી. (એકમ-3 ના મુદ્દા ક્રમ-3, 4 અને 5 ના સંદર્ભમાં)</p> <p>6. એકમ-4 ના મુદ્દાઓ સંદર્ભે નિદર્શન પ્રવૃત્તિ યોજવી.</p>	
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
	<p>અમિતકુમાર. (2006). <i>પર્યાવરણ અધ્યયન. નર્દ દિલ્હી</i> : વિશ્વભારતી પબ્લિસિંગ.</p> <p>ગોયલ, એમ. કે. (2005-6) <i>પર્યાવરણ શિક્ષા</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.</p> <p>જૈન, એચ. સી. (2000). <i>પર્યાવરણ સંચાર શિક્ષા એવં પ્રબંધન</i>. નેશનલ પબ્લિસિંગ હાઉસ.</p> <p>જૈન, ગરિમા. (2007). <i>પર્યાવરણ અધ્યયન સામાજિક એવં ભૌતિક એવં જૈવિક શિક્ષણ</i>. જયપુર : યુનિવર્સિટી બુક હાઉસ (પ્રા.) લિ.</p> <p>મલિક, જસવીર સિંહ. <i>પર્યાવરણ શિક્ષા</i>. નર્દ દિલ્હી :</p> <p>યાદવ, કેદારનાથ સિંહ ઓર રામજી યાદવ. (2007) <i>પર્યાવરણ શિક્ષા</i>. અર્જુન પબ્લિકેશન્સ.</p> <p>વ્યાસ, હરિશચન્દ્ર. (1962). <i>પર્યાવરણ શિક્ષા</i>. નર્દ દિલ્હી : વિદ્યાવિહાર સત્યમ પબ્લિસિંગ હાઉસ.</p> <p>સિંહ, યોગેશકુમાર (2007). <i>પર્યાવરણી શિક્ષા</i>. નર્દ દિલ્હી : યુનિવર્સિટી પબ્લિસિંગ.</p>	

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય : ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-14

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અભ્યાસક્રમ : સેમેસ્ટર-2

પ્રશ્નપત્ર-D-205 : શૈક્ષણિક માપન અને આંકડાશાસ્ત્ર (વિશિષ્ટ ક્ષેત્ર)

કુલ ગુણ - 50

શૈક્ષણિક ઉદ્દેશ્ય		
પ્રશિક્ષણાર્થી.....	<ol style="list-style-type: none"> 1. માપન અને મૂલ્યાંકનનો પરિચય મેળવે. 2. શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્રની સંકલ્પના, ઉપયોગિતા અને અંકશાસ્ત્રીય સાંખ્યિકી વિશે સમજ વિકસાવે. 3. માપનનાં ઉપકરણોની રચનાથી વાકેફ થાય. 4. શાળાની પરીક્ષાનાં પરિણામ પત્રકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 5. મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓના સંચાલન, પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન કરવાનું કૌશલ્ય કેળવે. 	
સૈદ્ધાંતિક કાર્ય		
એકમ ક્રમાંક	એકમના મુદ્દા	ગુણભાર
એકમ-1	શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન અને માપન ક્રમાંકો (06.75 કલાક)	15 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. માપનની સંકલ્પના અને તેના પ્રકાર 2. શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના 3. શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાનાં સોપાનો 4. માપન અને મૂલ્યાંકન વચ્ચેનો તફાવત 5. માપન ક્રમાંકો : ઓળખ અંક માપ પદ્ધતિ, ક્રમાંક માપ 6. પદ્ધતિ, અંતરાલ માપ પદ્ધતિ અને ગુણોત્તર માપ પદ્ધતિ 	
એકમ-2	શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્ર (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1 શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્રની સંકલ્પના અને મહત્ત્વ 2 પ્રાપ્તકોની ખંડિત શ્રેણી, અખંડિત શ્રેણી 3 મધ્યવર્તી સ્થિતિનાં માપ (મધ્યક, મધ્યસ્થ અને બહુલક) (સંકલ્પના, ગણતરી, ઉપયોગ અને મર્યાદાઓ) 4 પ્રસારના માપો : વિસ્તાર, પાદસ્થ વિચલન, મધ્યક વિચલન અને પ્રમાણ વિચલન (સંકલ્પના, ગણતરી ઉપયોગ અને મર્યાદાઓ) 5 શતાંશસ્થ અને પ્રતિશત ક્રમાંક : સંકલ્પના, ગણતરી અને અર્થઘટન 6 સહસંબંધ : સંકલ્પના, પ્રકારો (ક્રમાંક તફાવતની રીતે તથા અવર્ગીકૃત માહિતીનો પરિબળ ગુણાકારની રીતનો સહસંબંધ) (ગણતરી અને અર્થઘટન) 	

એકમ-3	કસોટી રચનાનું આંકડાશાસ્ત્ર (13.50 કલાક)	30 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. કસોટીની કલમનું પૃથક્કરણ : કઠિનતા મૂલ્ય અને તારવણી મૂલ્ય નક્કી કરવું 2. કસોટીની યથાર્થતા, વિશ્વસનિયતા, અનાત્મલક્ષીપણું, તથા માનાંકોની સંકલ્પના અને ઉપયોગિતા 3. વિશ્વસનિયતા : સંકલ્પના અને પ્રકારો : પુનઃકસોટી વિશ્વસનિયતા, અર્ધવિચ્છેદન વિશ્વસનિયતા, સમાન્તર રૂપોની વિશ્વસનિયતા, કુડર રિચાર્ડસનની વિશ્વસનિયતા 4. યથાર્થતા : સંકલ્પના અને પ્રકારો : વિષયવસ્તુ યથાર્થતા, મૂલક-સંબંધિત સંબંધ યથાર્થતા (સમકાલીન અને આગાહી સૂચક યથાર્થતા), ઘટક યથાર્થતા 	
એકમ-4	વિવિધ પ્રકારની પ્રમાણિત કસોટીઓ (11.25 કલાક)	25 %
	<ol style="list-style-type: none"> 1. વિવિધ પ્રકારની મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓનો પરિચય 2. સિદ્ધિ કસોટી : સ્વરૂપ, રચના અને પ્રમાણીકરણનાં સોપાનો 3. બુદ્ધિમાપનની સંકલ્પના, વ્યક્તિગત તથા સમૂહ બુદ્ધિ કસોટીઓ 4. અને તેનો ઉપયોગ, ગુજરાતમાં પ્રાપ્ય બુદ્ધિ કસોટીઓનો પરિચય 5. અભિરૂચિ સંશોધનિકા : સંકલ્પના અને ગુજરાતમાં પ્રાપ્ય 6. અભિરૂચિ સંશોધનિકાઓનો પરિચય 7. અભિયાગ્યતા કસોટી : સંકલ્પના અને ગુજરાતમાં પ્રાપ્ય 8. અભિયાગ્યતા કસોટીઓનો માત્ર પરિચય 	
સૂચિત પ્રાયોગિક કાર્ય		
<ol style="list-style-type: none"> 1. બુદ્ધિ કસોટીઓ, સિદ્ધિ કસોટી અને અભિરૂચિ સંશોધનિકા પૈકી કોઈ એક પ્રમાણિત કસોટીનું સંચાલન માધ્યમિક કક્ષાએ કરવું. તથા તેનું ગુણાંકન અને માનાંકોમાં રૂપાંતર કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો. 2. કોઈ પણ એક શાળાના બે વર્ગોના પરિણામોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરીઓ દ્વારા કરી તેનો સમઘારણ વક્ર દોરવો અને તેનો અહેવાલ તૈયાર કરવો. 3. કોઈ પણ શાળાના બે વર્ષના પરિણામો મેળવી તેનો સહસંબંધ શોધી અહેવાલ તૈયાર કરવો. તથા કમ્પ્યુટર દ્વારા પણ તેનો સહસંબંધ શોધવો. 		
સૂચિત અધ્યયન સામગ્રી		
<p>Arunima Kumari. (2008). <i>An Introduction to Research Methodology</i>. Udaipur : ATPA.</p> <p>Tom, Kubiszyn and Gary Bosich. (1990). <i>Educational Testing and Measurement</i>. USA : Harper Collins Publication.</p> <p>ગુપ્તા એસ.પી. (1999). <i>આધુનિક માપન તથા મૂલ્યાંકન</i>. ઇલાહાબાદ : શારદા પુસ્તક ભવન.</p> <p>પાઠક પી.કી. <i>ભારતીય શિક્ષા ઓર ડસકી સમસ્યા</i>. આગરા : વિનોદ પુસ્તક મંદિર.</p> <p>ઉચાટ, ડી. એ. (2009). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનોમાં સંશોધન પદ્ધતિશાસ્ત્ર સાહિત્ય મુદ્રણાલય, પ્રા. લિ. અંબાસણા, અનિલ. <i>મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીની સંરચના</i>. રાજકોટ : શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી.</p> <p>ત્રિવેદી, મનુભાઈ અને પારેખ, બી. યુ. (1994). <i>શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર</i> અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.</p> <p>પટેલ, મોતીભાઈ અને અન્ય. (2008). <i>અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયા તથા શૈક્ષણિક માપન અને મૂલ્યાંકન</i>. અમદાવાદ : બી.એસ.શાહ પ્રકાશન.</p> <p>પટેલ, આર. એસ. (2008). <i>શૈક્ષણિક સંશોધન માટે આંકડાશાસ્ત્રીય પદ્ધતિ</i> અમદાવાદ : જય પબ્લિકેશન.</p> <p>શાળાકીય સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન. ગાંધીનગર : માધ્યમિક શિક્ષણ બોર્ડ.</p> <p>શેઠ, બી.એમ. અને અન્ય. (1976). <i>મનોવિજ્ઞાનમાં આંકડાશાસ્ત્ર</i>. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ.</p>		

પરિશિષ્ટ-1

શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અને હિન્દી શિક્ષણ વિશારદ (હિન્દી-બી.એડ.), અભ્યાસક્રમ સુધારણા અંતર્ગત યોજાયેલ બેઠકોની સંક્ષિપ્ત માહિતી

ક્રમ	તારીખ	વિગત
1	24-3-12	બન્ને વિશારદના અભ્યાસક્રમમાં ત્રણ વર્ષના અનુભવથી કોઈ સુધારો જરૂરી છે કે કેમ ? તે બાબતે ચર્ચા કરવા પ્રથમ બેઠક મળી હતી. જેમાં બન્ને મહાવિદ્યાલયના હાજર અધ્યાપકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.
2	27-3-12	અભ્યાસક્રમમાં કેવા પ્રકારના સુધારા જરૂરી છે, તેમજ નઈ તાલીમને કેન્દ્રમાં રાખીને શું કરી શકાય તે અંગેની સૈદ્ધાંતિક ચર્ચા થઈ, તેમજ શિક્ષણ પદ્ધતિના પ્રશ્નપત્ર માટેના સુચિત મુદ્દાઓ રજૂ થયા અને તે વિષયક ચર્ચા થઈ. (ડૉ.જયપ્રકાશભાઈ દ્વારા)
3	31-3-12	દ્વિતીય બેઠકમાં રજૂ થયેલ મુદ્દાઓના સંદર્ભે વર્તમાન શિક્ષણ પદ્ધતિના અભ્યાસક્રમને મુલવવાનું નક્કી થયું તેમજ અભ્યાસક્રમનું માળખું ડૉ. સીતારામભાઈ દ્વારા તૈયાર થયું. આ માળખાને ઈ-મેલથી બધા અધ્યાપકોને મોકલવામાં આવ્યું હતું.
4	6-4-12	શિક્ષણ પદ્ધતિનો અભ્યાસક્રમ જે તે વિષયના અધ્યાપક જૂથ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવે અને બેઠક-2 માં સૂચવાયેલા મુદ્દાઓ તેમાં સમાવવા તેમ નક્કી થયું. નઈ તાલીમ ક્ષેત્રના તજજ્ઞો સાથે ક્યારે બેઠક યોજવી અને કયા કયા તજજ્ઞોને બોલાવવા તે નક્કી કરવામાં આવ્યું. તે અનુસાર તા 13-4-12 ના રોજ શ્રી મનસુખભાઈ સલ્લા, શ્રી કુમુદભાઈ ઠાકર, ડૉ. રાજાભાઈ પટેલ અને ડૉ. પ્રવીણભાઈ ડાભી સાથે બેઠક કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.
5	13-4-12	આ બેઠકમાં નઈ તાલીમ ક્ષેત્રના પાંચ તજજ્ઞોશ્રીઓ તથા બન્ને મહાવિદ્યાલયના અધ્યાપકો, ગૃહપતિ, ગૃહમાતા બધા મળીને કુલ-19 સભ્યો હાજર રહ્યા હતા. બેઠકમાં નઈ તાલીમનો શિક્ષક કેવો હોય, આવા શિક્ષકો તૈયાર કરવા અભ્યાસક્રમમાં કેવી પ્રવૃત્તિઓ હોઈ શકે, જેવા પ્રશ્નો પર તજજ્ઞોશ્રીઓએ પોતાના પ્રતિભાવો આપ્યા હતા. જીવનવિદ્યા-સમૂહજીવન વિશેનું સૈદ્ધાંતિક-કાર્ય 'સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો' ઉમેરવું તેવું સૂચવાયું.
6	18-4-12	બન્ને મહાવિદ્યાલયના હાજર અધ્યાપકો દ્વારા કોર અભ્યાસક્રમ તેમજ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રના અભ્યાસક્રમની ચર્ચા, સમીક્ષા, સુધારણા સંદર્ભે બેઠક મળી. સૈદ્ધાંતિક પ્રશ્નપત્રનું માળખું તૈયાર થયું. પ્રશ્નપત્રો પ્રમાણેનું તૈયાર થયેલ માળખું કા.પા. પર નોંધવામાં આવ્યું અને દરેક અધ્યાપકોને પણ આપવામાં આવ્યું. તે દરેક પ્રશ્નપત્રમાં સુધારો કરવા માટે અધ્યાપકોનું જૂથ રચવામાં આવ્યું અને જે તે વિષયનો અભ્યાસક્રમ સુધારી જે તે જૂથના વડા દ્વારા ડૉ. જિજ્ઞેશભાઈ પાસે જમા કરાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું. વિષયવસ્તુના અભ્યાસ ક્રમમાં ધોરણ-6 થી 12 ના અભ્યાસક્રમને ફોકસ કરવો તેમ નક્કી થયું. વિવિધ જૂથો દ્વારા તૈયાર થયેલ અભ્યાસક્રમ તા.23-4-12 સુધીમાં જમા કરાવવાનું નક્કી થયું.
7	25-4-12 26-4-12 27-4-12 28-4-12	અગાઉની બેઠકો અનુસાર રચાયેલ અભ્યાસક્રમ સમગ્ર મહાવિદ્યાલયના અધ્યાપકો દ્વારા સમૂહમાં એક નજરે તપાસી લેવો, મુદ્દાઓનું પુનરાવર્તન અટકાવી શકાય તેમજ કોઈ ખાસ મુદ્દા ધ્યાન બહાર રહી જતા હોય તો ઉમેરી શકાય. ઉપરાંત પ્રશ્નપત્રોના એક સામાન્ય પરિરૂપને અનુસરી શકાય તેવા ઉદ્દેશ્યો ધ્યાનમાં રાખીને આ બેઠકો

		હાજર અધ્યાકો માટે યોજવામાં આવી. જેમાં બેઠકના ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં લઈ સેમિનાર ખંડમાં ઓન સ્ક્રિન બધાજ પ્રશ્નપત્રો તપાસી સુધારા કરવામાં આવ્યા.
8	30-4-12	શિક્ષણશાસ્ત્ર અભ્યાસ સમિતિની બેઠક મળી જેમાં અભ્યાસ સમિતિના સભ્યશ્રીઓ ડૉ. મોતીભાઈ પટેલ, ડૉ. રાજાભાઈ પટેલ, ડૉ. મહેશચન્દ્ર યાજ્ઞિક અને ડૉ. અનિલભાઈ અંબાસણ, ડૉ. હરિભાઈ પટેલ તેમજ મહાવિદ્યાલયના ચૌદ અધ્યાપકો ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. બેઠકમાં વિશારદના કોર અભ્યાસક્રમના પ્રશ્નપત્રો, શિક્ષણ પદ્ધતિના પ્રશ્નપત્રો અને વિશિષ્ટ ક્ષેત્રના પ્રશ્નપત્રોની સમીક્ષા, સુધારણા અને નવરચના સંદર્ભે કુલ ચાર જૂથોમાં જૂથકાર્ય કરી પ્રશ્નપત્રોને આખરી સ્વરૂપ અપવામાં આવ્યું. શિક્ષણ પદ્ધતિ ઉપર ભાર અપવો જોઈએ તેમ તજજ્ઞશ્રીઓએ સૂચન કર્યું હતું. નઈ તાલીમ આધારિત પ્રાયોગિક કાર્ય જે પ્રશ્નપત્રમાં ન હોય તેમાં સામેલ કરવું તેમ સૂચવવામાં આવ્યું.
9	4-5-12 5-5-12	વિશારદના અભ્યાસક્રમમાં ‘સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો’ પ્રશ્નપત્રના સંદર્ભે આદરણીય શ્રી કુમુદચન્દ્ર ઠાકરના સાનિધ્યમાં મહાવિદ્યાલયના અધ્યાપકો સાથે સંગોષ્ઠી યોજવામાં આવી. જેમાં જીવનવિદ્યાનું વિષયવસ્તુ તેમજ તેના વ્યવહારુ ઉપયોગ માટે ચર્ચા-વિચારણા કરવામાં આવી. આ વિષયવસ્તુથી પ્રશિક્ષણાર્થીઓના વર્તનમાં અપેક્ષિત પરિવર્તન લાવી શકાય છે તે બાબત પર તજજ્ઞશ્રી દ્વારા અનુભવ સિદ્ધ ભાર મૂકવામાં આવ્યો.
10	7-5-12	‘સમૂહ જીવનના સિદ્ધાંતો’ પ્રશ્નપત્ર માટે ખાસ ઉપયોગી પુસ્તક ‘HUMAN VALUES and professional ethics’ લેખકો R.R. Gaur, R. Sangal, G.P. Bagaria ના વિષયવસ્તુની વિવેચના ડૉ. જયપ્રકાશભાઈ દ્વારા કરવામાં આવી. ત્યાર બાદ હાજર અધ્યાપકો દ્વારા વિષયવસ્તુના અભ્યાસક્રમને એક નજરે સ્ક્રિન પર જોઈ ચર્ચા-વિચારણા કરીને જરૂરી સુધારા તેમજ સૂચનો કરવામાં આવ્યાં. આ રીતે તૈયાર થયેલા અભ્યાસક્રમને તા. 8-5-12 ની અભ્યાસ સમિતિની બેઠકમાં રજૂ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.
11	8-5-12	શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અને હિન્દી શિક્ષા વિશારદ(હિન્દી-બી.એડ.)ના અભ્યાસક્રમની સુધારણા માટે શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ ખાતે તા. 08-05-2012 ને મંગળવારના રોજ અભ્યાસ સમિતિની બેઠક યોજવામાં આવી હતી. આ બેઠકમાં ડૉ. મોતીભાઈ પટેલ, ડૉ. રમેશચન્દ્ર કોઠારી, ડૉ. મહેશચન્દ્ર યાજ્ઞિક અને ડૉ. અનિલભાઈ અંબાસણ તજજ્ઞ તરીકે ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. આ બેઠકમાં વિષયવસ્તુના પ્રશ્નપત્રોની જૂથવાર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ મૂલ્યાંકન યોજના અને ‘સમૂહજીવનના સિદ્ધાંતો’ પ્રશ્નપત્રની ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. આ બેઠકના અંતે અભ્યાસક્રમ અંગે સૂચવેલ સુધારા કરીને શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) અને હિન્દી શિક્ષા વિશારદ (હિન્દી-બી.એડ.)ના અભ્યાસક્રમને આખરી ઓપ આપવા અભ્યાસક્રમ સુધારણા સમિતિએ ભલામણ કરી હતી.

સંકલન :
 ડૉ. જિજ્ઞેશભાઈ પટેલ
 ડૉ. સીતારામભાઈ

કા. આચાર્ય
 (ડૉ. જયપ્રકાશભાઈ પંડ્યા)
 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય
 ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ

પરિશિષ્ટ-2

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ-380014

શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય / હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલય
શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) / હિન્દી શિક્ષા વિશારદ (બી.એડ. હિન્દી)
પ્રવેશ ફોર્મ ભરવા અંગેનું માહિતીપત્રક

“મારી જિંદગીની અંદર મેં અનેક કાર્યો કર્યા છે, તેમાંના ઘણા કાર્યોને માટે મારા મનમાં હું મગરૂરી પણ માનું છું, કેટલાંકને સારુ પશ્ચાત્તાપ પણ થાય છે, એમાંના ઘણાં મોટી જવાબદારીવાળાં પણ હતાં, પણ અત્યારે જરાયે અતિશયોક્તિ વિના હું કહેવાને ઈચ્છું છું કે, મેં એવું એક પણ કાર્ય નથી કર્યું કે જેની સાથે આજે કરવાના કાર્યનો મુકાબલો થાય, મેં તો કેવળ મંત્ર આપ્યો છે, એક વણિકપુત્ર જો કરી શકતો હોય તો મેં ઋષિનું કામ કર્યું છે.”

(મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી, તા. 15-11-1920, ગુજરાત વિદ્યાપીઠની સ્થાપના સમયે)

1. પરિચય:

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગાંધીવિચાર પદ્ધતિ દ્વારા જીવનઘડતરનું શિક્ષણ આપતી વિશિષ્ટ સંસ્થા છે. અંગ્રેજ શાસન સામે આંદોલનના સમયે તેની સ્થાપના 18 મી ઓક્ટોબર, 1920 ના રોજ મહાત્મા ગાંધીના હસ્તે રાષ્ટ્રીય વિદ્યાપીઠ તરીકે થઈ હતી.

ઈ.સ. 1930 સુધી વિદ્યાપીઠમાં ગુજરાતી, મરાઠી, બંગાળી, સંસ્કૃત, પર્શિયન તથા અંગ્રેજી ભાષાઓ ઉપરાંત ભારતીય વિદ્યા, ઇતિહાસ, ગણિત, ફિલસૂફી, રાજનીતિ, અર્થશાસ્ત્ર તથા સંગીત જેવા વિષયોમાં અભ્યાસકાર્ય થતું હતું. સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિ માટે રાષ્ટ્રીય ચળવળના ભાગરૂપે ઈ.સ. 1930 થી 1935 ના સમયગાળા દરમિયાન શૈક્ષણિક કાર્ય બંધ રહ્યું. ઈ.સ. 1935 પછી શૈક્ષણિક કાર્યનો પુનઃપ્રારંભ થયો. ઈ.સ. 1942 થી 1945 દરમિયાન ‘હિન્દ છોડો’ ની ચળવળમાં વિદ્યાપીઠના વિદ્યાર્થીઓ તથા શિક્ષકો જોડાતાં અભ્યાસકાર્ય ફરી એક વાર બંધ રહ્યું. ત્યાર બાદ ઈ.સ. 1947 માં મહાદેવ દેસાઈ સમાજસેવા મહાવિદ્યાલયનો આરંભ આઠ વિદ્યાર્થીઓ સાથે થયો. આ મહાવિદ્યાલયના વર્તમાન સમયમાં પારંગત, અનુપારંગત તેમજ વિદ્યાવાચસ્પતિના અભ્યાસક્રમો ચાલી રહ્યા છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠના મૂલ્યો આધારિત પ્રયોગોના રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે મહત્ત્વના પ્રદાનના કારણે ભારત સરકારે ઈ.સ. 1963 માં વિશ્વવિદ્યાલય અનુદાન આયોગ (અધિનિયમ) હેઠળ ગુજરાત વિદ્યાપીઠને વિશ્વવિદ્યાલયનો દરજ્જો આપ્યો છે. હાલમાં ગાંધીનગર જિલ્લામાં આવેલાં સાદરા ગામનાં પરિસરમાં ભાઈઓ માટે અને રાંધેજા ગામના પરિસરમાં બહેનો માટે સ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમો ચાલે છે. સાદરા પરિસરના શારીરિક શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં તથા સૂક્ષ્મજીવાણું વિજ્ઞાન વિભાગમાં સ્નાતક અને અનુસ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમો ઉપલબ્ધ છે. રાંધેજા પરિસરના ગ્રામસેવા મહાવિદ્યાલયમાં બહેનો માટે ગૃહવિજ્ઞાન તથા ગ્રામવ્યવસ્થાપન કેન્દ્રમાં

ભાઈઓ અને બહેનો માટે સ્નાતક-અનુસ્નાતક કક્ષાના અભ્યાસક્રમોની સગવડ છે. અમદાવાદ પરિસરમાં શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.), શિક્ષણ પારંગત (એમ.એડ.) શિક્ષણ અનુપારંગત (એમ.ફિલ.) અને વિદ્યાવાચસ્પતિ (પીએચ.ડી.) ના અભ્યાસક્રમો તેમજ પ્રૌઢ શિક્ષણ વિભાગ અને નિરંતર શિક્ષણ વિભાગમાં ખાસ અભ્યાસક્રમો ઉપલબ્ધ છે.

ગાંધીજીના આદર્શો મુજબ દેશના નવઘડતરના કાર્યક્રમો માટે શિક્ષણ દ્વારા ચારિત્ર્યવાન, શક્તિસંપન્ન, સંસ્કારી તથા કર્તવ્યનિષ્ઠ કાર્યકરો તૈયાર કરવા તે આ સંસ્થાનો પાયાનો ઉદ્દેશ્ય રહ્યો છે. આજના પરિવર્તનશીલ સમયમાં પણ ગૂજરાત વિદ્યાપીઠનું પોત મજબૂત રાખવા માટે સન્નિષ્ઠ કોશિશ થઈ રહી છે. ગાંધીવિચારના પ્રચાર-પ્રસાર માટે શિક્ષણના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં સંશોધન, તાલીમ તથા વિસ્તરણના કાર્યક્રમોને વિદ્યાપીઠમાં અગ્રિમ સ્થાન આપવામાં આવે છે.

2. ગૂજરાત વિદ્યાપીઠનાં ધ્યેયો :

- 2.1 વિદ્યાપીઠનું કામ મહાત્મા ગાંધીએ આપેલા આદર્શો પ્રમાણે દેશનું નવઘડતર કરવાને સારું ચાલતી પ્રવૃત્તિઓને અર્થે કેળવણી દ્વારા ચારિત્ર્યવાન, શક્તિસંપન્ન, સંસ્કારી તથા કર્તવ્યનિષ્ઠ કાર્યકર્તાઓ તૈયાર કરવાનું છે.
- 2.2 વિદ્યાપીઠના શિક્ષકો અને સંચાલકો અહિંસા અને સત્યને અવિરોધી એવાં જ સાધનો સ્વીકારનારા અને તેને અમલમાં મૂકવા પ્રયત્નશીલ હશે.
- 2.3 વિદ્યાપીઠના તથા તેણે માન્ય કરેલી સંસ્થાઓના શિક્ષકો અને સંચાલકો અસ્પૃશ્યતાને કલંકરૂપ માનનારા અને તેનું નિવારણ કરવા પ્રયત્નશીલ હશે અને કોઈ પણ બાળક કે બાળા અસ્પૃશ્ય હોવાના કારણે બહાર રાખવામાં કે તેને દાખલ કર્યા પછી તેની તરફ નોખી વર્તણૂક રાખવામાં નહીં આવે.
- 2.4 વિદ્યાપીઠને અંગે કામ કરનારો શિક્ષક વર્ગ, સંચાલકો તથા માન્ય કરેલી સંસ્થાઓ વગેરે રૈંટિયાની પ્રવૃત્તિમાં માનનારા અને અનિવાર્ય કારણ સિવાય નિયમિત રીતે કાંતનારા અને નિરંતર ખાદી પહેરનારા હશે. **સમજૂતી:-** આ ધ્યેય મુજબ અભ્યાસકાળ દરમિયાન ફરજ પરના સમયમાં કોઈ પણ વખતે પ્રમાણિત ખાદી સિવાયના વસ્ત્રોનો સીધો કે આડકતરો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં અને ફરજ પરના બધા સમયમાં પણ સુતરાઉ ખાદીનાં વસ્ત્રો જ પહેરી શકાશે.
- 2.5 વિદ્યાપીઠમાં સ્વભાષાને પ્રધાનપદ આપવામાં આવશે અને બધું શિક્ષણ સ્વભાષા દ્વારા આપવામાં આવશે. **સમજૂતી:-** બીજી ભાષાઓ શીખવતાં તે જ ભાષાને વાપરવામાં બાધ નહીં ગણાય.
- 2.6 વિદ્યાપીઠમાં રાષ્ટ્રભાષા હિન્દી-હિન્દુસ્તાનીને આવશ્યક સ્થાન હશે. **નોંધ:-** હિંદી-હિન્દુસ્તાની એ ભાષા છે કે જે ઉત્તરમાં સામાન્ય હિંદુ-મુસલમાન બોલે છે અને દેવનાગરી અથવા ફારસી લિપિમાં લખે છે.
- 2.7 વિદ્યાપીઠમાં ઔદ્યોગિક શિક્ષણને બૌદ્ધિક શિક્ષણ જેટલું જ મહત્ત્વ આપવામાં આવશે અને રાષ્ટ્રના પોષક જે જે ઉદ્યોગો છે તેમને સ્થાન આપવામાં આવશે, બીજાને નહીં.
- 2.8 ભારતવર્ષનો ઉત્કર્ષ શહેરો પર નહીં, પણ ગામડાં ઉપર અવલંબે છે, તેથી વિદ્યાપીઠના મોટા ભાગના દ્રવ્યનો અને વિદ્યાપીઠના શિક્ષકોનો મુખ્ય ઉપયોગ ગામડાંમાં રાષ્ટ્રપોષક કેળવણીનો પ્રચાર કરવામાં થશે.
- 2.9 કેળવણીનો ક્રમ ઘડવામાં ગ્રામવાસીઓની હાજતોને પ્રધાનપદ આપવામાં આવશે.
- 2.10 વિદ્યાપીઠની નીચે ચાલતી સંસ્થાઓમાં બધા પ્રચલિત ધર્મોને વિશે સંપૂર્ણ આદર હશે, અને વિદ્યાર્થીઓના આત્મવિકાસને અર્થે ધર્મોનું જ્ઞાન , અહિંસા અને સત્યને દ્રષ્ટિમાં રાખીને આપવામાં આવશે.
- 2.11 પ્રજાના શારીરિક વિકાસને અર્થે વ્યાયામ અને અંગમહેનતની તાલીમ વિદ્યાપીઠમાં આવશ્યક ગણાશે.

3. ગુજરાત વિદ્યાપીઠની કેટલીક વિશેષતાઓ:-

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ વિદ્યાર્થીના સર્વાંગી વિકાસની નેમ ધરાવે છે. આ સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓને સમાજ સાથે જોડવાના પ્રયાસરૂપે ગ્રામાભિમુખ પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન થાય છે. વિદ્યાર્થીઓને ગ્રામસમાજનો અનુભવ પ્રાપ્ત કરવાનો અવસર મળી રહે અને તેઓ ભારતની સામાજિક ઓળખ મેળવી શકે તેવી જોગવાઈ પ્રત્યેક અભ્યાસક્રમમાં રાખવામાં આવે છે. આ સંદર્ભમાં ગ્રામજીવન યાત્રાનું આયોજન થાય છે. સ્નાતક તથા અનુસ્નાતકના અભ્યાસ બાદ ગ્રામવિકાસના કામ માટે ઇચ્છુક વિદ્યાર્થીઓને સમર્થન આપવા 'ગ્રામશિલ્પી' યોજના અમલમાં છે. વિદ્યાપીઠના તમામ અભ્યાસક્રમોમાં શિબિર, પ્રવાસ, કેન્દ્રનિવાસ તથા અનુસ્નાતક કક્ષાથી સંશોધન કાર્ય ફરજિયાત છે. વિદ્યાપીઠમાં તેની વિશિષ્ટ ઓળખ ગણાતું સમૃદ્ધ પુસ્તકાલય છે. તેમાં જ્ઞાનનાં વિભિન્ન ક્ષેત્રોને આવરી લેતાં આશરે પાંચ લાખથી વધુ પુસ્તકો છે. વિદ્યાપીઠનાં રમતગમત સંકુલોમાં વિવિધ રમતોનું આયોજન થાય છે. વર્ષમાં એક વાર બધાં જ પરિસરોનો સંયુક્ત રમતોત્સવ યોજાય છે. અમદાવાદ પરિસરમાં સ્નાનાગારની સુવિધા ઉપલબ્ધ છે. સાદરા પરિસરમાં શારીરિક સંશોધન પ્રયોગશાળા છે. રાંધેજા પરિસરમાં નિસર્ગોપચાર કેન્દ્ર આવેલું છે. ત્રણેય પરિસરોમાં નિવાસી તબીબ તથા એમ્બ્યુલન્સ સહિતની તબીબી સેવા ઉપલબ્ધ છે.

4. ગુજરાત વિદ્યાપીઠમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ માટેના નિયમો:-

- 4.1 **ખાદી:-** મહાવિદ્યાલયના સમય દરમિયાન અને તે સિવાય પણ નિયત કરેલો નિરંતર શુદ્ધ (સુતરાઉ) ખાદીનો ગણવેશ પહેરવાનો રહેશે.
- 4.2 **રેટિયો:-** નિયત સમયે, નિયમિત પ્રાર્થના તથા કાંતણકાર્ય કરવાનાં રહેશે અને નિયત લક્ષ્યાંક મુજબની સૂતરની આંટીઓ તૈયાર કરવાની રહેશે.
- 4.3 **છાત્રાલય:-** ગુજરાત વિદ્યાપીઠના પૂર્ણકાલીન અભ્યાસક્રમો માટે છાત્રાલય નિવાસ ફરજિયાત છે. વિદ્યાર્થીએ છાત્રાલયની આચારસંહિતાનું પાલન કરવાનું રહેશે.
- 4.4 **હાજરી:-** સંસ્થાએ નિયત કરેલ ધારાધોરણ અનુસાર 100 ટકા હાજરી ફરજિયાત છે. માંદગીના કારણે 30 દિવસ કરતાં વધુ ગેરહાજરી હોય તે સંજોગોમાં સત્ર નામંજૂર કરવામાં આવશે.
- 4.5 **મોબાઈલ:-** વિદ્યાભ્યાસના સમય દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓ માટે મોબાઈલના ઉપયોગ પર સંપૂર્ણપણે પ્રતિબંધ છે. મહાવિદ્યાલયમાં કે છાત્રાલયમાં પણ મોબાઈલ રાખી અને વાપરી શકાશે નહીં. ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પરિસરમાં ટેલિફોનની સુવિધા છે. વર્ષ દરમિયાન કોઈ પણ સમયે વિદ્યાર્થી કયાંય પણ મોબાઈલ રાખતાં કે વાપરતાં જોવા મળશે તો પ્રવેશ આપોઆપ રદ ગણાશે. અને કોઈ પણ રજૂઆત વગર વિદ્યાર્થીને અભ્યાસ છોડીને જતા રહેવાની ફરજ પડશે.
- 4.6 **સમૂહજીવન:-** દરેક વિદ્યાર્થીએ સમૂહજીવનના મૂલ્યાંકનમાં નિયત કરેલી કક્ષા મેળવવાની રહેશે. જેમાં નિયત પુસ્તકોમાંથી મૌખિક પરીક્ષા, જૂથચર્ચાનું મૂલ્યાંકન, સફાઈ સાધનોનું નિર્માણ કૌશલ્ય અને સફાઈ, છાત્રાલયજીવન, પ્રાર્થના અને સમૂહગીતોનો સમાવેશ થાય છે. વર્ષ દરમિયાન સમૂહજીવનનું સતત મૂલ્યાંકન કરવામાં આવશે.

5. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય:- નઈ તાલીમની શાળાઓ માટે નઈ તાલીમનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલ નિષ્ઠાવાન શિક્ષકો તૈયાર કરવાના ઉદ્દેશ્યથી ઈ.સ. 1965 માં શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. હાલમાં શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.), શિક્ષણ પારંગત (એમ.એડ.) શિક્ષણ અનુપારંગત (એમ.ફિલ.) અને વિદ્યાવાચસ્પતિ (પીએચ.ડી.) વગેરે પદવી માટેના અભ્યાસક્રમો ચલાવવામાં આવે છે.

શિક્ષણશાસ્ત્ર ઉચ્ચઅધ્યયન સંસ્થાન (આઈ.એ.એસ.ઈ.) શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયનો એક ભાગ છે. જે અંતર્ગત ગુજરાત રાજ્યના શિક્ષકો, પ્રશિક્ષકો અને અધિકારીઓને અપગ્રેડ કરવા માટેના કાર્યક્રમો ચલાવવામાં આવે છે.

6. **હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલય:-** હિન્દી શિક્ષકોને વધુ સક્ષમ બનાવવાના ઉદ્દેશ્યથી ઈ.સ. 1962 થી હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલયની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. હિન્દી શિક્ષા વિશારદનો અભ્યાસક્રમ હિન્દી માધ્યમમાં ચલાવવામાં આવે છે.
7. **શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) / હિન્દી શિક્ષા વિશારદ (બી.એડ. હિન્દી) માં પ્રવેશ માટેના નિયમો**
 1. ગુજરાત રાજ્યની માધ્યમિક શાળાઓ, ઉત્તરબુનિયાદી શાળાઓ અને પ્રાથમિક અધ્યાપન મંદિરો માટે શિક્ષકો તૈયાર કરવા બુનિયાદી શિક્ષણ પદ્ધતિએ તાલીમ આપવા માટેનો આ અભ્યાસક્રમ છે.
 2. કાયદાથી પ્રસ્થાપિત થયેલ કોઈ પણ વિશ્વવિદ્યાલય (યુનિવર્સિટી) ની સ્નાતકની પદવી ધરાવનાર અથવા રાજ્ય સરકારે પ્રવેશ માટે સ્નાતક સમકક્ષ ગણી હોય તેવી પદવી ધરાવનાર ઉમેદવાર પ્રવેશ માટે અરજી કરી શકશે.
 3. N.C.T.E. ના નિયમ મુજબ શિક્ષણ વિશારદની 100 બેઠકો તથા હિન્દી શિક્ષા વિશારદની 100 બેઠકો પર પ્રવેશ આપવામાં આવશે.
 4. શિક્ષણ વિશારદ અને હિન્દી શિક્ષા વિશારદ **એક વર્ષ (બે સેમેસ્ટર)** નો અભ્યાસક્રમ છે.
 5. માધ્યમિક-ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળામાં ચાલતા નીચે દર્શાવેલ વિષયો પૈકી સ્નાતક/અનુસ્નાતક કક્ષાએ જેઓ મુખ્ય વિષયમાં 50 ટકા (અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જન જાતિ માટે 45 ટકા) કે તેથી વધુ ગુણ મેળવીને પાસ થયા હશે તેઓ જ અરજીપત્ર ભરી શકશે.
 - 5.1 શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં શિક્ષણ વિશારદ (બી.એડ.) માટે ગુજરાતી, અંગ્રજી, વિજ્ઞાન, સામાજિક વિજ્ઞાન (સમાજશાસ્ત્ર, સમાજવિદ્યા, સમાજનવરચના, સમાજમાનવશાસ્ત્ર, અર્થશાસ્ત્ર, ઇતિહાસ) સંસ્કૃત, ગણિત, માઈક્રોબાયોલોજી વિષયોમાં અરજી કરી શકશે. પ્રવેશાર્થીને સ્નાતક કક્ષાએ ઉપર જણાવેલ વિષયો પૈકી કોઈ એક વિષય મુખ્ય વિષય તરીકે હોવો અનિવાર્ય છે. દ્વિતીય વિષય (દ્વિતીય શિક્ષણ પદ્ધતિ) તરીકે ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિષયો ઉપરાંત હિન્દી વિષય પણ પસંદ કરી શકશે.
 - 5.2 હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલયમાં સ્નાતક/અનુસ્નાતક કક્ષાએ મુખ્ય વિષય હિન્દી હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ અપાશે. ગૌણ વિષય ગુજરાતી, સામાજિક વિજ્ઞાન, સંસ્કૃત અને અંગ્રેજી પસંદ કરી શકાશે.
 6. સ્નાતક કક્ષાની બીજા વર્ષની (S.Y.) અને ત્રીજા વર્ષની (T.Y.) ની પરીક્ષાના ગુણપત્રોની પ્રમાણિત નકલો અરજીપત્ર સાથે જોડવી અનિવાર્ય છે. અનુસ્નાતક હોયતો બન્ને વર્ષના ગુણપત્રોની પ્રમાણિત નકલો જોડવી અનિવાર્ય છે.
 7. **કેન્દ્ર સરકારના અનામત અંગેના નીતિ-નિયમ** મુજબ અનુસૂચિત જાતિ માટે 15 ટકા, અનુસૂચિત જન જાતિ માટે 7.5 ટકા, સામાજિક-શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ માટે 27 ટકા અને શારીરિક ખોડખાપણ માટે 3 ટકા પ્રમાણે બેઠકોની ભરતી કરવામાં આવશે.
 8. અનામત બેઠકનો લાભ લેવા ઈચ્છતા ઉમેદવારોએ સક્ષમ અધિકારીના જાતિના પ્રમાણપત્રની ખરી નકલ અરજીપત્ર સાથે સામેલ કરવાની રહેશે.
 9. ખોટી અધૂરી કે અસ્પષ્ટ વિગતોવાળું અરજીપત્ર પ્રવેશ માટે માન્ય ગણાશે નહીં.
 10. ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ તથા ઉત્તર બુનિયાદી (ધોરણ-8 થી 12)માં ભણેલા વિદ્યાર્થીઓને અગ્રિમતા આપવામાં આવશે.

11. ઉત્તરબુનિયાદી વિદ્યાલયોમાં ભણેલા વિદ્યાર્થીઓને મેરીટમાં પૂર્ણ વર્ષ દીઠ એક ગુણ પ્રમાણે વધુમાં વધુ 5 ગુણની મર્યાદામાં મેરીટ સ્કોર આપવામાં આવશે. આ ગુણ ફાઈનલ મેરીટના ગુણમાં ઉમેરાશે. આ માટે જે ઉત્તરબુનિયાદી વિદ્યાલયમાં અભ્યાસ કર્યો હોય તે શાળાના આચાર્યનું પ્રમાણપત્ર જોડવું અનિવાર્ય છે.
12. સ્નાતક પદવી કક્ષાએ મેળવેલ કુલ ગુણના 80 ટકા અને અનુસ્નાતક પદવી કક્ષાએ મેળવેલ કુલ ગુણના 20 ટકા પ્રમાણે ગણતરી કરીને પ્રવેશ માટેની મેરીટ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે.
13. આ મેરીટ યાદી મુજબ મૌખિક મુલાકાત માટે બોલાવવામાં આવશે.
14. મૌખિક મુલાકાતમાં જે પ્રવેશાર્થીને બોલાવવામાં આવે તેમણે પોતાના પ્રવેશને નિશ્ચિત કરવા જન્મ તારીખ, શૈક્ષણિક લાયકાત અને અન્ય તમામ અસલ પ્રમાણપત્રો અને ગુણપત્રકો રજૂ કરવાના રહેશે.
15. આ પ્રવેશ શરતી રહેશે. આ પ્રવેશ મેળવ્યા બાદ ઉમેદવારે ગાંધીવિચાર સંબંધિત એક પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાનું રહેશે. ગાંધીવિચાર સંબંધિત વિવિધ પુસ્તકો પૈકીનું એક પુસ્તક 'સંક્ષિપ્ત આત્મકથા- ગાંધીજી' પ્રવેશ ફોર્મ સાથે આપવામાં આવે છે, જેનું અવશ્ય અધ્યયન કરી લેવું.
16. ઉમેદવારને મેરીટના આધારે દ્વિતીય શિક્ષણ પદ્ધતિનો વિષય ફાળવવામાં આવશે. જો આ ફાળવેલ વિષય ઉમેદવારને સ્વીકાર્ય નહીં હોય તો પ્રવેશ પાત્રતા આપો આપ રદ ગણાશે.
17. બન્ને મહાવિદ્યાલયોનું પ્રથમ સત્ર જૂન મહિનાના બીજા સપ્તાહથી શરૂ થશે.
18. આ અભ્યાસક્રમ પૂરા સમયનો હોવાથી પ્રવેશાર્થી વર્ષ દરમિયાન બીજું કોઈ કામ કે બીજો કોઈ અભ્યાસ કરી શકશે નહીં.
19. શિક્ષણ વિશારદના અભ્યાસક્રમનું માધ્યમ ગુજરાતી છે. હિન્દી શિક્ષા વિશારદના અભ્યાસક્રમનું માધ્યમ હિન્દી છે.
20. વસ્ત્રવિદ્યાનો ઉદ્યોગ દરેક પ્રશિક્ષણાર્થી માટે અનિવાર્ય છે. દરેકે નક્કી કરેલ વસ્ત્રવિદ્યાનું પ્રાયોગિક કાર્ય વર્ષ દરમિયાન પૂરું કરવાનું રહેશે.
21. દરેક પ્રશિક્ષણાર્થીએ વર્ષ દરમિયાન પોતાના ચરવડા ચક્ર તથા અંબર ચરખા પર જાતે કાંતેલી આંટી નિયત કરેલી સંખ્યામાં જમા કરાવવાની રહેશે.
22. સમગ્ર અભ્યાસક્રમ દરમિયાન સંસ્થા દ્વારા આયોજિત થતા કેન્દ્ર નિવાસ, ગ્રામજીવન યાત્રા, ગ્રામશિક્ષણ શિબિર તથા શૈક્ષણિક પ્રવાસ સ્વખર્ચે ફરજિયાત કરવાનો રહેશે.
23. બન્ને મહાવિદ્યાલયોની સિમેસ્ટર-1 ની ફી રૂ. 1905/- રહેશે. જ્યારે છાત્રાલય માટે રસોડા વ્યવસ્થા ખર્ચ રૂ. 500/- તથા ભોજન અનામતના રૂ. 5000/- આમ કુલ રૂ. 5500/- તેમજ પ્રવાસ અનામતના રૂ. 1500/- મળીને કુલ રૂ. 8905/- ભરવાના રહેશે. (હિન્દી શિક્ષક મહાવિદ્યાલયમાં પ્રવાસ અનામતના રૂ. 2000/- મળીને કુલ રૂ. 9405/- ભરવાના રહેશે.) આ પૈકી પ્રવેશ મળે તે જ દિવસે રૂ. 3405/- ભરવાના રહેશે. **બાકીની રકમ સત્રારંભે ભરવાની રહેશે.** સિમેસ્ટર-2 ની ફી રૂ. 1085/- રહેશે. જ્યારે રસોડા વ્યવસ્થા ફી રૂ. 500/- તથા ભોજન અનામતના રૂ. 4500/- સિમેસ્ટર-2 ના પ્રથમ દિવસે ભરવાના રહેશે.
24. પ્રવેશ મળ્યા પછી નિયત સમયમાં સૂચિત ફી નહીં ભરનારનો તેમજ સૂચવેલ સમય સુધીમાં હાજર નહીં થનારનો પ્રવેશ રદ કરીને જે તે કક્ષાની પ્રતીક્ષા યાદીમાંથી અગ્રતા ક્રમે તે પછીના પ્રવેશાર્થીઓને પ્રવેશ આપવામાં આવશે.
25. પ્રવેશ સ્વીકારી પૂરી ફી ભરી ઊઠી જનાર કે હાજર ન થનારની ફી અંગેનો નિર્ણય સંસ્થાના નિયમોને આધારે થશે.

26. બન્ને મહાવિદ્યાલયો તથા છાત્રાલયની કોઈ પણ ફીમાં સુધારો વધારો થશે તો તે દાખલ થયેલ બધા વિદ્યાર્થીઓને બંધનકર્તા રહેશે.
27. આ પ્રવેશ શરતી છે અને ઉપરોક્ત શરતોને આધીન આપવામાં આવશે.
28. પ્રવેશ અંગેનો આખરી નિર્ણય પ્રવેશ સમિતિનો રહેશે.
29. અરજીપત્રક સંપૂર્ણ રીતે ભરીને શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં કાર્યાલય સમય દરમિયાન રૂબરૂ આપવાનું રહેશે.
30. ઉપરોક્ત નિયમોના પાલનમાં ચૂક થશે તો સંસ્થાનો નિર્ણય આખરી રહેશે. સંસ્થાના વર્તમાન નિયમો ઉપરાંત ભવિષ્યના નિયમોનું પાલન પણ કરવાનું રહેશે.
31. પ્રવેશ અંગેની વિશેષ માહિતી માટે શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ અમદાવાદના કાર્યાલયનો સંપર્ક કરવો. ફોન નંબર- 079- 40016342